

ניתן לקבל את החוברות לביתכם בדמי משלוח, לפרטים:

Otzar.p@htora.co.il | 04-862-8888 | U.S.A. 718-4072479 | U.K. 44-208-2111027

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

יתרו

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

דע, קבלתי מפרן הבעל שם טוב זה"ה, ששהמקה
וחדנה דקדשה מועיל להשגה של רוח הקדש, וכן הוא
הדין משמחה של מצוה כדברי רז"ל אין עומדין להתפלל
אלא מתוך שמחה של מצוה, והוא כדי שיוכל להשיג
בתוך התפלה גם כן איזה מדרגה דקדשה של חיות רוחני
פנודע למשכיל דקדשה

(דמשק אליעזר, הקדמה)

אוצר פניני החסידות:

- א אור החיים | השעם שזכה יתרו שתקטב על ידו פְרָשָׁה בתורה.....
- א דברי יואל | משה רבנו הזוהר את יתרו על כל הבחינות שאמרו חז"ל שהם כאלו עובדי עבודה זרה.....
- ב שפתי צדיק | אפילו תירוד שבירודים אל יתנאש, כי התורה והשבת מעלים ומטַהֵרִים את כל הבא להשתר.....
- ג זרע קדש | ההכל היציא מדבור הצדיק מעורר את השומעים ליקאת שמים.....
- ג שארית ישראל | מתחלה צריך להיות בחינת יתרו ושירים ועל ידי זה יבוא לבחינת שמחה.....
- ג חקל יצחק | מענה הרה"ק רבי מאיר מפּרַמִּישְׁלַאן יע"א מדוע נדחק לכבֹּר הפסוקים בְּדָחַק.....
- ד פתוחי חותם | המקום את המצוות כראוי בורא חילות של מלאכים.....
- ד לקוטי הַלְכוֹת | בכל יום מקבילים את התורה מחדש, יש להתחזק בַּרְצוֹן חֵדֶשׁ כֵּל יוֹם.....
- ה אור החיים | הגיע השוק ונחשק לחושק וחשוק ושמחו שמם וארץ.....
- ה מאור ושמש | כפי ההכנה וההתעוררות לעבודת השם כך זוכה משמים בכפלי כפלים.....
- ו פתוחי חותם | בזכות קדשת ישראל ואחזקותם זכה משה למעלותו.....
- ו זכרון זאת | הנכונה ונענה הם היסוד לקיים התורה שעל ידי זה ה' עמו ואין היצר שולט בו.....
- ז עוד יוסף חי | מעלתם הכפולה של עם ישראל על מלאכי השרת.....
- ח פתוחי חותם | תקלית יציאת מצרים כדי שיקנינו את המצוות.....
- ח עבודת ישראל | עקר התשובה להטיב מעתה ואילן.....
- ח מאור עינים | בתחלה על האדם לטרום ולהתנעב בעבודה ואחר כך ירגיש תענוג.....
- ט תפארת שלמה | משה רבנו ירד ממעלתו לסייע לישראל לקבל התורה.....
- ט מהר"ש מבעלזא | שתי מדרגות בהתעסקות האדם בעניני העולם הזה.....
- י קדשת לוי | כזוהר והתעוררות אהבה או יראה מיד יעשה איזה מצוה כדי שתשאר בו ההתעוררות.....
- יא שם שמואל | המחקר ישבו הדיעות כל ימתיו ללמד עד שתהא דעתו מיושבת אלא יעסק בתורה ואז יזכה להמשך אחריה.....
- יב לקוטי שיחות | מה החידוש שנהנה במתן תורה הלא אף לפני כן למדו תורה.....
- יב דרך המלך | במתן תורה התחדש שהאלקות קדושה בתוך כל אחד ואחד מישׂרָאֵל.....
- יג מחשף הלבן | התורה היא עצמותו יתברך.....
- יג דברי יחזקאל | בצבור יקמץ פיו מתוכחה וביחיד יפתח.....
- יג תפלה למשה | יש להתנשב מקדשת השבת.....
- יד בני יששכר | שבת - 'צדורה' ואין לה שיכנות לחמור ולכן גוי ששבת חביב מיתה.....
- טו שפת אמת | כפי התנהגות בימות החול זוכה לקדשת השבת, ואפילו כשאינו ראוי כשמשתוקק לקבל השבת בצורה זוכה.....
- טו אוהב ישראל | לא המעשה הוא העקר אלא פונת הלב.....
- טו שפע חיים | על ידי פנים העינים מאבד האדם את הדעת ונמשך לפנים גם בשמיעה.....
- טז דגל מחנה אפרים | ה' יתברך השפיע לישראל התלהבות גדולה אולם בני ישראל פָּחְרוּ שבתו והתעוררות מצדם.....
- טז פני דוד | באורי הפסוקים במעלת ונשיבות הענוה ובפרט בלמוד התורה.....
- יז פרי צדיק | בשבת קדש ישראל נחשבים כבאים לביתו של הקב"ה.....
- יח עטרת ישועה | לא יתספק האדם בתשובה שעשה בימים נוראים אלא ישוב גם בימי השוכב"ם.....

אוצרות גאוני הדורות:

- יח חֲכַמַת הַתּוֹרָה | שמע יתרו ששלטה מדת הדיו במשה ונסתלק מו הַכְּהֵנָה וְנִשְׁאֵי לַחֲזוֹר אֶת צַפְרָה גְרוּשָׁתו.....
- יט אמרי אש | ברכה על בשורת הנס אף שלא במקום הנס.....
- יט מדרש והננו | תמיהתו של יתרו כיצד ישב משה בדיו וזן יחיד או ישב בפרשה ובעלי הדיו עומדים.....
- יט לקוטי רשב"א | תמיהת יתרו כיצד עשה משה לבדו כל צרכי צבור.....
- כ העמק דבר | כפי גדל ההכנה למצוה כך נעשה כלי מכשר לקבלת שפע קדשתה.....
- כא רבנו בחיי | הקדים הכתוב את הנשים לפי שהן ממשכות לב בניהם לתורה.....
- כא פה קדוש | בשורת מתן שִׁכְרֹן שֶׁל מַצּוֹת לְהַמּוֹן הַעָם, וּמִמְלַכַת כְּהֵנִים וְעַם קְדוֹשׁ לְצַדִּיקִים.....
- כב ליקוטי הגרשוני | נשא הקב"ה את ישראל על כנפי נשרים להורתם פי הבא להשתר מסניעין לו.....
- כב ישועות יעקב | ואתם תהיו לי ממלכת כהנים - עקלת התורה שלא על מנת לקבל פרס.....
- כג כתב סופר | שם סגולה עומדת ונקמת לעולם, אף 'ממלכת כהנים וגוי קדוש' תלונה בקיום התורה.....
- כג משן חכמה | על ידי כללות ישראל מתקיימת התורה כאשר כל אחד מקיים מצוה התלויה בו.....
- כד חמדת ישראל | נתנה התורה לישראל במדת הדיו כיון שהם ישנו בלילה.....
- כד מחזה אברהם | לא תשא את שם ה' לשוא - רמז להסתח דעת מהתפלליו.....
- כד פיענח רזא | אריכות ימים בכח תפילת האב ואם.....
- כה תולדות יצחק | המכבד את אביו ואמו וכבודו בניו על ידי אריכות ימיו.....
- כה הקבת והקבלה | לב המלא באהבת ה' אי אפשר שיחמוד מחמדי ונענוגי עולם הזה.....
- כו פני הכהן | ומשה נש אל הערפל - רמז לצדיקים שנתפסים בעון הדור.....
- כו ועיש אברהם | המעלים עיניו מן הצדקה כאלו עובד עבודה זרה.....
- כו מרי שפר | הפקירוב יבח מרבו כפזיזי שמו יתברך, והעוסק בפרשת קרבנות הקב"ה בכבודו ובעצמו מזכיר את שמו.....
- כז מעשי צדיקים | יומא היחולא.....
- לז כל מצותין אמונה | השבת נעם הנשמות.....
- לח דבר הלכה.....
- לט ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה.....

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

פְּרֵי צַדִּיק

רבי צדוק הכהן מלבליו זיע"א

בכל שבת מתעורר חשק מחדש להתקרב לקדשה

השבת הנתן ל'ישׂראל אחד לז' ימים מעורר בלב האדם בכל שבת חשק חדש לקנותו ותברך, מצד שעברו עליו ו' הימים בטרידת מלאכה והתרושלות מדברי תורה, לכן ביום המנוחה מתעורר החשק להתקרב להקדשה. והנשמה תרה גם פן חדשה בכל שבת, וזהו תכלית ועקר רצונו של השם יתברך, שיתחדש מצד האדם חשק חדש לדברי תורה, וכמו שאמרו (זוהר ח"ג קס.) פִּינּוּ דִּישְׁתַּדַּל בַּר נֶשׁ בְּרַעוּתָא דְלִבָּא לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹא בְעֵי מִנּוּן אֲלֵא לְבָא וכו', ומהחשק החדש משיג האדם התחדשות בדברי תורה. ושמעתי בשם הבעל שם טוב זצוק"ל שהצדיקים משתוקקים להרגיש החשק שמרגישים רבי השנים הבאים פעם ראשון להתדבק לחסידות. והיגו כי בהתחדשות הדבר הוא התעוררות החשק הגדול, ואז הוא טועם המתיקות בעמקי הלב. ועל זה נתן השבת שאז מרגישים חיות חדש (יתרו אות י')

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ (יה א)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

הטעם שזכה יתרו שתכתב על ידו פרשה בתורה

וַרְאִיתִי לתת לב, איך זכה יתרו שתכתב על ידו פרשה זו, והן אמת כי הוא כפד משה עבד ה', והנה שכרו שכפדו ה', אלא הנה ה' יכול עשות לו דרך כבוד אחר, לא בדרך זה שיראה חס ושלום כפחות ידיעה בעם ה' עד שבא כהן מדן והשפילם.

וַנִּרְאֶה כי טעם הדבר הוא, להראות ה' את בני ישׂראל הדור ההוא וכל דור ודור, כי יש באמות גדולים בהכנה והשפלה, וצא ולמד מהשפלת יתרו בעצתו ואפן סדר בני אדם אשר בחר, כי יש באמות מכירים דברים המאשרים. והכונה בזה, כי לא באה הבחירה בישׂראל לצד שיש בהם השפלה והכרה יותר מכל האמות, וזה לך האות השפלת יתרו, הא למדת כי לא מרב חכמת ישׂראל והשפלתם בחר ה' בהם, אלא לחסד עליון ולאהבת האבות:

וַיִּוְתַר יערב לחף טעם זה, למאן דאמר (ובחיים קטו.) יתרו קדם מתן תורה בא, כי נתחכם ה' על זה קדם מתן תורה, לומר שהגם שיש באמות יותר חכמים מישׂראל, אף על פי כן אותנו הביא ה' אליו ובחר בנו, ועל זה בפרט עלינו לשבח לאשר בחר בנו מצד חסדיו. גם למאן דאמר אחר מתן תורה, יש טעם בפה שסדר ביאתו קדם, להראות הכונה הנזכרת, שזולת זה אין הכונה הנזכרת נגלית. והבן:

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

משה רבנו הזהיר את יתרו על כל הבחינות שאמרו חז"ל שהם כאלו עובדי עבודה זרה

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ, הדא הוא דכתיב (קהלת יא א) 'שלח לחמך על פני המים פי ברב הימים תמצאנו וכו' (שמו"ד כו ח.) ויובן על פי דברי חנות דעת זל"ה בספרו תעלמות חכמה

וַיַּצֵּא מֹשֶׁה לְקִרְיַת חֲתָנוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּ וַיִּשָּׂק לּוֹ וַיִּשְׁאַל וְאִישׁ לְרַעְיוֹ לְשָׁלוֹם וַיִּבְאוּ הָאֲחֵלֶּה (י"ח ט)

שְׂפָתַי צַדִּיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

אפילו הירוד שביורדים אל יתנאש, כי התורה והשבת מצילים ומטַהרים את כל הבא להטָהר.

וַיִּשָּׂק לוֹ. למה נזכר בתורה הקדושה הנשקיה, על פְּרָחָף שְׂבֻזָּה הכניס בו אהבת השם ותְּבַרְבֵּר, כְּאֲשֶׁר שִׁמְעֵתִי מִפֶּה קְדוֹשׁ יְקִי וַיֵּלַם לְמַה שֶׁלַּח צֵא בְּגִינֵי כו', שְׂרָאָה עֲצָמוֹ בְּחַשְׁכוֹת עֲצוּם על ידי שְׁעָבַד כֹּל עֲבוּדָה זְרוֹת, וְהִצְרִיף הַתְּחַזְקוֹת. וְכֵן הִיָּה, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָמַר לְמֹשֶׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשָּׁלוֹם אָדָם זֶה לְשֵׁם שְׁמִים בָּא (ראה שמו"ד כו ב), כְּדֹאִיתָא בְּזִהַר הַקְּדוֹשׁ (ח"ב קכ"ד): על פסוק 'שִׁקְנִי מִנְּשִׁיקוֹת' (שיר השירים א ב) דְּבִקְוֹת רַחֵם בְּרוּחָא, על ידי זֶה הַעֲלֶה רַחוּם שֶׁל יְתָרוֹ לְמַעַל מִשְׁבַּע שֶׁיִּכְוֹל לְבַטֵּל עֲצָמוֹ לְעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שָׁמוּ וְכו'.

מִכֶּבֶד זֶה יִלְמַד אִישׁ יִשְׂרָאֵל הִירוּד שְׂבִירוּדִים, כֹּל יִתְנַאֵשׁ חַס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁעַל יְדֵי שְׂנֵיב לֵב יְתָרוֹ לְעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שָׁמוּ וְהִצְרִיף קִירְבוֹת, צִוָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּפִרוּשׁ לְמֹשֶׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשָּׁלוֹם לְקַרְבּוֹ. בֵּן כֹּל הַבָּא לְטָהַר, הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁהִיא בְּחִינַת מֹשֶׁה, מְקַרְבָּתוֹ בְּכֹל עוֹז, כְּדֹאִיתָא בְּהַקְדָּמָה דְּזוֹהַר הַקְּדוֹשׁ אוּרִייתָא מוֹדַעַת לִיָּה חוּבְתֵיהּ, וְעַל יְדֵי זֶה מִבִּין אִיף יִתְקַן כֹּל פְּגָם. וְיִי שְׂאִינוּ עֲמִית בְּתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, הַשְּׂבָת קֹדֶשׁ מְחִיָּה אוֹתוֹ, כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא (שבת ק"ט).

עֲשִׂירִים בְּמָה זֹכִינִי, על ידי שְׂמִיכָבִידִים הַשְּׂבָת, כְּמֹאֲמַר חו"ל (נדרים מא). אִין עֲנִי אֵלָא בְּדַעַת, אִם כֵּן הַעֲשִׂירוֹת גַּם כֵּן בְּדַעַת, דְּבִשְׂבָת קֹדֶשׁ כְּתִיב (להלן לא יג) 'לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם' וְכו'.

זֶה לְשׁוֹנוֹ: 'שֶׁלַּח לְחֻמָּךְ עַל פְּנֵי הַמַּיִם', זֶהוּ אֲזַקְרָה לְחֻמָּךְ שְׂאֵף אִם רֹאָה שְׂאִין הִדוּר מִקְבָּלִין תּוֹכְחָה, מְכַל מְקוֹם יוֹכִיחַ אוֹתָן, וְלֻחָם הוּא כְּפוּי לְתוֹרָה, וְאָמַר שְׁלֵמָה תְּהִיר וְתוֹרָה תְּדַרְךָ הַטּוֹב לְעַם אֶף שְׂדוּמָה לֶךְ שֶׁהַדְּבָרִים לֹא יוֹעִילוּ וְכו', וְדוּמָה לֶךְ כְּשׁוֹלַח לְחָם עַל פְּנֵי הַמַּיִם שְׂאִין בּוֹ תוֹעֵלֶת, עַל כֵּן אֲנִי אוֹמֵר לֶךְ כִּי בְּרַב הַיָּמִים תִּמְצָאֵנוּ, כִּי אִי אֶפְשֶׁר שְׁלֵא כִּינֶס אֵיזָה דְּבָר בְּאִישׁ אֶחָד בְּרַב יָמִים, עַד כַּאֲן לְשׁוֹנוֹ.

וְאֵתִי שְׂפִיר קִשׁוּר דְּרַשְׁתָּם וַיֵּל לְוִישְׁמַע יְתָרוֹ, על פי דְּבָרֵינוּ לְעֵיל דִּיְתָרוֹ פֶּרֶשׁ כְּבָר מְעֲבוּדָה זָרָה אֲכַל לֹא הִשִּׁיג עֲדִין כֹּל בְּחִינַת עֲבוּדָה זָרָה, כִּי עֲדִין לֹא לְמַד תּוֹרָה, וּמִנְּזִין לוֹ כֹּל אֵלוֹ שְׂאֵמְרוֹ חו"ל שֶׁהַעוֹשָׂה אוֹתָם תְּרִי הוּא כְּאֵלוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה. וְעַכְשָׁיו כְּאֲשֶׁר בָּא אֶל מֹשֶׁה רַבְּנוּ אֶל הַמְּדַבֵּר לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, לְמַדְהוּ מֹשֶׁה רַבְּנוּ שִׁישְׁנָם עוֹד בְּחִינַת שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, כְּגוֹן גְּאֻוָּה וְהַמְחַלֵּף בְּדַבּוּרוֹ וְאִינְךְ שֶׁקָּבַל חו"ל שֶׁהֵם כְּעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, וְלִבְסוֹף וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ, שֶׁהִבִּין וְהִשִּׁיג הַכֹּל אַחַר שֶׁלְמַד תּוֹרָה מִפִּי מֹשֶׁה.

סוּפָה שֶׁל כֹּל תּוֹכְחָה לְהַשְׁמַע

זֶה יוֹרָה לְנוֹ דְּרָךְ בְּעֲבֻדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אֶף עַל פִּי שִׁיְתָרוֹ בָּא מֵאַרְצַן מִדְּנָן, מְקוֹם עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, וְהִיוּ רַחוּקִים מִהַשְׁגוּתֵי כֹל אֵלוֹ הַבְּחִינַת דַּקּוֹת שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה שֶׁקָּבַל חו"ל, אֶף עַל פִּי כֵּן לֹא נִמְנַע מֹשֶׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשָּׁלוֹם מִלְּהוֹכִיחוֹ עַל זֶה, וְלִלְמַדוֹ מוֹסֵר שְׂצָרִיף לְפָרֶשׁ מְכַל אֵלוֹ הַבְּחִינַת שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, וְלִבְסוֹף נִכְסוּ הַדְּבָרִים בְּאַנְוֹ. וְכִמוֹ כֵּן אֵל ?מִנַּע הַמוֹכִיחַ מִלְּהוֹרוֹת דְּרָךְ הַטּוֹב לְעַם, אֶף שְׂנַרְאִין הַדְּבָרִים רַחוּקִים מִכְּלִיּוֹתָם וּבְחִינַת הַשְּׂגָתָם, אֲכַל הַבְּטִיחַ הַכְּתוּב כִּי בְּרַב הַיָּמִים תִּמְצָאֵנוּ וַיַּעֲשׂוּ פְּרִי. עַל כֵּן הַסְּמִיכוֹ חו"ל פְּסוּק זֶה דְּקַהֲלַת 'שֶׁלַּח לְחֻמָּךְ עַל פְּנֵי הַמַּיִם כִּי בְּרַב הַיָּמִים תִּמְצָאֵנוּ', וְהִבֵּן:

וַיִּסְפַּר מֹשֶׁה לְחֲתָנוּ אֵת כֹּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְפָרְעֹה וְלַמִּצְרַיִם עַל אוֹדֵת יִשְׂרָאֵל אֵת כֹּל הַתְּלַאָּה אֲשֶׁר מְצַתֶּם בְּדֶרֶךְ וַיַּצְלַם ח' (י"ח ט)

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

ההכל היוצא מדבור הצדיק מעורר את השומעים ליראת שמים

'וישמע יתרו כו' ונספר משה לחתנו כו' ברוך ה' כו'. להבין הא פכר הנה יודע, כמו שפרש רש"י וישמע יתרו, מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת צמלק. רק הענין, דהנה בהגדה של פסח 'אפלו פלנו חכמים כו' מצוה עלינו לספר כו'. ולהבין זה שחכם אחד מחיב לספר לחברו יציאת מצרים הכתוב בתורה מה שגם חברו יודע, וזיל קרי בי רב הוא, רק הענין שעל ידי הדבור והספור שהצדיק מדבר, מעורר בנה את השומעים לתשובה ודבקות גדול, כי ההכל היוצא מפיו בקדושה מעורר נקדת יראת שמים שבלבם, וזהו שמצינו כאן שאף על פי שיתרו ידע הכל מקדם, עם כל זה הגם שהיה יודע, ונספר משה לחתנו כו'. ומצינו שאז אמר 'ברוך ה' כו', מה שאין בן מקדם, הגם שפכר ידע כל הנפלאות, לא נתלהב לבו להודות לה' עד ששמע מפי משה:

אחר כך לבחינת שמחה עצומה אחר כך הבאה ממנה, ויהיה יחיד' כמשמעו לשון שמחה. וזהו וישמע יתרו', שיבא לבחינת לב שמע ששומע קול הכרוזין שמכרזת ואומרת שובו בנים שוכבים, שלא מצד התעוררות התחוננים כי אם מצד אורו ותברך, על ידי זה משיב אפילו את בחינת השוכבים כנ"ל (שער השוכבים דרוש ד):

כי יהיה להם דבר בא אלי ופשטתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חקי האלקים ואת תורתיו (יה טז)

חקל יצחק

רבי יצחק אייזיק מספינקא זיע"א

מענה הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א מדוע נדחק לבאר הפסוקים בדחק

'כי יהיה להם דבר בא אלי ופשטתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חקי האלקים ואת תורתיו'. יש לפרש בהקדם מה ששמעתי מה שהיה אצל הרב הקדוש מורנו הרב רבי מאיר זצלה"ה מפרמישלאן שאמר בשלחנו תורה לפרש איזה פסוק באפן להמשיך ישועות וברכות לישראל, אכן פרושו בהפסוק הנה דחק גדול, והנה שם מהמסבין תלמיד חכם אחד והנה קשה לו למה צריך הרב הקדוש הנ"ל לדחק כל כך בפרוש הפסוק, מוטב לו להניח הפסוק כפשוטו, והוא יברך את ישראל בישועות וברכות כרצונו. ואזי הרגיש הרב הקדוש בזה, ונענה, איתא ביורה דעה (סימן רמ סי"א) ראה את אביו שאינו נוהג פשוטה, לא יאמר לו עברת על דברי תורה, אלא יאמר אבא כך כתוב בתורה והוא יבין, עין שם. ואם בן ביון שהבורא יתברך שמו הוא אבינו מלכנו, לא נכון לומר לו פלוס, רק צריכין לפרש הברכות בתוך הפסוק שבתורה, ואחר כך לומר אבא כך כתוב בתורה, עד כאן דבריו הקדושים.

יחיד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל (יה ט)

שארית ישראל

רבי ישראל דב מווליעדניק זיע"א

מתחלה צריך להיות בחינת יתרו ושירים ועל ידי זה יבוא לבחינת שמחה

'וישמע יתרו', שבתחלה צריך להיות בחינת יתרו, להחזיק עצמו לשירים, כמו שדרשו (ר"ה יז): 'לשארית נחלתו' (מיכה ז יח) למי שמשים עצמו כשירים, מתמת גדל פגמו שפגם כל כך, על בן צריך לבחינת יחיד יתרו' שישעשו בשרו חודינין חודינין (כנ"ל בענין חודו של מחט) מצד גדל המירות והפגמים. ועל ידי זה יבא

באור הפסוק על דרך הנ"ל

וְהָיָה נָמִי אָמַר מִשָּׁה לִיתְרוֹ שֶׁהָעַם בָּאִים אֵלָיו
בְּבִקְשׁוֹתֵיהֶם עַל מַדַּת הַדִּין שֶׁפָּגְעָה בָּהֶם
 חס ושלום, וזה פרוש הכתוב, כי יהיה להם
 'דְּבָר', רומז למדת הדין כמו שכתב הר"י ז"ל,
 'בָּא אֵלַי, לְהַתְנַצֵּל לִפְנֵי הַעֲתִיר בְּעֵדוֹ, וְשִׁפְטֵתִי
 בֵּין אִישׁ', זה הקדוש ברוך הוא שנקרא 'ה'
 איש מלחמה' (לעיל טו א), 'וּבֵין רַעְהוּ, אֵלוֹ
 יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאוּ רַעִים שֶׁנֶּאֱמַר 'לְמַעַן אֲחִי וְרַעֲוִי'
 (תהלים קכב ח), שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא צָרִיף לְעוֹזֵר
 לָהֶם לְהוֹשִׁיעַם מִצְרוּמֵיהֶם. וּבִאֲזוּזָה אִפְּקוּ, הָא לֹא
 נִכּוֹן לומר לפניו יתברך שמו כן, אלא 'וְהוֹדַעְתִּי
 אֶת חֲקֵי הָאֱלֹקִים וְאֶת תּוֹרֹתָיו', שְׁאֵנִי אוֹמֵר שֶׁעַל
 פִּי הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה צָרִיף לְהִיּוֹת כֶּף וְכֶף, וְאִזּוֹ
 אוֹמֵר לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲבָא כֶּף כְּתוּב בַּתּוֹרָה,
 פנ"ל:

דְּעוֹשִׂים מִיָּרְאָה וּמֵאֲהָבָה, וְכַל הַעוֹשֶׂה מִיָּרְאָה
 וְאֲהָבָה בְּיָדָיו שֶׁכָּל מַדּוֹת הַטּוֹבוֹת כְּלוּלוֹת בּוֹ,
 וְזֵהוּ 'אֲנֹשִׁי אֲמַת שְׂנָאִי בְּצַע', שֶׁפִּינּוֹן שֵׁשׁ בָּהֶם
 יָרְאָה וְאֲהָבָה, בְּהִכָּרַח שִׁיְהִיו אֲנֹשִׁי אֲמַת וְשׁוֹנְאִי
 בְּצַע.

וְזוֹכָה לְשִׁמְרָה מִמְּלֹאכֵי הַמְּרֻכָּבָה

וְלֹאֲזוּלָה הַאֲנָשִׁים רְאוּי שְׁמֵלֹאכֵי הַמְּרֻכָּבָה יִשְׁמְרוּ
 אוֹתָם, וְזֵהוּ שְׁאֵמַר וְשִׁמְתָם עֲלֵהֶם שְׂרִי
 אֲלֵפִים שְׂרִי מֵאוֹת שְׂרִי חֲמִשִּׁים וְשְׂרִי עֶשְׂרֹת,
 וְהִרְמִזוּ הוּא, דְּמֵלֹאכֵי הַמְּרֻכָּבָה הֵם רְאֵשֵׁי תְבוֹת
 'אֲרֻגְמָן', אִוְרִיאֵל, רִפְאֵל, גְּבֻרִיאֵל, מִיִּכְאֵל,
 גִּבְרִיאֵל. וְהִנֵּה 'שְׂרִי אֲלֵפִים' רִמְזוּ עַל אוֹרִיאֵל
 וְגִבְרִיאֵל, דְּאֲלֵפִים לְשׁוֹן אֶל"ף, וְאֶל"ף הוּא אֶחָד,
 וְכֵאלוֹ אָמַר 'שְׂרִי אֶחָדִים', דְּהִינּוּ שְׂרָאשׁ שְׁמֵם
 מִתְחִיל בְּאֶחָדִים, שְׁלֹא הִגִּיעַ לְחֻשְׁבוֹן עֶשֶׂר, וְהֵם
 אִוְרִיאֵל וְגִבְרִיאֵל. וְשְׂרִי מֵאוֹת הוּא רִפְאֵל
 שְׂרָאשׁ שְׁמוֹ מִתְחִיל בְּמֵאוֹת. וְשְׂרִי חֲמִשִּׁים הוּא
 גִּבְרִיאֵל שְׂרָאשׁ שְׁמוֹ מִתְחִיל בְּחֲמִשִּׁים. וְשְׂרִי
 עֶשְׂרֹת הוּא מִיִּכְאֵל שְׂרָאשׁ שְׁמוֹ מִתְחִיל בְּעֶשְׂרֹת,
 שֶׁהִיא מ"ם שֵׁשׁ בָּה אַרְבַּע עֶשְׂרֹת וְלֹא הִגִּיעַ
 לְכֻלָּל חֲמִשִּׁים, לְפִיכֶף קָרִי לִיָּה עֶשְׂרֹת. וְהָא
 דְּקָרִי לְהוֹ שְׂרִי לְשׁוֹן רַבִּים, לְפִי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד
 מֵהֵם יֵשׁ לוֹ כַּמָּה שְׂרִים וּמְנַיִם תַּחַת יָדוֹ, לְפִיכֶף
 קָרִי לְהוֹ שְׂרִי לְשׁוֹן רַבִּים. וְיָרְאִי ה' מֵאֲהָבָה,
 הַמְּלֹאכִים הָאֵלֶּה מְגַנְּיִם עֲלֵיהֶם וְשׁוֹמְרִים אוֹתָם:

וְאַתָּה תַּחֲזֶה מִכָּל הָעַם אֲנֹשִׁי חֵיל יִרְאִי אֲלֵהֶם
אֲנֹשִׁי אֲמַת שְׂנָאִי בְּצַע וְשִׁמְתָם עֲלֵהֶם שְׂרִי אֲלֵפִים
שְׂרִי מֵאוֹת שְׂרִי חֲמִשִּׁים וְשְׂרִי עֶשְׂרֹת (י"ח כא)

פְּתוּחֵי חוֹתָם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הַמְּקוֹמָם אֶת הַמְּצוּוֹת כְּרֵאוּי בּוֹרָא חֵילוֹת
 שֶׁל מְלֹאכִים

אֲפֹשֶׁר לְרַמֵּז לְפִי מָה שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוּנָם
 לְבִרְכָה (אבות פ"ד מ"א) דְּעַל יְדֵי מַעֲשִׂים
 הַטּוֹבִים שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה נִבְרָאִים מְלֹאכִים טוֹבִים,
 הַנִּי מְלֵי אִם עוֹשֶׂה לְשֵׁם שְׁמִים בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוּ,
 אֲבָל הַעוֹשֶׂה שְׁלֵא לְשִׁמָּה אֵין נִבְרָאִים מְלֹאכִים
 טוֹבִים, וְאֲדַרְבָּא הוּא מְקַלְקֵל וְלֹא מְתַקֵּן. וְזֵהוּ
 שְׁאֵמַר 'אַתָּה תַּחֲזֶה מִכָּל הָעַם אֲנֹשִׁי חֵיל', הֵם
 שְׁעוֹשִׂים הַמְּצוּוֹת לְשֵׁם שְׁמִים וְנִבְרָאִים מֵהֵם
 חֵילוֹת שֶׁל מְלֹאכִים. וְקַתְּנִי וּמִפְּרֵשׁ מִי הֵם
 הַנִּבְרָאִים עַל יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים, חֵילוֹת שֶׁל
 מְלֹאכִים הֵם 'יִרְאִי אֲלֵהֶם'. וְהִנֵּה 'יִרְאִי אֲלֵהֶם'
 אֲנֹשִׁי אֲמַת רְאֵשֵׁי תְבוֹת גִּימְטְרִיא 'אֲהָבָה', לְרַמֵּז

בְּיוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְּבַר סִינִי (יט א)

לְקוּטֵי הַלְכוֹת

רבי נתנו מברסלב זיע"א

בְּכָל יוֹם מְקַבְּלִים אֶת הַתּוֹרָה מִחֲדָשׁ,
 וְשׁ לְהַתְחַזֵּק בְּרִצּוֹן הַדָּשׁ כָּל יוֹם

בְּכָל יוֹם צָרִיכִין לְהַמְשִׁיף עַל עֲצָמוֹ בְּחִינַת
 קְבֻלַּת הַתּוֹרָה מִחֲדָשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב 'בְּיוֹם
 הַזֶּה בָּאוּ מִדְּבַר סִינִי, וּפְרַשׁ רִשִׁי שֶׁבְּכָל יוֹם
 יְהִיָּה דוּמָה בְּעֵינַיִךְ כְּאִלוֹ הַיּוֹם אַתָּה עוֹמֵד עַל

עצרו לם לספר סדר הדבר, ותקף קדמה ההודעה באומרו 'ביום וגו' באו וגו', הגיע השוק ונחשק לחושק וחשוק, ושמחו שמים וארץ, כי זה הוא תכלית הבריאה ותקנותה. ואחר כך חזר הפתוח להודיע פתחון של דברים:

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

כפי ההכנה וההתעוררות לעבודת השם

כך זוכה משמים בכפלי כפלים

ו'יִסְעוּ מרפידים גו' ויחן שם ישראל נגד ה'הר, ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ה'הר לאמר כה תאמר לבית יעקב גו'. והנה יש ל'דקדק על תבת 'לאמר' דהוא מ'יפ'ר ד'הא כתיב תקף 'כה תאמר גו'.

ו'נִרְאָה דבא לרמז בזה, דהנה איתא בזהר הקדוש ובספרים הקדושים דהכל תלוי

באתערוותא דלתמא והבא להשקה מסיעים לו, והנה בבאם אל הר סיני היה אתערוותא דלתמא, כי ו'יחן ישראל פרוש רש"י ו'ל פאי'ש א'חד בלב א'חד, ועשו הם הכנה לפי מדרגתם, וימשה עלה אל האלהים דהינו שהוא הכין עצמו בהכנה היותר גדולה מכל ישראל, 'עלה אל האלהים', ובאתערוותא דלתמא איתער מלעילא ו'יקרא אליו ה' מן ה'הר פרוש ש'קרא אליו השם המיוחד שם ההר"ה ברוף הוא שהוא מדרגה יותר ממה שהכין את עצמו, כי יותר מה שהעגל רוצה לינק כו'. 'לאמר כה תאמר', פרוש שה' אמר לו 'לאמר אל בני ישראל', 'כה', פרוש, כמו שאתה עשית והכנת את עצמך בהכנה דרבה ונגד זה בא אתערוותא דלעילא, כפלי כפלים עד אין שעור ותכלית ממה שהיה אתערוותא דלתמא, כן 'לאמר' ל'ישראל שגם המה יעשו כן תמיד ואז באתערוותא דלתמא תעורר מלמעלה ויבא מלמעלה השפעות טובות ורחמים גדולים אמן:

הר סיני וכו'. וכמו שכתוב (דברים ו ה) 'אשר אנכי מצוה היום בכל יום הנה דומה בעיניך כחדשים, וכן הרבה. ועל פן מברכין בכל יום ברפת התורה ואומרים ברוף אתה ה' נותן התורה', כי הוא יתברך נותן לנו התורה בכל יום מחדש. ועקרו על ידי התחדשות הרצון שצריכין לחדשו בכל יום מחדש. כמו שאמר שם אדוננו מורנו ורבנו זכרנו לברכה בשיחה הנ"ל שאין אדם דומה לחברו ואין יום דומה לחברו בענין התחדשות הרצון. נמצא שבכל יום ויום, בפרט בבקר שמתחדשת הנשמה בבחינת 'חדשים לברכים' וכו' (איכה ג כג), צריכין להתחזק ברצון חדש דקדושה, שזהו עקר בחינת קבלת התורה בכל יום שעל זה מברכין ברפת התורה פנ"ל, ועל פן אומרים אז משנה זאת שהיא 'אלו דברים שאין להם שעור' שהוא בחינת הארת הרצון שאין לו שעור פנ"ל, כי זה עקר בחינת קבלת התורה בכל יום מחדש פנ"ל (ברכות השחר ה"ה אות ט"ג):

ו'יִסְעוּ מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ה'הר. ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ה'הר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (יט ב-ג)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

הגיע חשוק ונחשק לחושק וחשוק ושמחו שמים וארץ

ו'יִסְעוּ מרפידים. קשה למה אחר המקדים, כי פסוק זה היה לו להקדים קדם פסוק שלפניו שאמר 'באו מדבר סיני'. ואולי שהוא על דרך אומרים (ב"ר נה ה) אהבה מקלקלת השורה להקדים המאחר, שלהיות כי הוא זה יום המקנה לבוא, לתורה, לעולם, לעליונים ולתחתונים, ומיום הבריאה, והם יושבים ומצפים מתי יבואו בני ישראל מדבר סיני, לזה כשהגיעו שמה לא

הַעַם מִתְקַנֵּים וְהַמְּנַהֵיג מִתְקַן, גַּם אֲנִי אֵינִי מוֹנֵעַ
הַשְּׁפָעְתִּי מֵהֶם, לְפִיכֶךָ 'כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב
וְתִגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל':

ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר
לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל
(ג ט)

זכרון זאת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

הכנעה וענוה הם היסוד לקיום התורה
שעל ידי זה ה' עמו ואין היצר שולט בו

מדרש (שמו"ר כח ב) 'ומשה עלה אל האלהים'
משה עלה בענו ויגיד בענו וזכות אבות
עולה ויורדת עמו. אינו מוכן לכאורה, ובעזרת
א-ל יתברך נתפרש, דהנה כתיב 'ועתה שמע
בקלי איעצך ויהי אלקים עמך כו' (לעיל יח יט).
זה יהי אלקים עמך' אינו מוכן כלל בפשיטות,
ופרוש רש"י ידוע, וזה כתיב אחר כך 'וצורך
אלקים' (שם פסוק כג), מה שאין בן פאן הוא
לשון אחר ומיותר ואינו מוכן על זה.

וּנְרָאָהּ, דהנה פרשנו על פסוק 'והשתיה כדת
אין אגס פי כן יסוד המלך כו' (אסתר
א ח), יש לפרש, היסוד של רצונו יתברך לקיים
את התורה ולא לעבור שלא להכשל, הוא
להיות נכנע, ואז ה' אתו, פי 'את דכא ושפל
רוח' (ישעיה נז טו), וממילא אינו יכול היצר הרע
והספטר אחרא לגשת אליו, וזה 'והשתיה כדת',
לשון אבן שתייה ממנו השפת עולם, לשון
'השתות' (תהלים יא ג), ושת ממנו השפת עולם,
ונה 'והשתיה' - היסוד, 'כדת' לקיים את התורה,
'אין אגס' פרוש צריך לאגס עצמו להשיג מדרגת
'אין', וזה 'אשא עיני אל החרים' (תהלים קכא א),
הוא פמה מיני יצר הרע הנקרא הר, ונקאמר
'מאין' הוא כניעה, 'בא עזרי' פיצד, קאמר 'עזרי
מעם ה' כו', פי על ידי זה אני עם ה' וכו'.

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

זכות קדשת ישראל ואחדותם זכה משה
למעלתו

אֶפְשָׁר לומר, דרבובתינו זכרונם לברכה (סנהדרין
קו) דרשו על פסוק (לעיל יז ח) 'ויבא
עמלק וילחם עם ישראל ברפידים', שרפו ודיהם
מן התורה, לפיכך נתגרה בהם עמלק. ועכשו
שנתקרבו החר סיני ורצו לקבל התורה, הסירו
רפיון ידים וקבלו עליהם לקבל התורה ולשמרה
בזריזות, ונתקדשו ונתטהרו ונעשו אהובים זה
לזה בלב אחד פאישי אחד. ומצד קדשם וטהרתם
ואחדותם זכה משה ש'עלה אל האלהים', וזכות
ישראל היא שהשלימה למשה מעלתו, וכמו
שמצינו בתלמוד (סנהדרין יא) 'שיצאה בת קול
ואמרה יש אחד פאן שראוי שתשרה עליו שכינה
כמשה אלא שאין דורו ראוי לכך. מכאן ראיה
שזכות הדור היא שמסיעת לשלמות גדול הדור.
והנה מצינו שהאבות נקראים 'חרים', וישראל,
עכשו שנתקדשו באחדות אחת, נקראו פלם בשם
'הר אחד'.

עזבו את הרפיון בתורה והתאחדו

וְזֵהוּ שאמר 'ויסעו מרפידים', דהינו נסעו
מרפיון ידים שהיה בהם בתחלה, עכשו
הסירו רפיון ידים ויבאו למדבר סיני בזריזות,
לקבל התורה בזריזות ולשמרה בזריזות. ויחן
שם ישראל, נעשו בלב אחד פאישי אחד, כמו
שרשו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא מט' דבחדוש
א). 'נגד החר', לרמוז דכמו שהר סיני גוף אחד,
גם הם נעשו הר אחד, גוף אחד ונקדשה אחת
ואחדות אחת, וזהו 'נגד החר'.

אחר שזכו לשלמות קבלו את התורה

וּמִשָּׁה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן
ההר לאמר, 'ההר' הם ישראל כמו
שאמרנו. ועוד נמי, 'ההר' במלוי פנה: ה"י ה"
רי"ש עם הכולל גימטריא 'ישראל'. וזהו 'ויקרא
אליו ה' מן ההר', דהינו, זאת המעלה שבאה
לך מסבת החר, שהם ישראל. ועכשו הפל מתקן,

להתרעם, אמרו לא דינו שקדמו לנו האנשים
אלא אף הנשים, אמר להם הקדוש ברוך הוא
חייכם בן, עד כאן.

ודברי המדרש תמוהין, שצריך להבין מה פונת
תשובה זו שאמר חייכם בן. ופרשו
המפרשים בשם הרב לב אריה ז"ל, דאמרו
רבתינו זכרונם לברכה במדרש רבה הטעם שבני
אדם יש להם דין קדימה בשירה, לומר קודם
המלאכים, מפני שבשר ודם יש לו טענה שראוי
להקדים, דשפא ימות ואינו יכול לומר שירה,
אבל המלאכים חיים לעולם, ויכולים לומר שירה
בכל עת. וזהו שאמרו פשרו המלאכים להקדים
אמר להם הקדוש ברוך הוא חייכם בן, בלשון
תמיהה, וכי חייכם הוא בן, כמו בני אדם ששולט
בם המנות, ואמר לשון 'בן' שהוא מספר שבעים,
שהוא קצבת שנות האדם, דכתוב (תהלים ז י)
'מי שנותנו בהם שבעים שנה', כדי שתצאו
להקדים משום חשש מיתה, והלא אתם חיים
לעולם, עד כאן דבריהם.

ובנה פרשתי בסיעתא דשמיא רמז הכתוב 'קדמו
שרים אחר נגנים בתוף עלמות תופפות'
(תהלים סח כו), פרוש 'שרים' אלו המלאכים
שנקראים 'שרים', 'קדמו' שירתם 'אחר נגנים'
אלו ישראל האנשים, אף לא אחר סמוף ממש,
אלא 'בתוף', כלומר בתוף השרים והנוגנים שהם
האנשים היתה שירה של 'עלמות תופפות',
כלומר נשים בעלי התוף, כמו שנגמר (לעיל טו
כ) 'ותקח מרים הנביאה את התוף בידה ותצאנה
כל הנשים אחריה בתפים ובמחלות. ובנה יובן
בסיעתא דשמיא, 'אזכור מעללי יח כי אןכרה
מקדם פלאך' (תהלים עז יב), כלומר אזכור מעללי
יח, הם הנסים כדי לומר עליהם שירה, אמנם
אני 'אזכרה מקדם פלאך', פרוש קודם המלאכים,
כי יש לי טענה נצחת בדבר הקדימה.

נמצא לפי דברי המדרש תנוחמא הנזכר, מלבד
שקדמו האנשים בשירה על המלאכים,
אלא גם הנשים הנה להם קדימה עליהם, ונדוע
מדרש רבתינו זכרונם לברכה שדרשו 'בית

יזה יש לפרש גם כאן 'שמע בקלי כו'. דודאי
יתרו הנה חכם ונדע ערכו, שהוא הנה
קודם כמר לעבודת גלולים, וכן איתא 'חתן
משה' תלה הגדלה במשה, האף יהיה משה
צית לו, על בן אמר 'שמע בקלי איצףך', תרויח
על ידי זה ויהי אלקים עמך' על ידי שתתנהג
בשפלות פניל.

יזה יש לפרש המדרש, דהנה איתא (סנהדרין יד.)
הוי קבל וקם, לשון חשוף, וכן ענן יש
לפרש בן לשון חשוף ושלל, והנה קשה להמדרש,
יכתב ויעל משה אל האלהים' כמו שכתוב
'ויסעו ויחנו', 'ויחן', לזה פרש משה עלה בענן,
פרוש בהכנעה, וגם הירידה שכבר הנה אצל
אלקים, וזה כתיב 'ומשה', בשביל שהיה משה
עניו מכל האדם עלה אל האלקים. וקשה האף
אפשר להיות שפל בעיניו, הלא מדוע הנה לו
מדרגה זו לעלות אל האלקים, לזה אמר זכות
אבות עולה ויורדת עמו, פי הנה תולה בזכות
אבות, לא מצד זכותו, וק"ל:

**כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל. אתם
ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על
נפשי נשרים ואבא אתכם אלי** (ט ג-ד)

עוד יוסף חי

רבי יוסף חיים מבגדד זיע"א

מעלתם הכפולה של עם ישראל על
מלאכי השרת

נראה לפרש בסיעתא דשמיא בהקדים מה
שאייתא במדרש תנוחמא (ישן בשלה יג)
פינן שעלו ישראל מן הים באו ישראל לקלס
להקדוש ברוך הוא ולומר שירה, אמר הקדוש
ברוך הוא למלאכי השרת הניחו ישראל תחלה,
שנגמר 'אז ישיר משה ובני ישראל', נמצאו
הנשים ומלאכי השרת עומדים, מי קלס תחלה,
הנשים קלסו תחלה, התחילו מלאכי השרת

ציצית על פנפי בגדיכם, וזהו על פנפי נשרים', דהינו, בשביל שתעשו ציצית בכנפי בגדיכם. וְאָבָא אֶתְכֶם אֵלַי, 'אתכם אלי' גימטריא עם שני כוללים טוטפת'. וְעַתָּה אִם שְׂמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ בְּקִלִי, 'ראשי תבות שבת'. וישמרתם את בריתי, היא ברית מילה. 'והייתם לי סגלה', היא שיהיו עוסקים בתורה. עוד, 'סגלה' רומזת על נטילת לולב וְעַל עֲשִׂית הַסֶּפֶה. וְעַקֵּר כָּל הַמִּצְוֹת כְּדִי שִׁתְּדַעוּ שְׂאֲנִי אֲדוֹן הַכֹּל וְתִקְבְּלוּ צִוְיָתִי עַל כָּל דְּבַר וְדַבָּר, וּמְפִירוּ 'כי לי כל הארץ':

ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מפל העמים כי לי כל הארץ. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש

(יט ה-ו)

עבודת ישראל

רבי ישראל מסודניץ זיע"א

עקר התשובה להטיב מעתה ואילך

ועתה אם שמוע תשמעו בקלי. איתא במדרש רבה (ב"ר כא ו) אין 'ועתה' אלא תשובה, עין שם. ויש לומר בנדון דידן, שהקדוש ברוך הוא רמז להמתקנים אליו שאל 'תיאשו ואל ייראו מגשת אליו עבור עונותיהם שעשו מקדם, כי העקר על כל פנים להתקרב מהיום והלאה ואלא לחטא עוד. וְלָזֶה 'ועתה אם שמוע תשמעו בקלי', וזה מצות תשובה, והוא חסדו הגדול שרוצה לקרב השבים ואלא לזכר להם מעשיהם הראשונים.

שמירת הברית ממשיכה שפע לישראל

ו'שמרתם את בריתי'. דהינו כמו שהאדם שומר בריתו ואינו מוציא השפעתו לבטלה, כן גורם למעלה בעולמות שלא תרד השפע לחיצונים חס ושלום, וזהו שאמר ו'שמרתם את בריתי', וזכר.

יעקב' אלו הנשים, שהאשה נקראת בית, 'לכני ישראל' אלו האנשים. וזהו שאמר 'זה תאמר לבית יעקב' אלו הנשים, 'ותגיד לכני ישראל' אלו האנשים, ותאמר להם ראו חבתכם לפני, האחד אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים', שנתתי לכם ראיה והבטח ורחמי שראיתם את השור שלהם, שהוא רחמי מת על שפת הים, והוא עצמו היה נקרא בשם מצרים, דכתיב 'מת על שפת הים'. ועוד מעלה גדולה מזו, והוא ו'אשא אתכם על פנפי נשרים', דהמלאכים נקראים נשרים, והם אומרים שירה בכנפיהם שלהם, וכנזכר בגמרא (חגיגה ג): דכחזרין אמעוט כנפי החיות, ואיזה מהם אמעוט, ואמר אתם שאומרות בהם שירה, ו'אשא אתכם' שאמרתם שירה קודם מהם, הרי שני חסדים גדולים עשיתי עמכם בשני דברים אלו:

אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על פנפי נשרים ו'אבא אתכם אלי. ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מפל העמים כי לי כל הארץ. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש

(יט ד-ו)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

תכלית ציאת מצרים כדי שיקימו את המצוות

אבשר לרמו דכאן בא להורות לישראל המצוות שהם חובה להקשר ותקון גופם, שיהיו זהירים בהם, והם: המילה לשמונה ימים, וציצית, ותפלין, ושמירת שבת, ועשית ספה, ונטילת לולב. וזהו הרמז 'אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים' כל האותות והמופתים והוצאתי אתכם, וצריך שתדעו כל התורה הזאת שחרדתי עליכם למה, הוא מפני שתהיו מקימים מצוותי, וזהו ו'אשא אתכם על פנפי נשרים', 'נשרים' גימטריא 'ציצית', דהינו, גאלתי אתכם בשביל שתעשו

רצה לומר נעשה העבודה ונטרחה ואחר זה נבוא לעולם התענוג כפי שהיא חשוב לעבודה, יצאה בת קול ואמרה מי גלה רז זה כו' לשון שמלאכי השרת כו', באמת הוא דבר גדול, כי גם מלאכים הוא גם כן כף, כי מתחלה צריך להתעורר בתשוקתו אל הקדשה והחיות מהבורא יתברך:

ויאמר ה' הנה אנכי בא אליך בעב עבדו ישמע העם בדברי עמך וגם כף יאמינו לעולם
(יט ט)

תפארת שלמה

רבי שלמה מראדומסק זי"ע א

משה רבנו ירד ממעלתו לסייע לישראל לקבל התורה

ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענין וגו'. יבאר על פי מה שנגאמר **ויאמר ה' אל משה לך רד וגו',** ויאמר משה לא יוכל העם לעלת וגו', ויאמר ה' אל משה לך רד וצליה אתה ואתה וגו', וירד משה וגו', וידבר אלהים. הנה הצווי של ה' יתברך לך רד ולהתרות אותם עוד הפעם קשה מאד להכין. אף כבר בארנו כי כל ענין קבלת התורה היה צריך להיות דוקא על ידי משה רבנו עליו השלום, מגדל קדשתו שהיה ממשיך על ישראל להיות בכתם לקבל התורה. וזה הרמז בגמרא (שבת פו. פח.) ברביעי עבד פרישה ושוב לא עלה, הרמז בזה גדל אהבת משה לבני ישראל, כי אף שזכה לכל המעלה הזאת הגדולה, פה אל פה מדבר עם השכינה, עם כל זה נהג טובת עין לבני ישראל, מאשר ידע כי קבלת התורה תלוי בו פאשר הוא יהיה עמם למטה, לכן כאשר עבד פרישה שוב לא עלה, מפני שידע כי קדשתם לקבלת התורה תלוי בו כמו שנגאמר **יקדשתם וגו',** וכן היה וירד משה וגו' וידבר אלהים את כל הדברים האלה וגו'.

הצדיקים ממנים את המלאכים

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו'. דהנה צדיק מושל ביראת אלהים, דהינו שהוא מתנשא ומתרום בגובהי מרומים עד שיקול למשל אפלו על השרים של מעלה ולמנותם כפי רצונו שמבין לטובה, וכמו ששמענו דרך הצדיק הרב ישראל בעל שם נשמתו בגנוי מרומים. והנה המלאכים נקראים כהנים לאל עליון, ועושי רצון בוראם למטה בותרין להם מלאכי רחמים, וזה שהבטיח להם **ואתם תהיו לי ממלכת כהנים,** שאתם תמליכו את הכהנים מלאכי מרום ותפקדו אותם לצבאותם. וכמו שהיה שלמה המלך עליו השלום, כשם שמלך על התחתונים כף מלך על העליונים:

ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה וישב משה את דברי העם אל ה' (ט ט)

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטשורנביל זי"ע א

בתחלה על האדם לטרח ולהתענג בעבודה ואחר כך ירגיש תענוג

בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצאה בת קול ואמרה מי גלה רז זה לבני לשון שמלאכי השרת משתמשין בו כו' (שבת פח.). הנה נודע כי יש עולם התענוג, עולם הבינה, וכשמדבר הדבורים בחדוה ובהתלהבות באהבה ויראה בא לו התענוגות אחר כף, כי מתחלה צריך להטריח עצמו בעבודה שהיא התעוררות תשוקה שלו, וזה נקרא עולם הבא. רצה לומר כי הוא בא תמיד בשעת עבודה, ועולם העתיד נקרא לעתיד לבא בגמרא, ושמיצה היא מלשון בינה כמאמר **כי שמע יוסף** (בראשית מב כג), כי לולא זה שהיו צריכים לטרח מקדם לא היה נחשב לעבודה, כי היה תאוה כשאר תאוות. וזהו שאמרו ישראל **נעשה ונשמע,**

ג ו) וְכִנְתּוּ גַם בֵּן לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֲכַל אֵינוֹ מְקַשֵּׁר וְדְבוּק אֲזוּ כָּל כָּף בְּהֵשֵׁם יִתְבַרֵךְ כִּמוֹ בַּעַת הַתְּפִלָּה וְהַתּוֹרָה וְהַמְצָוֹת.

אָמְנָם הַבְּחִינָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁהִיא לְמַעַל מִזֶּה, הוּא בְּחִינַת הַצְּדִיקִים הַגְּדוּלִים הַדְּבוּקִים בּו יִתְבַרֵךְ בְּכָל עֵת וּבְכָל רֵגַע בְּלִי שׁוּם סִפְק הַפְּסֵק, וְאִפְּלוּ בְּעִנְיָי עוֹלָם הֵנָּה הוּא מִיַּחַד יַחְדָּיִם וְדְבוּק בּו יִתְבַרֵךְ כִּמוֹ בְּשַׁעַת תּוֹרָה וְתְפִלָּה, וְאִין חֲלוּק אֲצֵלוּ כָּלל בֵּין שְׁעוֹסֵק בְּעִנְיָי עוֹלָם הֵנָּה אוּ בְּעִנְיָי תּוֹרָה וְתְפִלָּה. וְזֵהוּ שְׁאָמַר הַפְּסוּק כֹּאן שְׁמוֹשָׁה רַבְּנּוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הִיָּה מִבְּחִינָה הַגְּדוּלָּה הַלְּזוֹ, שְׁלֵא הִיָּה שׁוּם חֲלוּק אֲצֵלוּ בֵּין שְׁעוֹסֵק בְּעִנְיָי עוֹלָם הֵנָּה אוּ בְּעִנְיָי עֲבוּדָה, וְזֵהוּ שְׁאָמַר 'מִן הִקֵּר אֶל הָעַם', רִצָּה לוֹמַר 'הִקֵּר' הוּא הַעֲבוּדָה בְּתוֹרָה וְתְפִלָּה וְהָעַם' רוֹמֵז לְעִנְיָי עוֹלָם הֵנָּה שֶׁהִיא מְכַרָּח לְהִיּוֹת מְעַרְבֵּ בֵּין הָעַם בְּעִנְיָי עוֹלָם הֵנָּה. וְזֵהוּ שְׁאָמַר רַשִׁ"י ז"ל מִלְּמַד שְׁלֵא הִיָּה מֹשֶׁה פּוֹנֵה לְעַסְקָיו, רִצָּה לוֹמַר שְׁמוֹשָׁה לֹא הִיָּה צְרִיף לְפָנוֹת כָּלל לְעַסְקָיו, הִיָּנוּ לְעַסֵּק בְּעִנְיָי עוֹלָם הֵנָּה, כִּי הוּא שָׁנָה אֲצֵלוּ כִּמוֹ הַעֲבוּדָה בְּתוֹרָה וְתְפִלָּה, אֲלֵא 'מִן הִקֵּר אֶל הָעַם', רִצָּה לוֹמַר מִן הַעֲבוּדָה שְׁבִתּוֹרָה וְתְפִלָּה אֶל עִנְיָי 'הָעַם', עִנְיָי עוֹלָם הֵנָּה, וְלֹא הִיָּה צְרִיף לְפָנוֹת כָּלל מִזֶּה לְזֶה וְהִיָּה שָׁנָה אֲצֵלוּ הַדְּבָקוֹת בּו יִתְבַרֵךְ, כִּי הִיָּה לְעוֹלָם דְּבוּק בּו יִתְבַרֵךְ בְּלִי שׁוּם הַפְּסֵק וְכַנ"ל:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה רַד חֲעַד בְּעַם פֶּן יִהְרָסוּ אֶל ה' לְרֵאוֹת וְנִפְּל מִמֶּנּוּ רַב (ט כא)

קִדְשַׁת לִוִי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

כִּשְׂזוֹכָה לְהַתְּעוֹרְרוֹת אַהֲבָה אוּ יְרָאָה מִיַּד יַעֲשֶׂה אִיזָה מִצְוָה כְּדִי שִׁתְּשָׂאָר בּו הַהַתְּעוֹרְרוֹת

לְפִן יִהְרָסוּ אֶל ה' לְרֵאוֹת. זֵהוּ הִלֵּא תַעֲשֶׂה שְׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּשַׁעַת מַמַּן תּוֹרָה.

הַצְּדִיק שֶׁבְּכָל דּוֹר מְשַׁפֵּיעַ קִדְשָׁה לְיִשְׂרָאֵל וְכֵן הוּא הַדְּבָר נוֹהֵג בְּכָל דּוֹר וְדוֹר וְדוֹרְשֵׁיו וּמְנַהֲיָיו, צְרִיף לְהִיּוֹת בְּכָל דּוֹר צְדִיק יְסוּד עוֹלָם בְּבְחִינַת מֹשֶׁה רַבְּנּוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, כִּמוֹ שְׁאָמְרוּ (תְּקוּו"ז תִּיקוּן ס"ט ק"ב) אֲתַפְּשׁוּתִיָּה בְּכָל דְרָא, כִּי בְּלִי זֶה אֵינוֹ בְּאִפְשָׁרִי לְהַשְׁפִּיעַ הַתּוֹרָה, רַק עַל יְדוּ, וְזֵה הַרְמֵז הֵנָּה אֲנֹכִי כֹּא אֲלִיף בְּעַב הָעִנְיָ, רִצָּה לוֹמַר גַּם בְּדוֹר הַשְּׁפֵל הַדּוּמָה לְעַב הָעִנְיָ, עַם כָּל זֶה אֲתָה תְּבוּא עָמִם, וְהַתְּגַלּוֹת הַקְּדוּשָׁה יִהְיֶה עַל יְדֶךָ לְהַשְׁפִּיעַ לָהֶם, 'בְּעַבּוֹר יִשְׁמַע הָעַם בְּדַבְּרֵי עַמְךָ וְגַם כִּי יֹאמִינוּ לְעוֹלָם', כִּי אֲמוֹנַת חַכְמִים הוּא בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, וְאֲתָה תַגִּיד אֶת דְּבָרֵי הָעַם אֶל ה' לְהַבִּיא מַעֲשֵׂיהֶם לְרִצּוֹן לְמַעַלָּה, וְזֵה שְׁאָמַר וַיִּגַּד מֹשֶׁה וְגו', לְשׁוֹן הַמִּשְׁכָּה, וְהוּא לְשׁוֹן הָרָה, כִּי בֵּן יִהְיֶה תְּמִיד, הַצְּדִיק הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה לְהַשְׁפִּיעַ לְכָל הַדּוֹר תּוֹרָה וְקִדְשָׁה וְכָל טוֹב, אָמֵן:

וַיֵּרַד מֹשֶׁה מִן הָהָר אֶל הָעַם וַיְקַדֵּשׁ אֶת הָעַם וַיְכַבְּסוּ שְׂמֹלֹתָם (ט יד)

מִהַר"ש מִבְּעֵלְזָא

רבי שר שלום מבעלזא זיע"א

שְׁתֵּי מִדְּרָגוֹת בְּהַתְּעַסְקוֹת הָאָדָם בְּעִנְיָי הָעוֹלָם הֵנָּה

וַיֵּרַד מֹשֶׁה מִן הָהָר אֶל הָעַם וַיְקַדֵּשׁ אֶת הָעַם וַיְכַבְּסוּ שְׂמֹלֹתָם. פֶּרֶשׁ רַשִׁ"י ז"ל מִלְּמַד שְׁלֵא הִיָּה מֹשֶׁה פּוֹנֵה לְעַסְקָיו אֲלֵא מִן הִקֵּר אֶל הָעַם, עַד כֹּאן לְשׁוֹנוֹ. וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק לְכַאֲוֹרָה, וְכִי הִיָּה לוֹ לְמֹשֶׁה עֲסָקִים שֶׁיַּעֲסֵק בָּהֶם שְׁאָמַר שְׁלֵא הִיָּה פּוֹנֵה לְעַסְקָיו. וַיֵּשׁ לְפָרֶשׁ, דְּהֵנָּה יְדוּעַ שֵׁישׁ ב' בְּחִינּוֹת בְּעוֹבְדֵי ה', כִּי יֵשׁ מִי שְׁעוֹבֵד ה' בְּתוֹרָה וּבְתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וּבַעַת שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹרָה אוּ בְּתְפִלָּה וְדַאי כּוֹנֵנֵתוֹ לְשָׁמַיִם בְּלִי שׁוּם פְּנִיָּה וְדְבוּק בּו יִתְבַרֵךְ, אִף אַחַר כִּי בַּעַת שְׁעוֹסֵק בְּעִנְיָי עוֹלָם הֵנָּה מְכַרָּח לְפָסֵק מִן הַדְּבָקוֹת, אִף שְׁמַקְלִים בְּכָל דְרָקִיף דַּעְהוּ (מִשְׁלִי

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאָמֹר (כ)

(א)

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

הטורד ומקטר ישוב הדעת כל ימתיו
ללמד עד שתהא דעתו מישיבת אלא
יעסק בתורה ואחר כך יזכה להמשך
אחריה

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, פֶּרֶשׁ
רש"י מלמד שְׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עֲשֶׂרַת הַדְּבָרוֹת בְּדַבּוּר אֶחָד וְכוּ', מֵהַ תְּלֻמוֹד
לומר עוד 'אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ' שְׁחֹזֵר וּפֶרֶשׁ עַל
כָּל דַּבּוּר וְדַבּוּר בְּפָנָי עֲצֻמוֹ. וְנִרְאֶה דְמַה שְׁאָמַר
תְּחִלָּה כָּל הַדְּבָרוֹת בְּדַבּוּר אֶחָד לֹא הֵכִינוּ יִשְׂרָאֵל
כָּלֵל, מִדְּהֶצְרִיף לְחֹזֵר וְלומר כָּל דַּבּוּר וְדַבּוּר
בְּפָנָי עֲצֻמוֹ, וְעוֹד הָרִי אָמְרוּ בְּש"ס רֹאשׁ הַשָּׁנָה
(כו). זְכוּר וְשִׁמּוֹר בְּדַבּוּר אֶחָד נֶאֱמָרוּ מֵהַ שְׁאִין
הַפֶּה יְכוּל לְדַבֵּר וְאִין הָאֵזֵן יְכוּלָה לְשִׁמֵּעַ, וּמִכָּל
שֶׁבֶן כָּל עֲשֶׂרַת הַדְּבָרוֹת בְּיַחַד. וְאִם כֵּן יֵשׁ לְהִבִּין
מֵהַ תּוֹעֵלַת הַיְתָה לְדַבּוּר זֶה הַכָּלְלִי. וְנִרְאֶה דְשֶׁרֶשׁ
הַנִּשְׁמָה טָרַם בָּאָה בְּהַתְחַלְקוֹת הַחוּשִׁים, וְאוּלַי
הִיא בְּחִינַת יְחִידָה, קְבֵלָה תּוֹעֵלַת מִמְאָמְרָה זֶה
הַכָּלְלִי כְּמוֹ שֶׁהוּא כָּלְלִי, וְעַל יְדֵי כֵן נַעֲשׂוּ גַם
שְׁאָר כָּל חֻלְקֵי הַנֶּפֶשׁ מְזַכְּכִים וְרֹאוּיִים לְקַבֵּל
הַדְּבָרוֹת בְּפָרֻט כְּמוֹ שֶׁהֵם פְּרָטִיִּים.

וְזֶה לְמוֹד לְכָל אִישׁ הַטּוֹרֵד בְּעִנְיָנִים שׁוֹנִים
אֲשֶׁר בְּלִית אֶפְשָׁר לוֹ לִישָׁב דַּעְתוֹ וְלִלְמַד,
אֵל יִשְׁגִּיחַ עַל זֶה, אֵלֹא תִחִיל לְלַמֵּד אֶף עַל
גַּב דְּלֹא יָדַע מֵהַ קְאָמֵר, כִּי אֶף עַל גַּב דְּאִיהוּ
לֹא יָדַע שֶׁרֶשׁ הַנִּשְׁמָה יָדַע. וּבִשְׁבִיל זֶה לֹאט
לֹאט נִמְשָׁכוּ גַם יְתֵר חֻלְקֵי נִפְשׁוֹ לְהַתּוֹרָה, עַד
שִׁיפְנָה דַּעְתוֹ וְיִבִּין מֵהַ שֶׁהוּא לומֵד, אֲבָל לֹא
יִמְתִּין עַד שִׁיפְנָה דַּעְתוֹ, וְהוּא בְּכָלֵל וְאֵל תֵּאֱמַר
לְכִשְׁאָפְנָה אֲשֶׁנָּה (אבות פ"ב מ"ד), אֵלֹא יִגְרַס אֶף
עַל גַּב דְּלֹא יָדַע מֵהַ דְּקָאֱמַר, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ ז"ל
(עבודה זרה יט.) מִשּׁוּם דְּכִתִּיב (תהלים קיט ב) אֲגִרְסָה
נַפְשִׁי לְתַאֲבָה וּגו'." וְאִין הַפְּרוּשׁ דָּגַם סוּף הַדְּבָר
שֶׁלֹא יָדַע מֵהַ קְאָמֵר, אֵלֹא שְׁעַל יְדֵי כֵן בָּא אַחַר

הַכָּלֵל כִּי הִרְמַב"ן (האמונה והבטחון פי"ט) פֶּרֶשׁ עַל
הַפְּסוּק 'אִם תַּעֲרִי וְאִם תַּעֲזוּרְוּ אֶת הָאֱהָבָה עַד
שֶׁתַּחֲפִיץ' (ש"ה"ש ב ז), כְּשִׁמְגִיעַ אֶל אָדָם אֱהַבַת
הַבוּרָא, אוֹ יִרְאת הַבוּרָא בְּרוּךְ הוּא, אֲזַי תִּכָּף
יַעֲשֶׂה מִצְוָה, וְאֵז בְּזָה מְבִיא אֱהָבָה וְיִרְאת הַבוּרָא
בְּצִמְצוּם, כִּי כָּל זְמַן שֶׁלֹא עָשָׂה מִצְוָה יֵשׁ לוֹ
מִלְחָמוֹת, אֲבָל כְּשֶׁעוֹשֶׂה עִם זֶה הִירְאָה וְהָאֱהָבָה
מִצְוָה, אֲזַי מְבִיא בְּצִמְצוּם וּבְטֵל מִמֶּנּוּ כָּל
הַמִּלְחָמוֹת. וְהִנֵּה מִצְוָה שְׁעוֹשֶׂה הוּא כְּמוֹ כְּלִי
שֶׁתְּנוּחַ בוֹ זֶה הַתַּעֲזוּרָה שִׁמְגִיעַ לוֹ מִלְמַעְלָה,
זֶהוּ 'עַד שֶׁתַּחֲפִיץ', כִּי הַחֲפִץ הוּא כְּלִי, עַיִן שֶׁם
בְּרַמְב"ן. וְהִנֵּה יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמַד הַר סִינַי שֶׁם הָיָה
לָהֶם הַתַּעֲזוּרָה מֵאֱהַבַת וְיִרְאת הַבוּרָא בְּרוּךְ
הוּא, וְצִרְיָף לְהִיּוֹת דְּבָר שִׁיִּצְמַצֵּם בוֹ הַתַּעֲזוּרָה
הִירְאָה וְהָאֱהָבָה.

וְהִנֵּה מְבָאָר בְּגִמְרָא (קידושין לט:) כָּל הַיּוֹשֵׁב
וְאִינוֹ עוֹבֵר עֲבָרָה מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב
כְּאֵלוֹ עָשָׂה מִצְוָה, וְהִינוּ כְּשִׁמְגִיעַ לוֹ אִיזָה עֲבָרָה
וְהוּא אִינוֹ עוֹשֶׂה, וְנִמְצָא כִּיּוֹן שֶׁשְׁמָרוֹ יִשְׂרָאֵל
אֶת הַמִּצְוָה בְּשַׁעַת מַתַּן תּוֹרָה וְלֹא נִגְעוּ בְּהַר
סִינַי, אֲזַי צִמְצַמוּ הִירְאָה וְאֱהַבַת הַבוּרָא בְּרוּךְ
הוּא שֶׁהָיָה לָהֶם בְּשַׁעַת מַתַּן תּוֹרָה, כִּי נִחְשָׁב
לָהֶם כְּאֵלוֹ עָשׂוּ מִצְוָה, כִּי כָּל דְּבָר צִרְיָף לְהִיּוֹת
לוֹ צִמְצוּם, הַעוֹלָם הַשְּׁרָפִים כְּמִדְּרַגְתָּם, וְעוֹלָם
הַחַיּוֹת כְּמִדְּרַגְתָּם, וְכֵן עַד עוֹלָם עֲשִׂיָה. וְעַל זֶה
אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא 'וְעַלִּית אִתָּה וְאֶהְרֵן עִמָּךְ
וְהִפְתָּנִים וְהָעָם אֵל יִהְיֶה לְעַלְת' כו'. וְעַל זֶה
הַטַּעַם נִקְרָא שְׁבוּעוֹת עֲצָרַת (מגילה ל:), כִּי אֱהַבַת
וְיִרְאת הַבוּרָא זֶה הַשִּׁיגוֹ קִדְּם מַתַּן תּוֹרָה בְּעָרֵב
יוֹם טוֹב, כְּמֵאֱמַר חז"ל 'וְיִשָּׁב מִשָּׁה אֶת דְּבָרֵי
הָעַם אֵל ה' וְכוּ' וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דְּבָר' וְכוּ'.
וְהִנֵּה בְּשַׁעַת מַתַּן תּוֹרָה עֲצֻמוֹ שֶׁשְׁמָרוֹ הַמִּצְוָה
כְּפִנ"ל צִמְצַמוּ הִירְאָה וְהָאֱהָבָה כְּפִנ"ל, וְעַל זֶה
הַטַּעַם נִקְרָא עֲצָרַת מִלְשׁוֹן עֲצוּר:

מתן תורה, אלא שנפעל חדוש שלא בערך כלל: לפני מתן תורה, קשלמוד התורה היה מצד כחו הפרטי, כח השכל וכו', מוכן, שלקחו את התורה רק במדתו של הלומד ועד כמה שיש בכחו להשיג מחממתו של הקדוש ברוך הוא, מה שאין כן לאחר מתן תורה, למוד התורה הוא באפן שמתקשרים עם נותן התורה עצמו, שנתן והכניס את עצמו בתורתו (ליקוטי שיחות כח עמ' 7):

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים
מבית עבדים (כ ב)

דרך המלך

רבי קלונימוס קלמיש מפיסצנא זיע"א

במתן תורה התחדש שהאלקות חדורה
בתוך כל אחד ואחד מישראל

אנכי ד' אלקיך'. לא אנכי ד' בלבד, רק גם 'אלקיך', ולא אלקיכם לשון רבים רק 'אלקיך לשון יחיד'. שצריך האיש לקבל על עצמו פרטיות את אלקותו ותבנה ולהתביק בו את פרטיות עצמו ושרשו, וכשאני מדבק את פרטיות עצמו ושרשו בד', מעיד רק שד' אלקים, ולא קים בזה עוד אנכי ד' אלקיך'.

ואפשר זאת רמזו תו"ל בזה שאמרו שד' פתח באנכי שהוא לשון מצרים, הא גם יעקב אבינו אמר עוד מקדם אנכי, מה נורא וכו' ואנכי וכו' (בראשית כח טו), וכן כמה פעמים נאמר אנכי בתורה. אכל בכלל יש לשאול, מה זה שד' הודיע עתה את אלקותו ואמר אנכי וכו', הא ממציאות אלקותו ידעו עוד במצרים, ואף על המצרים אמר ד' ידעו מצרים כי אנכי ד' (לעיל ז ח), ומכל שכן ישראל, ומה הצריך עתה להודיע. אכן ממציאות ד' ידעו כבר, אבל שידע כל איש פרטי שד' אלקיו, שלו הוא בפרטיות והוא משעבד אליו, לא ידעו עד עתה שהודיע ד' אנכי וכו' אלקיך'. וזהו לשון מצרים,

כף לידיעה, ובכלל זה בודאי מה שאמרו ז"ל (שבת גו.) ליגמר איניש והדר ליסבור, ודו"ק:

לקוטי שיחות

רבי מנחם מנדל מליובביץ זיע"א

מה החדוש שהיה במתן תורה הלא אף לפני כן למדו תורה

כבר דבר כמה פעמים בנוגע לחדוש של מתן תורה – דלכאורה למוד התורה הרי היה גם בדורות שקדמו למתן תורה, ולדגמא, ושיבת שם ועבר, האבות שלמדו כל התורה בלה עד שלא נתנה, ועל דרך זה בניהם אחריהם (לפני מתן תורה) ועד שלא פסקה ישיבה מאבותינו במצרים (ראה יומא כח:), ובמה מתבטא החדוש של מתן תורה.

ונתבאר, שהחדוש מתבטא בזה שזה היה מתן תורה, נתן לנו את תורתו, התורה נתנה על ידי נותן התורה. לפני מתן תורה 'לקחו' את התורה, לפי כחו הפרטי (בשכלו ובטולו). בשעת מתן תורה נתן הקדוש ברוך הוא את התורה לפי אפן וכח הנתנה שלו. במתן תורה היה יידיבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, לאמר את היידיבר אלקים (ועל דרך זה אחר כך, למד משה ובנו בהר את כל התורה בלה מפי הגבורה ונתנה כו').

ולא היה זה ארוץ חד פעמי, אלא, בנתינת התורה 'הכניס' הקדוש ברוך הוא את עצמו בתורה (כפרוש הירוע במאמר תו"ל (שבת קה.) 'אנא נפשי כתבית יהבית'), עד שבשעה שיהודי לומד תורה באיזה זמן ובכל מקום שיהיה – צריך להקדים את האמירה והברכה 'נתן לנו את תורתו', אותי אתם לוקחים' (ראה הנחומא אמור יז).

וזהו החדוש של 'אתה נגלית כו' שבמתן תורה – לא רק שהיתה הוספה ועליה לגבי לפני

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוה זיע"א

בצבור יקמץ פיו מתוכחה וביחיד יפתח

הטעם כשקורין העשרת הדברות בצבור בטעם העליון וביחיד בטעם התחתון, שצריך לומר בטעם העליון 'לא תרצח' בקמ"ץ, וביחיד בטעם התחתון 'לא תרצח' וגוי' בפת"ח. יש לומר הרמז, דאיתא בגמרא (שבת נד:) מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם פלו נתפס על כל העולם פלו. והנה למחות ברבים לאו כל אדם זוכה, וממילא אם נראה לו שלא ישמעו לרצונו, אזי קשם שמצוה לומר דבר הנשמע פה מצוה שלא לומר דבר שלא נשמע (יבמות סה:), לכן ברבים נקרא בקמ"ץ, דהיגו שצריך לקמץ פיו שלא לומר תוכחה ברבים. אבל ביחיד, רובא דאנשי אנשי ביתו מיכף פיפי ליה, צריך למחות באנשי ביתו, ולכן ביחיד נקרא בטעם התחתון בפת"ח, דמורה שיפתח פיהו ויכיח לאנשי ביתו (להג השבועות):

זכור את יום השבת לקדשו (כ ח)

תפלה למשה

רבי משה מסאמבור זיע"א

יש להתבטש מקדשת השבת

שמעתי ממורי איש אלקים קדוש מורי ורבי יעקב יצחק מלבלין על זה שנגמר בדברי האר"ל (פרי עץ חיים שער השבת פ"ג) שבת אותיות בשת, ואמר: כשמגיע שבת בהכנסתו מגיע לאדם הארה גדולה בסוד עליות עולמות, השוטים כשמגיע להם הארה סבורים שהם מתקנים בצדקתם ואינם משיגים יותר, ואולי היה להם בשת פאשר הצדיקים כשמגיע להם ההארה זו הם בושים מאד אשר מי הם שגייע אליהם הארה פזו, וזה שבת אותיות בשת, היו

'אנכי ד' שפך דעתם במצרים וגם המצרים ידעו, תדעו שאלקיך בפרטיות שלך:

מחשוף הלבו

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

התורה היא עצמותו יתברך

הנה אמרו בגמרא (שבת קה.) 'אנכי' ראשי תבות א'נ'א נ'פ'שאי כ'תבית י'הבית. ויש לתמה מה בא להשמיענו בזה, בשלמא דבר שאינו מבאר בתורה ראוי להביאו בחשבון או נוטריקון וכיוצא, אבל דבר הפתוח בתורה בפשיטות מה שכותב עוד להביאו ברמז, וכתיבת התורה ונתינתה מפרשת בתורה כמה פעמים, דזיל קרי בי רב הוא. ואפשר לומר, דידוע שכל התורה שמותיה של הקדוש ברוך הוא, נמצא היא עצמותו ממש יתברך. וקא בעל הגמרא עליו השלום לעורך לבות בני ישראל, ולהזהירם ולקרותם להזהר בכבוד התורה לעסק בה תמיד ולקיים מצותיה, משום דהיא עצמותו יתברך, ומי הוא שישמע הדבר הגדול הזה ולא תפל עליו אימתה ופחד ויזהר בכבוד התורה במאד מאד. וזה שאמר, הביטו וראו, אתם בני ישראל, מה רמז לכם הקדוש ברוך הוא במלת 'אנכי', הרי היא נוטריקון א'נ'א נ'פ'שאי כ'תבית י'הבית, כלומר התורה שנתתי לכם היא הנפש שלי ממש, דעו וראו שהנפש שלי היא שפתבתי ונתיתי לכם, ומה תענו אם תפגמו בנפשי חס וחלילה, לכן השמרו מאד לנפשותיכם. ונהו הוא ממש שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (דב"ר ד ה), אמר לו הקדוש ברוך הוא לאדם גרי בידך ונרף בידך, אם תשמר את גרי אשמר את נרף וכו', ועל פי מה שכתבנו הרי הוא כמבאר:

נקרא 'קודש' - וְאֶבְדִּיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים, על כן במוצאי שבת אנו מבדילין המבדיל בין קודש לחול, בין אור לחושך, בין ישראל לעמים, ותבין ביותר הדבר מן הבדלות אור מן החושך, דהנה בית מלא חושך בהגיע לתוכו מעט אור, הנה החושך נתבטל לא יודע מקומו איה, כן מתבטל החומר ממילא נגד הצורה הבהן הדבר. והנה קודש ישראל לוי, על כן כל אוכליו יאשמו מתבטלים.

שלא לתו ממאכלי שבת לגוים וראיתי לאנשי מעשה שהיו נזהרים מליתן ממאכלי שבת לגוים, ונכון הוא במקום שאפשר להזהר, ובמקום שאי אפשר הנה יתקיים בזה כל אוכליו יאשמו, וזאת תהיה כונת כל מכוון, מאכלי שבת המה סם חיים לישראל ויהיפך לשונאיהם, והבן (מאמרי השבתות מאמר א):

מנהגו של הרה"ק רבי משה מפשעווארסק לכבד ממאכלי השבת בימות החול

דכירנא פד הוינא בימי חרפי הייתי משמש לפרקים לצדיק אחד שהיה מפרסם בדרגנו מזרנו הרב רבי משה סופר זצוק"ל מפשעווארסק, והצדיק ההוא היה מפרסם לבעל מדרגה ורוח הקדש, והיה מנהגו שהיה מצניע שיורי מאכלים אשר היו מתקנים לשבת כגון הרקיקין והדבשינין, ובבוא אליו איש נכבד בימי החול היה מכבדו בשנירים הללו, ואמר שזה מקרי צעין שני מנחות. ובכרות הימים מצאתי בשם גדול אחד, אשר מי שרוצה שלא לאכל בשר ושלא לשותות יין בימי החול או מחמת פרישות, וכאשר יכבד הדבר עליו הנה יקנה בשר ביום רביעי או ביום חמישי לכבוד שבת, ומתיר לו לאכל מאותו הבשר גם בימי החול, וגם מה שישתיר לו אחר השבת יוכל לאכלן בימי החול (מאמרי חדש תמוז אב מאמר א):

משיגים ביותר עד אין קץ, ובגבהות לבם נשארים בחשך, ודפח"ח:

בני יששכר

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

שבת - 'צורה' ואין לה שיכות לחומר ולכן גוי ששבת חיב מיתה

מבחר בריאת הנפש בזה העולם הוא המין האנושי, הנה כל האומות הם החומר [כמה דאת אמר (בראשית כב ה) 'שבו לכם פה עם החמור' - עם הדומה לחמור (יבמות סב.)], וישראל עם קרובו הם הצורה, ועל כן תמצא שנתהווה אומה ישראלית אחר כל האומות כמשפט הצורה הבאה אחר החומר. והנה נתן השם יתברך את יום השבת שהוא צורת הזמן לישראל עם קרובו שהם צורת הנפש, מה שאין כן לאומות שהם החומר אין להם שיכות לצורה, והנה כמו החומר ברצותו לקרב את עצמו למקום מובדל ממנו מתבטל, דהינו כמו האדם בעולם הזה בהגיע זמן הילוכו לעולם הרוחני מבדל הנה יבנה אצלו מיתה, פי הגוף חומריי אינו יכול לעלות למקום רוחני, כמו כן האומות חומריים כלם ברצותם לשבות יגיע צדיקהם המיתה והביטול.

ושמור עקרי הענינים הללו, כי הם עיקרים גדולים עדות לישראל אשר הם צורות העולם כולו, והפליגו חז"ל (סנהדרין נח:) עוד לומר דגוי ששבת חיב מיתה אפילו בשבתו בשני בשבת, דכיון שהם חומריים והמנוחה הוא מצד הצורה, הנה החומר ברצותו להגיע למעלת הצורה שהוא מנוחה יחיב לו הביטול.

ההבדל בין ישראל לעמים - בהבדל האור מן החשך

בהבינה כל הדברים האלה תבין שבת נקרא 'קודש' - הוא דבר נבדל, וישראל

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

כפי הטהרה בימות החול זוכה לקדשת השבת, ואפילו כשאינו ראוי כשמשתוקק לקבל השבת בטהרה זוכה

'זכור את יום השבת לקדשו'. ש'על ידי הזכירה נתוסף קדשה לשבת. פרוש, ש'רש השבת מאד נעלה, אכל כפי מה שזוכרין בגי ישראל ושומרין עצמם כל זמי השבוע מפל טמאה ודבר רע כדי שיהיו מוכנים לקבל השבת בטהרה, על ידי זה יכולין להמשיך ש'רש הקדשה ליום השבת שבעולם הזה ממש. ואיתא (שבת ק"ט.) 'בבד'הו' בכסות נקיה, כי ש'רש נשמה יתרה שיש לכל איש ישראל בשבת צריך גוף קדוש וטהור, שהוא הכסות והמלבוש לרוח הנשמה ש'בקרבו. ובאמת זה תלוי בימי המעשה, כמו שנאמר 'ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך' המטל עליך, ואז י'יום השביעי כו'. אף על פי כן כש'בא שבת ואדם משתוקק לקבלו בטהרה, אז ברגע אחד כאלו מלאכתך עשויה כמו ש'פ'רש רש"י:

כמו אכילת הפסח ש'זה אוכל וזה אוכל, אך הנפקותא היא ביניהם הפונה בלב והטעם אשר יפסיק ויפריד בין אכילתו של זה לאכילתו של זה, ש'זה יש לו טעם וכונה אחרת מהשני, זה נותן טעם לפגם חס ושלום וזה נותן טעם לשבח לשם שמים, ולא המעשה היא העקר אלא הכל הולך אחר פונת הלב, והבן:

וכל העם ראים את הקולות (כ טו)

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

על ידי פגם העינים מאבד האדם את הדעת וממשיך לפגם גם בשמיעה

מחמת טמאת העינים נעשה האדם עני בדעת ומאבד כל מה ש'נותנים לו, ואחר כך על פי הסדר בא טמאת האזנים ופוגם בשמיעה. והתקון לפגמים הללו הוא על ידי למוד תורה שבכתב שהוא בראיה, ודברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרן בעל פה (גיטין טו.), ש'בזה מתקנים הפגם של ויתרא האשה וגו' הינו הראיה. ואלו בלמוד תורה שבעל פה ש'חכם שומע מפי חכם, מתקנים פגם האזנים, ורמז לזה נקט בש"ס הלשון תא שמע. ומקדם צריך האדם ללמד תורה שבכתב כדי לתקן הראיה, ואחר כך תורה שבעל פה לתקן מה ש'שמע דברים שלא פהגן באזניו שהן נכוות תחלה לאברים (כתובות ה:).

ראים את הקולות' תקון חטא אדם הראשון ש'שרשו בראיה

ורמז לזה בשעת מתן תורה היו 'כל העם ראים את הקולות', לתקן חטא אדם הראשון ש'שרשו מראיה פנ"ל, ו'כדמצינו (עבודה זרה ה:) ש'על מעמד קבלת התורה נאמר (תהלים פב ו) 'אני אמתתי אלקים אתם ובני עליון בלבים', שלא י'הא מלאך המות וי'צר הרע שולט בהם, וזאת על ידי תקון חטא אדם הראשון ש'אז

לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה ברעך עד שקר (כ יג)

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

לא המעשה הוא העקר אלא פונת הלב

איתא בזהר הקדוש (ח"ב צג:), ד'ב'עשרת הדברות גבי 'לא תגנב' וכן גבי אינון, פסקא בגויהו, להורות ד'מתר לגנב דעתו של רבו כדי ללמד ממנו. דהנה באמת יש שני אנשים שמעשיהן שוים, וכמו שאיתא בגמרא (נדר כג.) שנים שאכלו פסח אחד, זה אכלו לשם פסח וזה אכלו לשם אכילה גסה, על זה נאמר 'צדקים ילכו בם' (הושע יד י), ועל זה נאמר (שם) 'ופשעים יפשוו בם'. אם כן המעשה של שניהם שוים,

השפיע עליהם הקדוש ברוך הוא אהבה ויראה, לכן אמרו 'דבר אתה עמנו', פרוש אין אנו רוצים לעבוד עבודה בלא התעוררות מלכתא בחקירה והתעוררות, 'פן נמות', פרוש לפעמים יפלו ממדרגה הזאת ולא נדע איך לעלות. רק 'דבר אתה', שמשא היה בחינת דעת, ו'בדעת חדרים' מלאו' (משלי כד ה), אז לא נבולש לעולם, כי אף על פי שיפלו ממדרגה אז נעבד על הנקרה ראשונה ונלך בעקבותיו, ונזה אמר הקדוש ברוך הוא 'הטיבו כל אשר דברו', מי יתן כל הימים, לעבוד אותי בהתעוררות והתבוננות כל הימים, ודו"ק:

מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתך ואת שלמיך את צאנך ואת בקרך בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך (כ)

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זיע"א

באר הפסוקים במעלות וחשיבות הענוה ובברט בלמוד התורה

'מזבח אדמה תעשה לי וכו'' וסמיכות ואלה המשפטים. אפשר לומר דרך רמז, דמצינו (סוטה ה:) שמי שהוא עניו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב קרבנות, וגם מי שעוסק בתורה כמו שאמרו ו'ל בסוף מנחות (ק:), ואמרו פירק קמא דסוטה (ד:) כל מי שיש בו גסות הרוח כאלו בא על כל העריות. וזהו שצאמר 'מזבח אדמה תעשה לי', שתזבח יצרך ותהיה עניו כאדמת עפר, ואז וזבחת עליו את עלתך וכו'', דהעניו כאלו הקריב כל הקרבנות כמו שאמר רבי 'הושע בן לוי פירק קמא דסוטה ושאר דוכתי, ואין צריך לא מקדש ולא כהן, אלא 'בכל מקום אשר אזכיר את שמי', וקרבנות אלו פשרים בכל מקום ובכל זמן, 'אבא אליך' כמו שצאמר 'אני את דבא' (שעה נו טו), 'וברכתך'.

נגזרה מיתה, ובמעמד זה היו מתעלים למדרגת (ישעיה כ) 'יהיו עיניך רואות את מוריך', בבחינת (זכריה ט יד) 'וה עליהם יראה'.

כאשר השמיע הר"ר אלימלך זיע"א דברי תורה יצאו מפיו לפידי אש

ובב"ל דור ודור הצדיקים שהיו דבוקים בבורא כל עולמים לראות את הנשמע, שדברי התורה עמדו לפני עיניהם במראה אש. פן שמעתי מפי החסיד מוה"ר הירש יוסף ז"ל ששמע מפי דודי זקני הרב הקדוש משינאנאו זי"ע בעל דברי יחזקאל, בשם הרב הקדוש בעל מאור ושמש זי"ע, שפאשר רבו רבנו הקדוש הרבי ר' אלימלך זי"ע השמיע דברי תורה, יצאו מפיו לפידי אש. וזה המכון במה דמצינו בהרבה מקומות בש"ס הלשון רואה אני את דברי פלוני (פסחים עו: ועוד), שהיה רואה ממש, בבחינת רואה את הנשמע, הפוך מהרשעים שענינים להם ולא יראו:

ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות (כ טו)

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

ה' יתברך השפיע לישראל התלהבות גדולה אולם בני ישראל כחרו שתבוא ההתעוררות מצדם

'דבר אתה עמנו ונשמעה וגו'. ויאמר ה' הטיבו. מי יתן וגו'. פרוש כי יש שני מיני עבודות, אחד שלפעמים בא לאדם התלהבות גדול מלעילא בלי שום התעוררות מלכתא, ולפעמים צריך הנגה והתעוררות לעבודה ומתלבש עצמו באהבה ויראה רבה, ולחקר ולהתבונן ברוממות הבורא ברוך הוא ואחר כך מקאשר עצמו להעולמות, ודי למבין. והנה העבודה הראשונה הנ"ל היתה בשעת מתן תורה, פי

המקדש את עיניו בהליכתו ברחוב נקרא
ד' אמות של הלכה

וְגַם כפי ששמעתי מרבנו הקדוש זצוקלה"ה על מה שאיתא (ברכות ת.) אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, והינו דשם מקום השקאת השכינה, ואמר שאין המקנה דוקא על מי שלומד ההלכה, רק על מי שמקיים ההלכה, דהינו אף שהולך ברחוב ורואה דבר מלעז ועוצם עיניו מראות ברע זה נקרא ד' אמות של הלכה, ובגופו פנה שורה קדשתו יתברך שמו, וכמו כן הסר מרע ואינו עובר על שאר אסור מפני כבוד שמים.

שמירת הלכות שבת נקרא ד' אמות של
הלכה

וְכֵן בשבת שישאל מקימים כל השבת ושומרים שבת מלעבר על אסור חלול שבת נעשים בודאי ד' אמות של הלכה, ונקראו כל ישראל בשבת עוסקי תורה, וכמו שאמרנו (ריש תנא"ד) שבת יעשה כלו תורה, ומצינו בגמרא (ברכות ו.) שאפילו אחד שעוסק בתורה שהשכינה עמו שגאמר 'בכל המקום וגו'', ולכן בשבת נקראים ישראל אם אתה תבוא אל ביתי ומתקיים אני אבא אל ביתך, שפירמו על ימי המעשה שהם נקראים ביתו של האדם, שאז הוא עוסק בעניני גופו, והשם יתברך מבטיחו אבא אל ביתך, להיות בעזרתו ובסיעתא שלו בכל עניניו.

קדשת השבת כפי ההכנה בימי החול

ומי שנעשה ביתו של הקדוש ברוך הוא בימי החול, שפירוש עצמו מהמדת העולם ועוסק בתורה, כמו שאיתא (פ"ו דאבות) כף היא דרבה של תורה וכו' וחי צער תחינה ובתורה אתה עמל וכו', כי בחול אסור להתענג, רק להיות צדיק אכל לשבע נפשו לקיים חיות נשמתו ולעסק בתורה, ונעשה ביתו של הקדוש ברוך הוא בקיום התורה ומצות, כי ימי החול הם לקיים מעשה המצות, וימי המעשה הם הכנה לקדשת שבת כמו שאמרנו כמה פעמים, דלכך נזכר תמיד עבודת ימי החול קודם לשביתת

ואם מזבח אבנים תעשה לי, דהינו שתקבע ללמד מקרא משנה וכו' כמו שאמרנו ו"ל (בר"ט ד) על פסוק 'שם הברלח ואבן הששה' (בראשית ב יב), 'לא תבנה אתנה גזית', שלא יהיה בנינה באבני קדש הללו דרך פרייה להלבין פני חבריך וכיוצא, כי חרף הנפת עליה, שאם נשתמש מעט מהסטרא אחרא כמניף החרב, חרף נתקללה. ולא די זה שלא יהיה שום דבר הכרת בינה ובין הקדשה כגון הלבנת פנים וכיוצא, אלא 'ולא תעלה במעלת על מזבחי', לא תתגאה בזבח זה על ידי עסק התורה, כי המתגאה כאלו בא על כל העריות. וזהו שאמר 'אשר לא תגלה ערוךך עליו בשביל מחשבת גסות הרוח. וגם כשלא יהיה לך גאון, ואלה המשפטים אשר תשים לפניך', יהיו משפטי אמת כאשר צוה ה', ואם לאו לא יהיו משפטים אלא תעתעים, כי על ידי הגאון חקמתו מסתלקת ונכשל בדבר המשפט, לכן 'לא תעלה במעלות וכו'':

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלבליו זיע"א

בשבת קדש ישראל נחשבים כבאים
לביתו של הקב"ה

איתא בגמרא (סוכה ג.) בהלל שאמר למקום שאני אוהב שם רגלי מוליכות אותי, אם אתה תבוא אל ביתי אני אבא אל ביתך שגאמר 'בכל המקום וגו'', והאי קרא מדבר במקריב קרבן, וזה נקרא בא לביתו יתברך שמו, וכמו שגאמר (תהלים סו יג) 'אבוא ביתך בעולות', וכן בשבת נקרא ישראל בא לביתו, כי שבת נקרא ביתו של הקדוש ברוך הוא, וכמו שכתבו בתשובות הגאונים (והובא בפרס לרשי" סימן ג) בטעם שאין אומרים בשבת 'שמר עמו ישראל' כמו בחול, משל למלך וכו' כשבא לביתו אין צריך שמירה, דבשבת נקרא שהמלך בביתו.

יש לפרש בדרך צחות, כי לא יסתפק האדם בעצמו על התשובה שעשה בראש השנה ויום כפור וסכות, כי אז כל אדם עושה תשובה ותפלה, ובראש השנה ויום כפור הוא תשובה מיראה, ובסכות תשובה מאהבה. על כן בל יאמר האדם לאשר כבר יצא בתענית נפשו וסגף עצמו יותר מכל השנה, על כן די לו בזה ולא צריך עוד עשות תשובה בימי השוכבים, לכך אמר שימים אלה לא יהיו בתשובה, וישובו בני' בימי השוכבים, חוץ ממה שעשו בהימים הנקמז בתבת 'אחר', דאות ר' מורה על ראש השנה שראשי תבות הוא רי"ש, וכדאיטא בתקוני זהר תקון חד וארבעין (פא), וזה לשונו, 'אשתא ר', איהי ראש השנה. ואות א' רומז על יום כפור, שהוא יום אחד הנבחר בשנה, כאשר יסד הפיטן אהדת יום (א) [זה] בשנה (ביוצר של חזרת הש"ץ בשחית דיו"ט), ואות ח' רומז על ח' ימי הסכות, ונעשה תבת אחר, וזהו 'חויץ מאחר' דייקא, שחויץ ממה שעשה תשובה בימים אלה הנקמזים בתבת 'אחר', ישוב האדם בתשובה גם כן בימי השוכבים (מועדים - שוכבים):

שבת, מפני דקדשת שבת בא פני הכנת האדם בר' ימי המעשה. ועל זה אמר אם אתה תבוא אל ביתי בר' ימי החול אני אבוא אל ביתך בשבת, הינו שאף אם התענג בשבת בהנאות גופניות שנקראים ביתך, גם כן יהיה בקדשה ותקבל מהם קדשה, דבשבת כל הנאות בקדשה, וכמו שאיתא בשלחן ערוך (או"ח טא ב) דבחורים המתענגים בקפיצתם מתר בשבת, שכל הנאות הגוף בשבת הוא בקדשה:

שוכבים

עטרת ישועה

רבי יהושע מדז'יקוב זיע"א

לא יסתפק האדם בתשובה שעשה בימים נוראים אלא ישוב גם בימי השוכבים

'שובו בני' שוכבים' (ירמיה ג יז). ודרשו ז"ל (חגיגה טו) שייצאה בת קול חוץ מאחר.

אוצרות גאוני הדורות

כי סר לראות ויקרא אליו אלהים' וגו'. והנה איתא פאן בילקוט על הפסוק 'אחר שלוחיה', לאחר שפטרך הימנו בגט, נאמר פאן שלוח ונאמר להלן שלוח וכו' עין שם. לפי זה יש לומר דשעור הפסוק כף הוא, וישמע יתרו וגו' את כל אשר עשה אלהים' דהינו מדת הדין, למשה, שלקח ממנו הפהנה כנזכר לעיל, אם כן מתר לו להחזיר גרושתו, לפיכך ויקח את צפרה אשת משה אחר שלוחיה, ועד השתא היה כהן והיה אסור בה:

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים (ח א)

חנכת התורה

רבי העשיל מקראקא זצ"ל

שמע יתרו ששלטה מדת הדין במשה ונסתלק מן הפהנה ורשאי להחזיר את צפרה גרושתו

יש לדקדק למה גבי משה כתיב 'אלהים', ונבי יציאה ממצרים כתיב ה'. ויש לומר על פי מה דאיטא במדרש (שמו"ר ג יז) ובגמרא (ובחים קב) דבסנה מדת הדין עשה רשם, שנטלה הפהנה ממשה ונתנה לאהרן, דכתיב (לעיל ג ד) 'ויקרא ה'

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים. עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם (יח י"א)

מדרש הונתן

רבי הונתו איבשיז זצ"ל

תמימתו של יתרו כיצד ישב משה בדין ודו יחידיו או ישב בפשרה ובעלי הדין עומדים

וזה תמוה, ולתרוץ משום דאיתא (סנהדרין ו.) הפרש בין פשרה לדין, ודדין צריך שלשה דינים, ובפשרה די בחד. ועוד הפרש יש בין דין לפשרה, ודדין בעלי דינים עומדין ודינים יושבין, ובפשרה בעלי דינים נמי יושבין. ואיתא בחשן משפט (ס"ג ג ס"ב) דדין נמי פעמים סגי בחד, כגון דקבלוהו הבעלי דינים מעצמם וקאו לדון לפניו ורוצין רק בדין אחד.

והשתא ניחא, דיתרו שאל למשה ממה נפשך, אם בדין אפה יושב מדוע אפה יושב לבדך? הלא בדין צריך שלשה, ואם בפשרה אפה יושב ודי באחד קשה מדוע כל העם עומדים עליך, הלא בפשרה בעלי דינים גם כן יושבין. ותרוץ לו משה, שלעולם בדין יושב ואף על פי כן אני יושב לבדי, כי יבא אלי העם מעצמם, ובעלי דינים רוצים רק אחד:

ויאמר משה לחתנו כי יבא אלי העם לדרש אלהים. כי יהיה להם דבר בא אלי ונשפטתי בין איש ובין רעהו והודעתני את חקי האלהים ואת תורתיו (יח טו-טז)

לקוטי רצב"א

רבי צבי הירש פהנא זצ"ל

תמימתו יתרו כיצד עשה משה לבדו כל צרכי צבור

וצריך להבין למה האריך משה כל כך? כי יבא אלי לדרש כו', כי יהיה להם דבר

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים. עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם (יח י"א)

אמרי אש

רבי מאיר אייזנשטער זצ"ל

ברכה על בשורת הנס אף שלא במקום הנס

והנה דקדקו על הלשון 'עתה ידעתי'. ונראה לפרש על פי דברי המהרש"א בברכות בחדושי אגדות (נה ד"ה ברוך), שהקשה דאף ברוך יתרו על הנס, הרי אמרין שם ריש פרק הרואה דדוקא בהגיעו אל המקום ששם נעשה הנס מברך, וצ"ע שם.

ולפי קצו ידעתי תכנן דאפשר לומר, דהינו דוקא אם כבר ידע הנס, או דהדור שנעשה להם הנס כבר ספו ותמו, לא יתכן לברך רק בהגיעו אל המקום ששם נעשה לו הנס, דאם לא כן מה יום מיומים, אבל אם מעולם לא שמע הנס, ובכרט שהדור ההוא עודנו חי וקיים, לא גרע משמועות טובות ובודאי יוכל לברך.

ולזה ביתרו שברך על הנס שלא במקום נס ברכתיב ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים וכו', ויכדי שלא יקשה קשית המהרש"א דאף ברוך על הנס הא אין מברכין רק בהגיעו אל המקום ששם נעשה הנס, לזה אמר 'עתה ידעתי כי גדול ה' וכו', שעכשו נודע לו עקר הנס ונשפיר יהיה כול לברך:

וירא חתו משה את כל אשר הוא עשה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אמה עשה לעם מדוע אמה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן

כי זה שיוצא חוב, הוא נעשה שגא גדול להרב, והוא נקם ונוטר לו שגאה, לכן דיני ממונות תמסר לסנהדרין.

וזה שאמר ויאמר חתן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עשה, פרוש זה שקבלת עליך לבדך הכל יחד, ובל תבל פי כבוד ממך הדבר לא תוכל עשהו לבדך הכל, כל צרכי צבור. עתה איעצך, אבל ויהי אלהים עמך, פרוש שהשם יתברך יספים על זה. הינו נגד עניני אלהית זה שיבאו אליך להתפלל עבורם, זה תקבל עליך, וזה שאמר, והבאת אתה את הדברים אל האלהים, שאמה תתפלל אליהם להשם יתברך, ונגד הנראות גם כן תוכל אתה לקבל עליך, וזה שאמר והזרת אתה את החקים ואת התורת. ונגד להזיכרם שילכו בדרך הישר אמר והודעת להם, אתה תודיעם את הדרך לכו בה ואת המעשה אשר יעשו. אבל נגד דיני ממונות, עצתי הוא ואתה תחזו אנשי חיל כו' ושפטו את העם בכל עת, דיני ממונות הם ישפטו, רק יהיה הדבר הגדול בדיני ממונות, שו"ת גדולה, זאת יביאו אליך:

ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני (י"ט ב)

העמק דבר

רבי נפתלי צבי יהודה ברליו זצ"ל

כפי גדל ההכנה למצוה כך נעשה כלי מקשר לקבלת שפע קדשתה

כ"ל זה מיתר, ומשום הכי תנאי במכילתא מה ביאתן למדבר סיני על מנת לקבל תורה, כך ניסיעתן מרפידים על דעת לקבל תורה.

ויצדו יש להבין מאי נפקא מינה בזה שנסעו מרפידים על מנת בן. אלא מפאן יש ללמד, דכל דבר שבקדושה, מה שהאדם מכין עצמו יותר לזה, חל עליו יותר ההקשר לזה.

כו', ושפטתי כו' והודעתי כו'. והענין, כי הדרך של גדול הדור להיות איש שהכל בו, כל הענינים הנצרך להנהיג הדור, אחד, מי שיש לו ח"ו בביתו איזה חולה או איזה צרה גדולה, אז הוא בא לגדול הדור שיבקש רחמים עבורו, כמו רבקה שהיה לה צער הריון גדול שגאמר (בראשית כה כב) ויתרצו כו', מה עשיתה, ויתלך לך רש את ה', הינו שהלכה לשם ועבר גדולי הדור שהם תפללו עבורה, וכן עושה כל גדול הדור. עוד גדול הדור הוא נושא עליו על הנראות אסור והתר, שכל שאלה שקרה בעירו או בסביבותיה או שנשלח לו שו"ת מרחוק, הוא מורה ומשיב כהלכה. עוד הוא פוסק דיני ממונות בין איש לרעהו. עוד גדול הדור ודאי הוא מוכיח, ודרשן גדול להזיכר את דורו במוסר ותוכחה.

וכ"ל אלו המעלות היה גם כן הכל במשה רבנו ביתר שאת, לכן כששאלו: תרו מדוע כל העם נצב עליך מן הבקר ועד הערב, השיבו משה, כי הנח עלי לבדי כל צרכי צבור יחד, נגד להתפלל עבורם על הסבות רעות שקרה להם אמר כי יבא אלי העם לך רש אלהים, זהו לשון תפלה כמו שאמר ברבקה ויתלך לך רש את ה' זהו תפלה פנ"ל. ונגד לפסק להם הנראות אסור והתר, כי שאלת אסור והתר בא רק אחד ולא שנים, לכן אמר כי יהיה להם דבר, דבר הנראה, בא אלי, באים אחד אחד אלי לשאול. ונגד דיני ממונות שבזה באים שנים שנים, שני בעלי דינים, אמר ושפטתי בין איש ובין רעהו. ונגד להגיד להם תוכחה ומוסר, אמר והודעתי להם חקי אלהים ואת תורתיו דרכי התורה והנראה.

והשיבו יתרו בן, שארי ענינים הינו בעניני אלהית בין אדם למקום שקבלת עליך לבדך, זהו ראוי והגון, כי מזה לא יהיה לך שום שגאה ומחלקת. אבל זה שקבלת עליך גם דיני ממונות דברי תורה לשפט לבדך, זהו אין טוב לך, כי מזה יהיה לך גדל שגאה ומחלקת.

ובנכות גר שבת שהוא אור, תזכה לבנים פעלי תורה הנקראת אור שנאמר (משלי ו כג) 'פי גר מצוה ותורה אור', וכן דרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת כג:) האי מאן דרגיל בשרגי הויין ליה בנים תלמידי חכמים:

פה קדוש

רבי יצחק מוולוז'ין זצ"ל

בשורת מיתו שכרו של מצות להמון העם, וממלכת כהנים ועם קדוש לצדיקים

פשוטו שהתורה נתנה לשכר ולענש, וידוע שלהמון עם אינו שייך לומר אם תהא צדיק, תהיה גוי קדוש וכהן, כי יאמר טוב לי שאכל ואשתה ואעשה לי את כל התענוגים. וגם אין שייך לומר אם תהיה רשע אכף, אלא צריך להבינו בדברים נכוחים מה יהיה התכלית והסוף מזה ממעשיך הרעים, כי ידוע לאנשי המדע איך להוכיח, אלא כף שייך לומר אם תהיה קדוש וצדיק אהיה איהבך ואתן לך כל טוב. ולתלמיד חכם שייך לומר, אם תהיה צדיק תהיה גוי קדוש וכהן.

וע"ז בן אמר הכתוב 'ומשה עלה אל האלקים וגו' כה תאמר לבית יעקב, פרוש להמון עם, ונתגיד לבני ישראל, שהצדיקים מכנים בשם בני ישראל. וזהו שתאמר 'אתם ראיתם כו' ואשא אתכם על פנפי וכו' וזהו השכר, ועתה אם שמע תשמעו והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ, ואם בן אוכל לתן שכר וענש לכל מי שארצה, זה תאמר לבית יעקב. אבל 'אתם' בני ישראל 'תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל'.

וראיה מהא דאיתא פרק הפועלים (ב"מ פה:) גדולים מעשה חיא, דגדיל נשפי, וצדיד טביא, ומאריף מגילתא לינוקי, ולכאורה כל זה טרח בכדי, והרי לקדשת המגילות סגי לקנות עורות מן השוק ולעבדן לשמה. אלא משום שרצה רבי חיא להגדיל כח קדשת המגילות כדי שיהא בכלן לפעל בלב התינוקות בשפע יתרה, על בן הוחיל להקדיש פעלותיו לשם קדשה הרבה לפני השעה ההכרחית על פי דין שהוא העבוד, ולמד רבי חיא ממקרא זה שהתחילו להכין עצמם לקבלת התורה מתחלת נסיעה מרפידים, כדי שיהיו מכשרים יותר למצמד הנבחר הלזה:

כה תאמר לבית יעקב ונתגיד לבני ישראל (י"ט)

(א)

רבנו בחיי

רבי אשר אבן חלווה זצ"ל

הקדים הכתוב את הנשים לפי שהן ממושבות לב בניהם לתורה

'כה תאמר לבית יעקב' אלו הנשים, 'כה תאמר' בלשון הקדש, 'כה תאמר' בנחת. וצוה לדבר אל הנשים תחלה ללמדן מוסר ודרך ארץ, ועוד כדי להמשיך לבן אל התורה והמצוות ולומר להן ראשי פרקים מפני שאין דעתן מישבת פאנשים, ועוד שהאשה הטובה היא סבה לתורה שהיא כולה להמשיך את בנה לבית המדרש לפי שהיא מצויה בבית, והיא מרחמת עליו בכמה מיני געגועין כדי להמשיך אותו אחר למוד התורה מנעוריו, וגם פי זקין לא יסור ממנה.

תפלת האשה בשעת הדלקת הנרות

ור' בך ראיה האשה להתפלל לשם תיבתך בשעת הדלקת הנר של שבת שהיא מצוה מטלת עליה שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, פי התפלה יותר נשמעת בשעת עצירת המצוה,

והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש

(יט ה-)

ישועות יעקב

רבי יעקב משולם אורנשטיין זצ"ל

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים - קבלת התורה שלא על מנת לקבל פירס

מתחלה אמר 'והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ', ואחרי זה קאמר 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים', מה הלשון 'ואתם' הרי אתם הנה מדבר.

ואמרת באור הדבר, דבאמת המקיים את התורה זוכה לכל טובות העולם הזה, כי מאחר כי לה' הארץ ומלאה מהיבא תייתי לא יירש טובות העולם הזה, וזהו ענין ברכה וקללה הכתובה ונזכר בתורה, ואמנם פגנת האדם בעשותו אחת ממצוות ה' לא יזיה לקבל שכר, וזה שכרו שהוא עובד ה' [וכו.].

וזהו שאמר דעו שאם תשמעו בקלי תהיו לי סגלה מכל העמים, ואל תחשבו כי הדבר קטן אם תהיו חשובים אצלי, הלא תדעו 'כי לי כל הארץ', ואם תקימו את התורה יש שכר הרבה לתן לכם, כי אני מולך על כל העולם כולו. אף אתם לא תקימו את התורה והמצוות בשביל זה שיש לי שכר הרבה לתן לכם, אף תהיו לי ממלכת כהנים, כמו ממלכת כהנים שאין להם חלק ונתלה בארץ והם חשובים כמלאכים לפי שהם עובדים את ה', כן תהיה עקר קבלת שכר שלכם מה שאתם עובדים את ה', 'וגוי קדוש' שהם פרושים מכל עניני עולם הזה והם שמחים במה שהם גוי קדוש:

אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על פני נשרים ואבא אתכם אלי. ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי

(יט ד-)

ילקוט הגרשני

רבי גרשון שטרן זצ"ל

נשא הקב"ה את ישראל על פני נשרים להורתם כי הבא להטהר מסיעיו לו

יש לדקדק אמאי נקט דוקא החדס הזה שנשא אותם על פני נשרים. אבל יובן על פי רש"י פ' רשת בא בפסוק (יב לו) 'ויסעו מרעמסס סכתה', מאה ועשרים מיל היו ולשעה קלה באו לשם, שנאמר 'ואשא אתכם על פני נשרים', ולכאורה הלא עבד קודשא בריך הוא ניסא למגנא, וצריך להבין לאיזה תכלית עשה ה' נס הזה שיבואו ברגע אחד מרעמסס לסכות. אבל הטעם הוא כמו שכתב האלשיך ז"ל שם, שאם היו באים מאה ועשרים מיל ומשארום צ'רת בשמלתם, היתה העסה בודאי חמץ, ולא היו יכולים לאפות את הבצק עגות מצות, והיו ישראל מצטערים צער גדול מאד שאין יכולים לקיים מצוה הראשונה מצות מצה שנצטוו אז במצרים, ולכן נשא ה' אותם על פני נשרים, להורות להם כי השם יתברך עוזר ומסייע להרוצה באמת לקיים מצותיה.

וזה שאמר 'אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על פני נשרים', להורות כי אני מסייע לאותן הרוצים באמת לקיים מצותי, לכן 'ועתה אם שמעו תשמעו בקלי', אם תקבלו עליכם לקיים, אני מבטיח אתכם, 'ושמרתם את בריתי', שחפץ ה' בידכם יצליח לשמור ולעשות את דברי הברית הזאת (שמעתי מדודי הגאון מו"ה משה הרש פוקס אבדוק"ק גרסווארדיין י"ע"א ודפח"ח):

יתפרש היטב 'אלה הדברים לא פחות ולא יותר'
שצוה ה' למשה שיאמר להם שני דברים אלו,
שלא יהיו לעולם פחותים מעם סגלה אפילו
לא יהיו טובים, וגם מדרגה מעלה שבמעלות
שיהיו ממלכת כהנים וגוי קדוש, ויותר מזה אי
אפשר להיות:

ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה'
נעשה (ט ט)

משך חכמה

רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל

על ידי כללות ישראל מתקומת התורה
כאשר כל אחד מקיים מצוה התלויה בו
הנה מצוות התורה יש אשר לכהנים, ויש אשר
ללוויים, ויש לכהן גדול, ויש למלך או
לסנהדרין, ויש למי שיש לו קרקע ובית, רק
בכלל ישראל צריכה התורה להקיים, וכל ישראל
ערכין זה לזה (שבויעות טו), ובקיומם פלן מקבלים
שכר. 'ואתן צאן מרעיית אדם אדם' (יחזקאל לד
לא), 'שכל האמה הישראלית הוא אדם אחד, יש
אשר הוא פלב כמו שאמרו (איכה רבה פתיחה טז)
צדיקים לבן של ישראל, ויש פראש ויש פצין,
והוא שנמצא 'ראשי העדה' (במדבר לא כו), 'עיני
העדה' (שם טו כד), וכל אחד צריך לקיים מצוה
התלויה בו, ובכללותם הוא 'אדם' שלם. לבן
על מצוות שאין לקיים צריך ללמוד, דכל העוסק
בתורת חטאת פאלו הקריב חטאת (מנחות קי.),
או להחזיק לומדי תורה.

לבן להלן (כד ז) ענו 'כל אשר דבר ה' נעשה
ונשמע', יש מהם ש'נעשה' מה ששייך
אצלנו, ויש ש'נשמע' שנלמד ונבין פנימיותם
והלכותיהם וחקותיהם, אבל כאן ענו 'כל העם
יחדיו כל אשר דבר ה' נעשה', שבכללות העם
כאחד פלם יחדיו נעשו כל אשר דבר ה', וכל
אחד יעשה השייך לו:

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה
הדברים אשר תדבר אל בני ישראל (ט ו)

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנימין זצ"ל

מדרגת 'עם סגלה' עומדת וקיימת לעולם,
אך 'ממלכת כהנים וגוי קדוש' תלויה
בקיום התורה

פרש' רש"י לא פחות ולא יותר, וצריך להבין
איך נעלה על דעת משה רבנו ע"ה
להוסיף על דברי ה' לפחות ולגרע. ונראה לי
בשנבין הא דמתחיל 'והייתם לי סגלה' ושוב
אמר 'אתם תהיו לי ממלכת כהנים', הנה ליה
למימר 'והייתם לי סגלה וממלכת כהנים'.

דהנה הבטיח לנו ה' על ידי משה רבנו ע"ה
מאז שאמרנו שרצוננו לקבל התורה,
שנהיה לו סגלה מבחר שבכל העמים, והינו גם
אם לא נקים התורה ולא נשמר אותה פראוי
כמו שקבלנו התורה בהר סיני, מפל מקום לא
'שפח ה' לנו מעמד הנבחר שצמדנו וקבלנו
התורה, אשר לא עשו כן פל שאר העמים,
ועבור זה אנו נקראים תמיד סגלה נגד שאר
העמים. אבל אם אנו מקיימים התורה פראוי
פדכתיב (דברים ז ו) 'פי עם קדוש אתה לה'
אלקיך', ואנו דבוקים בה' ובתורתו, אז אנו
במדרגה מעלה עליונה שנקרא עלינו שם הנבחר
'ממלכת כהנים וגוי קדוש', אבל על זה אין
ביד ה' להבטיח אותנו, פי זה תלוי ברצוננו,
והפל בידי שמים חוץ מיראת שמים, אבל מדרגה
שנהיה לו סגלה מפל העמים על זה הבטיח ה'
אותנו שנהיה לו לעולם סגלה מאחר שקבלנו
התורה.

והינו 'והייתם לי סגלה מפל העמים', שאני
מבטיח אתכם שלעולם תהיו לי סגלה
גם אם לא תקימו התורה ומצות פראוי, אבל
אני מבקש מכם 'אתם תהיו לי ממלכת כהנים
וגוי קדוש' שתקימו התורה ותהיו קדושים, שתבאו
למדרגה מעלה ממלכת כהנים וגוי קדוש. ומעשה

לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא (ו כ ז)

מחזה אברהם

רבי אברהם דוד ווארמאן זצ"ל

לא תשא את שם ה' לשוא - רמז
להסחת דעת מהתפלין

יש לרמז בבחינת רמז על אסור הסחת דעת מהתפלין, והיגיו על פי מה שאמרו חז"ל (ברכות ו) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליו' (דברים כח ז), אלו תפלין שבראש, והיגיו 'לא תשא את שם ה'' זו תפלין הקדושות, 'לשוא' לשיח בהם דברי שוא ותפל. וחס ושלום לעם בני ישראל הנשאים שם ה' על ראשם להסיח דעת מהם אף רגע, וכחלק וחמר שאמרו שם בגמרא (שבת יב.) מציץ שיש בו אונאה אחת אמה תורה (להלן כח לח) 'היגיה על מצחו תמיד' שלא יסיח דעתו ממנו, תפלין שיש בהם אונאות הרבה על אחת כמה וכמה, ובפרט לדבר בהם דברי רוח אין קץ הכל הבליים, שנה הוא ודאי בגדר 'לא תשא שם ה' לשוא', כי זה הוא שוא בעצם, הכל ואין גם מועיל לדרכי השם ותברך. והאר"י הקדוש לא היה מדבר בבית הנקנסת אף בדברי תורה ויראה, ומכל שכן בתפלין הקדושות שהם קדושה עצמיית היטב:

כבר את אביך ואת אמך למען יארכו וימיו על האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך

(כ ז)

פניח רזא

רבי יצחק הלוי זצ"ל

אריכות ימים בכח תפילת האב ואם

'אריכו' מבעי לה, אלא כלומר שאביך ואמך הם אריכו את ימיו, שששתכבדם בקשו תמיד רחמים עליך, מורנו הרב רבי משה:

והיו נכנים ליום השלישי כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני (ט יא)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

נתנה התורה לישראל במדת הדין פינו שהם ישנו בלילה

הנפיר שם הנ"ה ברנף הוא, ואחר כך אמר (פסוק יז) 'ויצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויניצבו בתחתית ההר', הנפיר שם אלהים, וגם יש לדקדק דתבות 'מן המחנה' נראים כמיתרים, ושלישית צריך באור מה שכתוב 'ויניצבו בתחתית ההר', שמנה לפינן במסכת שבת (פח.) מלמד שפכה עליהם ההר כגיגית, ויש להבין מאי ההמשך לדלעיל.

ואפשר לפרש על פי מה דאיתא בגמרא (ע"ז ג.) כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוף עליו ביום, וידוע שבלילה קדם קבלת התורה היו יושנים, וחסאו בזה מה שלא היו מצפים לקבלת התורה, ולכך השתא אנו געורין ליל שבועות לתקן החטא הזה, ובזה יש לומר דבתחלה היה בדרך להיות געורים בלילה ולמשך חוט של חסד בשעת קבלת התורה, לכך הנפיר שם הרחמים, אבל אחר כך כשהיו יושנים כל הלילה, לכך לא זכו לחוט של חסד ונהפך מדת הרחמים לדין, על כן ויצא משה לקראת האלהים, ולכך אמר תכף הפתוב המניעה שנתן במדת הדין היה 'מן המחנה' מחמת שהיו יושנים.

ובזה מוכן מה שאמר אחר כך 'ויניצבו בתחתית ההר' שמורה על כפית ההר, דהנה התוספות (שבת פח. ד"ה כפה) הקשו, הלא כבר אמרו נעשה ונשמע' ולמה הצריך כפית ההר, ותוצו דתורו כשראו האש הגדולה, עין שם. ואש הגדולה היתה מחמת שהיו יושנים ונתן במדת הדין, ואלמלא היו געורים וחוט של חסד משוף עליהם אז לא היו צריכין לאש הגדולה ולגרם כפית ההר, על כן כתב (להלן כ א) 'וינדר אלהים את כל הדברים האלה' במדת הדין, מתורת רבנו שלמה קלוגער ז"ע למדת יתיה:

תולדות יצחק

רבי יצחק קארו זצ"ל

המכבד את אביו ואמו ויכבדוהו בניו על ידי אריכות ימיו

כִּי מִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה מִדָּה כִּנְגַד מִדָּה, וְאִם בֵּן הָיָה רְאוּי שְׂיֵאמַר 'כִּפְדוּ אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יִכְבְּדוּךָ'. וְהַתְּשׁוּבָה, שֶׁהִמְאָרִיךְ יָמִים מִכְּבָדִים לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט לב) 'מִפְּנֵי שִׂיבָה תִּקְוִים וְגו', לְזֶה אָמַר 'כִּפְדוּ אֶת אָבִיךָ לְמַעַן יִזְרִיכוּן יָמֶיךָ' וְהִתְהַיָּה יָמֵן וְיִכְבְּדוּךָ:

לֵא תַחֲמַד בֵּית רַעַךְ לֹא תַחֲמַד אֵשֶׁת רַעַךְ וְעַבְדוֹ וְאִמָּתוֹ וְשׂוֹרוֹ וְחִמּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרַעַךְ (כ יד)

הכתב והקבלה

רבי יעקב צבי מקלנבורג זצ"ל

לב המלא באהבת ה' אי אפשר שיחמוד מחמדיו ותענוגיו עולם הנה

רַבִּים יִתְמָהוּ עַל זֹאת הַמִּצְוָה אִיךָ יִהְיֶה אָדָם שְׂלֵא יִחַמַּד דָּבָר בְּפִה בְּלִבּוֹ כֹּל מַה שֶׁהוּא נִחְמַד לְמִרְאֵה עֵינָיו, וְהַלֵּב חוֹמֵד מַעֲצָמוֹ בְּטַבְעוֹ נִגַּד בְּחִירַת הָאָדָם, וְעַיִן בְּפִרוּשׁ רַבִּי אֲבָרְהָם בֶּן עֲזָרָא מִמְּשַׁל הַסְּפָרִי.

וְיִרְאֶה כִּמוֹ שֶׁפֶתַב בַּעַל הַבְּרִית, אַחַר שֶׁה' צִוָּה אוֹתָנוּ עַל הָאֲהָבָה בְּאוֹמְרוֹ (דברים ו ה) 'וְאֲהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל לְבָבְךָ', מַה מִּקְרָא חֶסֶד אִם הָיָה כְּתוּב 'וְאֲהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּלְבָבְךָ', וּמַה רִצָּה לְהַשְׁמִיעֵנוּ בְּמִלַּת 'בְּכֹל'. אֲלֵא שֶׁהַכּוֹנֵה שִׁיחֶיהָ לְבָבְךָ מֵלֵא בְּאֲהַבְתָּ ה', כְּלוֹמַר שְׂלֵא יִהְיֶה בְּלִבְךָ רַק אֲהַבְתָּ ה' לְבָד, לֹא שִׁיחֶיהָ בּוֹ גַם אֲהַבְתָּ ה' גַּם חֲמִדַת עוֹלָם, שְׂאָם בֶּן אִינוּ מֵלֵא בְּאֲהַבְתָּ ה', כִּי אִם חֲצִיו לַה' וְחֲצִיו לְכֶם וְלֹא יִקְרָא בְּכֹל לְבָבְךָ.

הִנֵּה כֹּל אִישׁ הַמְקַיֵּם זֹאת הַמִּצְוָה, וְאַחֲרֵי שֶׁשִּׁשְׁקָה נַפְשׁוֹ לְהַתְּעַנֵּג עַל ה' וְכִלְתָּהּ

לְדַבְּרָהּ בּוֹ בְּאֲהָבָה רַבָּה כְּכֹל עֵת, לְחַזוֹת בְּנַעַם ה' וְלִטְעַם מִשַּׁעַם הַמֶּלֶךְ לְהַתְּעַנֵּג מִזִּיו כְּבוֹדוֹ, וְגַם עָרַב רַב (עַרְבוּת רַבָּה) וּמִתִּיקוּת נִפְלָא וְשִׁמְחָה יִמְצֵא בָּהּ, עַל יְדֵי כֵן לִבּוֹ מֵלֵא כֹּל עֵת וְזִמְן בְּזִכְרוֹן קְדוֹשׁ ה' וְחוֹשֵׁק לְדַבְּרָהּ בּוֹ, וְלִבּוֹ קְשׁוּרָה עִמוֹ בַּעֲבֹתוֹת אֲהָבָה. וְכִזָּה מְקַיֵּם 'בְּכֹל לְבָבְךָ', כְּלוֹמַר שְׂלִבּוֹ מֵלֵא עַל כֹּל גְּדוּתָיו בְּאֲהַבְתָּ ה', אִזּוֹ אִי אֶפְשָׁר שִׁיחֲמוֹד שׁוֹם דָּבָר מִכֹּל מַחְמַדֵּי עוֹלָם הִנֵּה. מִפְּנֵי כִי מוֹדַעַת זֹאת, שֶׁחֲמַמּוֹד הוּא בְּלִבְךָ לֹא בְּאָבִיךָ אַחֵר, וְאַשְׁרֵי כְּבֹר לִבּוֹ מֵלֵא תַמִּיד בְּאֲהַבְתָּ ה' אִיִּה הַמְקוֹם בְּלִבְךָ אֲשֶׁר יִתְאַוֶּה וְיִחֲמוֹד בּוֹ דָּבָר זוּלָתוֹ, כְּכּוֹס אֲשֶׁר הוּא מֵלֵא עַל כֹּל גְּדוּתָיו שְׂאִיִן יְכוּלִים לְהוֹסִיף מֵאוֹמְהָ. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְאָדָם לַעֲבֹר עַל 'לֹא תַחֲמַד' אִם לֹא שְׂאִינוּ מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל 'וְאֲהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל לְבָבְךָ', אִף שֶׁהוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ, רַק לֹא לְבָדוֹ אִף אוֹהֵב אוֹתוֹ וְאוֹהֵב גַּם בֶּן חֲמִדַת הָעוֹלָם וְתַעֲנוּגוֹת בְּנֵי אָדָם, וְנִמְצֵא שְׂאִינוּ מְקַיֵּם בְּכֹל לְבָבְךָ, וְאִזּוֹ הַלֵּב מַעֲצָמוֹ מִתְאַוֶּה עַל כֹּל מַחְמַדֵּי שֶׁל הָעוֹלָם הִנֵּה אֲשֶׁר לִנְגַד עֵינָיו, אִף אִם בְּבַחֲרִיתּוֹ אִינוּ רוֹצֵה לְחַמַּד בְּדַעְתּוֹ שֶׁהִיא עֲבָרָה וְעוֹן, הַלֵּב בְּטַבְעָה תַחֲמַד שְׂלֵא בְּרַצוֹנוֹ וְנִגַּד בְּחִירָתוֹ, מִפְּנֵי שְׂאִי אֶפְשָׁר שִׁיִּתְחַבֵּר בְּלִבְךָ אֲהַבְתָּ ה' עִם אֲהַבְתָּ הַתַּעֲנוּגִים כְּשֶׁבַת אַחִים גַּם יַחַד, אֲבָל כֹּל אַחַד יוֹחֵה אֶת הָאֲחֵד וְיִגְרָשֶׁהוּ. אֲבָל מִי שֶׁמְקַיֵּם 'וְאֲהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל לְבָבְךָ' אִי אֶפְשָׁר זֶה כְּלָל, אַחַר שְׂלִבּוֹ טְרוּד וּמֵלֵא תַמִּיד בְּאֲהַבְתָּ ה' בְּשִׁמְחָה רַבָּה.

וְעוֹד, שֶׁהָאִישׁ הַקְּשׁוּר בַּעֲבֹתוֹת אֲהָבָה עִם ה', יִשְׁחַק עַל כֹּל מַחְמַדָּיו שֶׁל הָעוֹלָם הִנֵּה הַפְּלִים וְעוֹבְרִים וְנוֹבְזִים מִצַּד עֲצָמָן, וְעַל חֲמִדַת נְשִׁים לֹא יֵאָוֶה, וְאִם חֲמַד אֱלֹהִים לְשִׁבְתּוֹ, עֲלִיו אִוָּה לְמוֹשָׁב לוֹ, וְאֵת זֶה לְתַאֲוֶה יִבְקֹשׁ נִפְרָד הַלֵּב בְּטַבְעָה מִכֹּל תַּאֲוֹת עוֹלָם הִנֵּה וְלֹא יִחַמַּד אוֹתָם וְתִגְעַל נַפְשׁוֹ בָּהֶם, אִף עַל שֶׁ-דִּי יִתְעַנֵּג לְהַשְׁתַּעֲשֵׂעַ וּלְדַבְּרָהּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאֲהָבָה וְשִׁמְחָה, כִּי הַנֶּפֶשׁ תִּתְנַבֵּחַ בְּטַבְעָה לְמַה שֶׁהִטּוּבָה עוֹדַפְתָּ וְתַעֲזֹב אֶת הַחֲסָרָה:

מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עלי את עלתך ואת שלמיך את צאנך ואת בקרך בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך

(כ כא)

אמרי שפר

רבי שלמה קלוזנר זצ"ל

המקריב זבח קרבן כמזכיר שמו יתברך, והעוסק בפרשת קרבנות הקב"ה בכבודו ובעצמו מזכיר את שמו

נראה הפונה על דרך שאיתא בגילקוט (מלאכי רמז תקפו) בפסוק (מלאכי א יא) 'ובכל מקום מקטר מגש לשמי ומנחה טהורה', איזהו מנחה טהורה שהיא בכל מקום, זהו תלמיד חכם שיושב ועוסק בתורה. והטעם נראה על פי מאמרם ז"ל (מנחות קי.) כל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה וכו', לךך תלמיד חכם הישב ועוסק בפרשת קרבנות נחשב כמקריב קרבן ומנחה. וזה שאמר הפתויב פאן 'וזבחת עלי עולותיך', ולא תאמר תינח בזמן שבית המקדש קים שיש קרבנות, אכל בזמן שאין בית המקדש קים מה נעשה, לכן אמר 'בכל מקום אשר אזכיר את שמי', רצה לומר בכל מקום שיתעסקו בתורה וזכירו את שמי נחשב כקרבן, ואבוא אליך וברכתך.

וימתק בזה לשון 'בכל מקום אשר אזכיר', דתהו ליה למימר 'אשר תזכיר', אף לפי הנ"ל דבאמת אם אדם מביא קרבנות מזכיר שמו יתברך בעצמו, אכל בזמן שאין בית המקדש קים רק לומד תורה, והקב"ה מעלה עליו כאלו הקריב, אם בן הקב"ה מזכיר שמו כאלו הקריב קרבן לו יתברך, אכל אין האדם מזכיר שמו, אם בן הקב"ה הוא המזכיר, והוא בעצמו יתברך עושה הפעולה, לכן אמר הפתויב דאפילו 'בכל מקום אשר אזכיר את שמי' שאתה תעסק בתורה בפרשת קרבנות ואני אהיה המזכיר, מפל מקום אבוא אליך וברכתך:

ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים (כ יח)

כף הפכה

רבי אברהם הכהן יצחקי זצ"ל

ומשה נגש אל הערפל - רמז לצדיקים שנתפסים בעון הדור

נראה לי דרך רמז במה שאמרנו (שבת לג:) דהצדיקים נתפסין בעון הדור, ואמרו (ברכות לד:) 'שלוש שלום לרחוק' (ישעיה נז ט), זה שהיה רחוק ונתקרב. וזה אמרו ויעמד העם מרחק, דהינו כשהיו ישראל רחוקים מהקב"ה, אז הצדיקים שהם בחינת משה כמו שאמרנו על משה שפיר קאמרת, נגש אל הערפל אשר שם האלהים דהינו לעולם הבא מקום השראת שכינה.

או יאמר בסגנון אחר, שהצדיקים מבקשים רחמים על דורן, וזהו וימשה נגש אל הערפל וכו', נגש בתפלה ובתחנון לבקש רחמים על דורו:

לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם (כ כ)

ויעש אברהם

רבי אברהם ידידי זצ"ל

המעלים עיניו מן הצדקה כאלו עובד עבודה זרה

אפשר במה שאמרנו ז"ל (כתובות סח.) כל המעלים עיניו מן הצדקה כאלו עובד עבודה זרה. וזה שאמר לא תעשון אתי עבודה זרה, אם הפסך והזהב 'לא תעשו לכם' לעצמיכם דוקא, אלא ונתתם ממנו תרומת ה'. אכל אם לא תתנו ממנו, נחשב הפסך והזהב לעבודה זרה, ועבדים אלהי כסף וזהב. ואפשר לפרש 'כאלו עובד עבודה זרה', כלומר עובד עבודה זרה לו שאינו מדרכו, פי דרך ישראל הם רחמנים בני רחמנים:

מעשי צדיקים

מלאי תורה והתמדה מפלגה היו פתלי ישיבתו של הגה"ק רבי **יעקב אביחצירא** זי"ע בעל "**אביר יעקב**", בה היה מרביץ תורה לעדרי הצאן, ומלמדם את הדרך ולכן ואת הפועשה אשר יעשון בלמוד התורה וההלכה.

בכל יום ויום משעות הצהרים ואילך היו התלמידים מתעמקים בלמוד 'ארבעה טורים' ו'שלחן ערוך', עד שעת בין הערבים, שאז היו מקדישים שעה ארצה לעסק בספרי מוסר ומשנת גראים, עד שהיו ספרי ראשית חקמה', 'פלא יועץ' ו'שבט מוסר' שגורים על לשונם.

הבחורים הפסלגים והמצינים שבישיבה היו סמוכים על שלחנו של רבנו, רבי יעקב, כדי לקבל מזנונו רזי וסתרי תורה, והם שהנהגו על ידו להעמיד את חיהם במשנתו הבהירה, הדורשת מן האדם לקדש את כל ארחותיו לתכלית אחת: לתקון השכינה וליחד קודשא בריך הוא עם שכינתיה.

בהנחילו לתלמידיו את דרך הלמוד, תבע רבי יעקב שילמדו 'תורה לשמה', וכדרך שבאר רבנו **האר"י הקדוש** זי"ע: שיהא הלמוד לשם הוי"ה הרומו ליחוד קוב"ה ושכינתיה. וזו לשון קדשו בספרו 'פתוחי חותם' (פרשת פקודי): **"בא** לרמוז ולהזהיר על הלומד תורה שילמדה לשמה. ולא יאמר אדם הרניני לומדה לשמה, שהרי רבי מאיר עליו השלום נתן סימנים בהלומדים לשמה, ואם לא יהיו הסימנים ההם בהלומד, יבוש ויפלים וישוב לאחור וידע שאינו לומד לשמה, ויתחזק ויסיף אמץ וקדשה וטהרה עד שיזכה ללמדה לשמה ויכירו בו סימני למוד לשמה..."

ותדע מי יבחינו לך הדבר: התורה עצמה היא המבחנת ומודעת הלומדה לשמה. שהרי

"והודעת להם את הדרך ולכו בה..." (יה, כ) **הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן** זי"ע היה אוהב נאמן להצדיק הרה"ק רבי **ישאל מרוז'ין** זי"ע. ואולם, חלוק גדול היה ביניהם: ביתו של הרה"ק מרוז'ין היה מלא בעשירות. הוא היה מתנהג בהרחבה גדולה ובעשירות רבה בדרך בית מלכים. אבל ביתו של הרה"ק מפרמישלאן היה חסר כל, הוא היה מתנהג בדחק רב, בצמצום ובעניות גדולה, מעולם לא לנה אצלו פרוטה, ואת כל הכסף הרב שהיו נותניו לו היה מפזר תמיד לצדקה.

ועל כך היה מרגלא בפומיה של הרבי מפרמישלאן: "מה ביני לבין הרבי מרוז'ין? על שנינו נאמר "וצדקתו עמדת לעד". אבל עליו נאמר "הון ועשר בביתו", ואלו עלי נאמר "פזר נתן לאביונים".

פעם הודמנו שני הצדיקים הללו יחד בדרך. הרה"ק מפרמישלאן נסע בעגלה פשוטה הרתומה לסוס אחד, ואילו הרה"ק מרוז'ין נסע במרכבה הדורה רתומה לארבעה סוסים דוהרים. פנה רבי ישאל מרוז'ין אל רבי מאיר'ל מפרמישלאן ואמר לו: "אני נוסע במרכבה רתומה לארבעה סוסים, כדי שאם תשקע המרכבה בטיט ובבוץ, יוכלו הסוסים להוציאה משם בנקל, אבל כבודו, למה הוא נוסע בעגלה הרתומה רק לסוס אחד? הרי העגלה עלולה לשקע ברגע אחד בטיט?"

השיבו רבי מאיר'ל מפרמישלאן: "מכיון שאני נוסע בעגלה הרתומה רק לסוס אחד, וידע אני, שלא אוכל להוציא את העגלה מהבוץ, לכן מראש אני מסדר לעצמי את הדרך בה אסע, כבר מראש אני נזהר, שהעגלה לא תשקע בבוץ..." (תורת מהר"ם)

צריך אני לשוב למעוררִיטש וללמד עוד... אז הבין מדוע ולמה שלחו רבו הקדוש בדוקא אל רבי אהרן מקארלין, ואז שם את פעמיו תזרה ונסע למגיד מעוררִיטש, להמשיך להתעלות במחצתא. (המגיד מעוררִיטש)

"כי לא ינקה ה' את אֲשֶׁר יֵשֵׂא אֶת שְׁמוֹ לְשׂוֹא" (שם)

חסידים רבים היו חוסים בצלו הקדוש של הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן ז"ע.

בין הבאים היו גם אנשים פשוטים אשר רבי מאיר היה מקרב אותם ומראה להם אותות של חבה ואהבה. פעם, בשבת פרשת יתרו, כאשר קראו בתורה, שמע אחד האנשים הפשוטים כיצד ה"בעל קורא" אומר "לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא, כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא", ואז התעוררה שאלה בלבד:

האמנם הזכרת שם ה' לשוא היא חמורה יותר מכל העברות? מדוע על כל העברות ה' יתברך מוכן לסלוח אבל על הזכרת שמו לבטלה אינו מוכן לסלוח? מדוע את העברה הזאת ה' יתברך לא מנקה?

כה, התהלך בספקותיו, אבל בשעת עריכת השלחן הטהור אשר לפני ה', שמע לפתע תרוץ מהרבי על שאלתו, מבלי שישאל אותה... וכך היו דבריו של הרבי:

למה בכל עברה ינקה בעל העברה בעשותו תשובה, ואלו רק אצל הנשבע לשקר נאמר "כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא"? המשיך הרבי ותרץ, כשאדם עובר עברה, נכתבת העברה בספר הזכרונות, ואם הוא שב בתשובה, מוחק הקב"ה את החטא מהספר. ואולם, אצל הנשבע בשם ה'. הרי שם

הלומדה לשמה קגליון לו רצי תורה ונעשה כמעין המתגבר, ומלבשתו ענוה ויראה ומרחקתו מן החטא ומקרבת אותו לידי זכות וכיוצא, ומגדלתו ומרוממותו על כל המעשים [וכדברי התנא במסכת אבות פ"ו]. ואם התורה אותיתה ופעולותיה אלה על הלומדה לשמה, זהו סימן שלומדה לשמה - ואם לאו, לא... שהקדוש ברוך הוא צוה כך למשה שילמדו התורה לשמה, וכיצד הוא לשמה, שיכון שהלמוד שהוא לומד הוא ליחידא קודשא בריך הוא ושכינתיה" ---

(אביר יעקב)

"אנכי ה' אלקיך..." (כ ב)

המגיד הגדול **מעוררִיטש** ז"ע היה מחבב ביותר את תלמידו האהוב הרה"ק רבי אהרן מקארלין ז"ל, ואף היה שולח אליו חסידים ואנשי מעשה כי יקנו אצלו את דרכי השלמות. פעם נכנס אחד מן התלמידים אל רבו המגיד הגדול, והמגיד אמר לו: "בדרךך לבידת, תעבור דרך ביתו של רבי אהרן מקארלין, ותדוש שם בשלומו". האיש עשה כדברי רבו, ועבר דרך קארלין.

היה זה ליל חרף קשה, הדלת היתה סגורה ורבי אהרן ישב בביתו ועסק בתורה. הלה דפק פמה פעמים על הדלת, ואז נגש רבי אהרן לדלת ושאל: "מי שם?" "אנכי" - ענה לו קול מפר של חברו.

רבי אהרן סרב לפתח את הדלת, וכאשר המשיכו הדפיקות, נגש שוב רבי אהרן לדלת ואמר מבפנים: "אנכי?! אנכי אמר השם יתברך במתן תורה. מי זה אשר מלאו לבו לכנות את עצמו בכנוי הנאה לבוא? מי זה 'אנכי' החדש?"

שמע אותו חסיד את הדברים, ואמר לעצמו: אם כן, טרם מלאו ימי למודי במעוררִיטש...

בְּהִמָּתֵן שָׁל צְדִיקִים אִין הַקָּב"ה מְבִיא תַּקְלָה עַל יְדוֹ, צְדִיקִים עֲצָמָם לֹא כָּל שָׁפוֹן, וְכַדּוּמָה, דְּבָרֵי פִּיּוֹס וְהִרְגָּעָה.

בְּסוּף הַשְּׁלָחַן יֵשֵׁב הַרְה"ק רַבֵּי רַפָּאֵל מִבְּעֵרֶשֶׁיֶד זי"ע, שְׁהֵיהַ יְדוּעַ לְאִישׁ אֲמָת, וְהֵיהַ מִקְפִּיד בְּיוֹתֵר לְבָלֵי לְסוּר וְאֵף לֹא כַּמְלֵא הַנִּימָה מֵאֲמִירַת הָאֲמָת. לְאַחַר שֶׁכָּל הַמְּסָבִין כָּבֵר אָמְרוּ אֵת מַה שְּׁאָמְרוּ, וְהִגִּיעַ הַתּוֹר אֵלָיו, נֶעֱנֶה וְאָמַר: "וְדַאי שְׁהֵרְבִי צְרִיף לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה..., וְכִי דְבָר קַל הוּא סָפֵק חִלּוּל שַׁבַּת קִדְשׁ?"

נְהַנֶּה הַסְּבָא קִדְיָשָׁא מְשַׁפְּאֵלֵי בְּיוֹתֵר מִמָּה שְּׁאָמַר רַבֵּי רַפָּאֵל, וְאָז פָּנָה וְאָמַר לְכָל הַמְּסָבִים בְּגִעְרָה: "שׁוּטִים שְׁכַמוּתְכֶם! וְהִלּוּא בְּגִלְגְּלְכֶם עַלּוּל הַיִּתִּי לְלַכַּת מִן הָעוֹלָם לְלֹא תְּשׁוּבָה..." (סיפורי חסידים)

יְהוּדֵי פְּלוּנֵי הִגִּיעַ אֶל הַרְה"ק רַבֵּי יִרְמְיָאֵל יִשְׂרָאֵל יִצְחָק מֵאֲלֶפְסֵנְדֵר זי"ע בַּעַל "יְשׁוּמָה יִשְׂרָאֵל", וְהֵתְאוּנָן בְּפָנָיו, כִּי יֵשׁ לוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ חֲנוּת, אֲבָל אִין לוֹ פְּרִנְסָה מְכֻנָּה, וְלִכֵּן הוּא מְבַקֵּשׁ מֵהֵרְבִי כִּי יִבְרְכוּ בְּפְרִנְסָה טוֹבָה.

מֵתוּף דְּבָרָיו אֵלוּ הִבִּין הַרְבֵּי מֵאֲלֶפְסֵנְדֵר כִּי חֲנוּתוֹ פְּתוּחָה בְּשַׁבַּת, שֶׁכֵּן כְּפִדּוּעַ מַחְלוּלֵי שַׁבַּת לֹא רוֹאִים כָּל בְּרָכָה שֶׁהִיא, לְהַפְּדֵךְ, רַק הַפְּסִידִים גְּדוּלִים. פָּנָה אֵלָיו הַרְבֵּי וְאָמַר לוֹ: "אִם תִּסְפְּיִם לִקַּח אוֹתִי לְשִׁתְּפֵךְ בְּלֵי מְעוֹת בְּחֻלְקֵךְ שֶׁל חֲמֻשָּׁה עֶשֶׂר אַחֲזוּיִם, אֲנִי מְבַטֵּחְךָ שֶׁתִּהְיֶה לְךָ פְּרִנְסָה". הָאִישׁ הִסְפִּים בְּרִצּוֹן רַב, וְהוּא עֲשָׂה עִם הַרְבֵּי שִׁטְר שֶׁתַּפּוֹת פְּדַת וְכַדּוּן.

לְאַחַר מִכֵּן אָמַר לוֹ: "מִפְּיֹן שֶׁחֲמֻשָּׁה עֶשֶׂר אַחֲזוּיִם שִׁיכִים לִי, אִם כֵּן יֵשׁ לִי חֵלֶק שְׁבִיעִי בְּעֵסֶק שְׁלֶךְ. הֲרִי אֲנִי בּוֹרֵר לִי לְחֻלְקֵי אֵת יוֹם הַשַּׁבַּת. הַרְנוּחַ שֶׁל יוֹם זֶה הוּא שְׁלִי, וְשֶׁל שֶׁשֶׁת יָמֵי הַחוֹל הוּא שְׁלֶךְ, וְלִכֵּן אֲנִי מִצְוָה

נִכְתָּב בְּסִפְרֵי כִּי אִישׁ פְּלוּנֵי נִקַּב בְּשֵׁם ה', וְאֶפְיָלוֹ אִם הוּא עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה אִי אֶפְשָׁר לְמַחֵק אֵת הַעֲבֵרָה, כִּי אֲסוּר לְמַחֵק אֵת שֵׁם ה'... לְכֵן "לֹא יִנְקֶה ה' אֵת אֲשֶׁר יִשְׂא אֵת שְׁמוֹ לְשׁוּא". (דברי מואר)

"זְכוּר אֵת יוֹם הַשַּׁבַּת לְקִדְשׁוֹ" (כ. ה)
פַּעַם הִגִּיעַ שׁוֹר צָבָא גְּדוֹל אֶל הַרְה"ק רַבֵּי אַבְרָהָם יְהוֹשֻׁעַ הַעֲשִׂיל מֵאֲפֶטָא זי"ע, "הָאֵהָב יִשְׂרָאֵל". הִלָּה הָיָה גַם חוֹקֵר גְּדוֹל בְּעֵנְיֵי דְתוֹת וְקוּרָא הַרְבֵּה תַנ"ךְ, וְתַמִּיד הָיוּ לוֹ שְׂאֵלוֹת וְרִצָּה לְדַעַת תְּשׁוּבוֹת עֲלֵיהֶן. כְּשֶׁהִגִּיעַ הִלָּה אֶל הַצְּדִיק, שְׂאָלוֹ מַהוּ עֲנִן קִדְשַׁת הַשַּׁבַּת וּמַה זְכִירָתוֹ, כְּמוֹ שְׁאָמַר 'זְכוּר אֵת יוֹם הַשַּׁבַּת לְקִדְשׁוֹ'?

הַסְּבִיר לוֹ הַרְה"ק מֵאֲפֶטָא, כִּי הַשַּׁבַּת הִיא בְּחִינַת הַנְּשֻׁמָּה שֶׁל הַבְּרִיאָה, וְכַשֵּׁם שְׂאִי אֶפְשָׁר לְהַסְּבִיר וּלְהַבִּין נְשֻׁמָּה שְׁבָאֲדָם מַהִי, כִּדְ אִי אֶפְשָׁר לְהַסְּבִיר בְּמָה מֵתַבְּטֵאֵת הַנְּשֻׁמָּה שֶׁל קִדְשַׁת הַשַּׁבַּת, שֶׁכֵּן הִיא דְבָר שֶׁלְמַעֲלָה מִן הַשִּׁכְל. (באר יעקב חיים)

"וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת... לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה..." (כ. י)

בְּלִיל שַׁבַּת אֶחָד, בַּעַת הַסְּעוּדָה, פָּנָה הַרְה"ק רַבֵּי אֲרִיֶּה לֵיב, הַסְּבָא קִדְיָשָׁא מְשַׁפְּאֵלֵי זי"ע, אֶל הַחֲסִידִים שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים בְּמִקְוֵאתָו, וְאָמַר לָהֶם: עֲגָמַת נֶפֶשׁ מְרַבָּה יֵשׁ לִי, שֶׁכֵּן חוֹשֵׁשׁנִי, כִּי הַיּוֹם אֲחַרְתִּי לְהַדְּלִיק נְרוֹת שַׁבַּת קִדְשׁ.

כָּל אֶחָד מֵהַחֲסִידִים שִׁיּוֹבּוּ לְיַד הַשְּׁלָחַן הַחַל לְהִרְגִיעַ כְּבִיכּוֹל אֵת הַרְבֵּי וּלְהַפִּיס אֵת דַּעְתּוֹ. אֲחִידִים מִן הַחֲסִידִים אָמְרוּ: "לֹא יֵאָנֶה לְצְדִיק כָּל אָנוּ". וְאַחֲרַיִם מִבִּין הַחֲסִידִים אָמְרוּ: "מַה

"לא תגנב" (כ. יג)

הרה"ק רבי יצחק מווארקוי זיע"א היה בתקופה מסוימת פקיד בייערות של הגבירה המפרסקת תמ"ר"ל, אשתו של בערקה ברסון (אשר נודעה במדת טובה וחסדה, והיתה גם שולחת כסף לעניים מתלמידי הרבי ר' בונים מפשיסחא).

פעם, בשיחתו עם אחד הפקידים, הרגיש רבי יצחק כי הפקיד הזה אינו נוהג כשורה ואינו מתפלל כראוי, ואף את מצוותיו הוא עושה רק מן השפה ולחוץ, ללא כל פונה הראויה לשמה. אמר לו רבי יצחק: "דע לך, כי מתר לגנב קצת מבעל הבית, ואף אני נוהג כך..."

כששמע הפקיד את דברי רבי יצחק, וביודעו כי רבי יצחק אדם ישר הוא, הבין כי אכן, גנבה קטנה מתרת. ואם לא חשב מתחלה כן, הרי שדבריו של רבי יצחק מווארקוי הורו לו התר גמור... להתיר את מה שגנב עד כה... ואמנם, לא חלף זמן רב, ופקיד זה החל לספר לרבי יצחק על כל גנבותיו ומעשיו הרעים אשר עשה עד כה, והכל בהתר גמור... כנראה.

זעק רבי יצחק בקול גדול: "האם לזאת התפונתי? האם התפונתי לגנב מקמי? הן בתורה נאמר מפרשות לא תגנב! פונתי היתה "לגנב" עבור דברים טובים ורוחניים, "לגנב" עבור הרבוננו של עולם, דהינו, לגנב מעט זמן מבעל הבית (אצלו אתה עובד) ולעסק בתורה ובתפלה, אבל לא לגנב מקמי ח"ו". התבייש הפקיד מאד, ובקש מרבי יצחק כי יורה לו דרך תשובה, ומני אז ואילך לא חזר לסורו עוד.

וכבר אמרו צדיקי הדורות: מדוע נאמר "וכל העם ראים את הקולות" מדוע היו בני ישראל צריכים "לראות" ממש את הקולות לנגד עיניהם, וכי לא היה די במה שבני ישראל רק שמעו את עשרת הדברות?

עליו שתסגר את החנות ביום השבת, שהרי יום זה הוא היום שלי, ולך לך לשלום ולהצלחה". מאז אותה שבת קים האיש את הצווי של הרבי, ואכן מאז ואילך ראה שפע ברכה והצלחה בכל מעשיו ידיו. (סיפורי חסידים)

בתקופה בה כהן הגאון רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון זצוק"ל, המהרש"ם מברעז'אן פרב ואב"ד בעיר יאזליוויץ, חלם פעם חלום נורא בליל שבת, על אברך אחד מבני הקהלה שנתחבב דין סקילה בידי שמים. הרב התעורר בבהלה מהחלום הנורא, שכן הוא הפיר את האברך כירא שמים ותלמיד חכם, ואם פן מה טיבו של חלום נורא זה.

אלא, שבאותו רגע נפל לפניו החרוז הראשון של הפיוט "כל מקדש שביעי", כל מקדש שביעי פראוי לו, כל שמר שבת קדש פדת מחללו... הבין הרב כי אולי מדבר כאן באיזה חלול שבת, ואז החליט לדבר עם האברך בשבת בבקר לאחר התפלה, לידע מה זה ועל מה זה.

לאחר התפלה עוד בטרם הספיק הרב לדבר עם האברך, נגש האברך אל הרב וברך אותו בברכת 'שבתא טבא', אז מצא הרב הזדמנות, וספר לו את דבר החלום הנורא שחלם. באותו רגע החל האברך לבכות בכי תמורורים, וספר לרב כי בליל שבת, לא שת לבו כי שבת קדש כבר נתקדשה והוא עדין מעשן את המקטרת בשוגג. בשל כך הגיע עתה אל הרב כדי שהרב יורה לו דרך תשובה פדת מה לעשות.

ואמנם הרב הורה לו דרך תשובה ואף צוה עליו לתן פדיון נפשו כמי שנתחבב חטאת, ולאחר מכן ברכו באריכות ימים, ואכן, אותו אברך האריך ימים ביותר. (דרכי שלום)

כחומת ברזל בצורה, וזעקה "לא תגנבו!" שפן
 פתוב בתורה לא תגנבו!" (מאיר עיני הגולה)

"לא תחמד" (כ, יז)

פעם נסע הרה"ק רבי שמוחה בונים מפשיסחא
 זי"ע לאחת הערים, וחסידיו במקום הזמינו
 עבדו אכסניה מפארת ומהדרת. פאשר הגיע
 הרבי ר' בונים לאכסניה, התישב על הפסא
 שבפניסה לאכסניה, פשהוא ממתין שהמשמש
 פרק את כל החפצים מן העגלה.

לפתע נפנה הרבי למשמשו ואמר לו: בוא
 ונעזוב את האכסניה הזאת, ונלך לחפש
 לנו אכסניה אחרת. באותו רגע נעשה רעש בין
 החסידים, אשר לא הבינו על מה ולמה מסרב
 הרבי לשהות באכסניה זו. אבל את פקדת
 הצדיק חביבים לקים.

תכף ומיד הלכו החסידים וחפשו אכסניה
 אחרת, עד שמצאו חדר צר אצל השוחט
 דמתא. הדבר היה בימות הקיץ, והאוויר היה
 חם, כך שסבל רב נגרם לרבי מהשהיה בחדר
 צר זה.

לאחר ששב הרבי ר' בונים לביתו, הבין כי
 החסידים חושבים כי הוא מצא איזו
 רעותא באכסניה הראשונה ולכן עזב אותה.
 אבל פדי להוציא את הדבר מלפס אמר להם
 הרבי:

"הלכתי מאותה אכסניה, רק פדי שלא לעבור
 על האסור של 'לא תחמד'. ובאמת
 על כגון זה נאמר האסור של לא תחמד. שפן
 כיצד יעלה על הדעת שאדם יחמד את בית
 חברו ממש? אלא, לענון אכסניה טובה, הרי
 שדבר זה מצוי, שאינו אלא לצרף שעה, ולכן

ואולם, באם בני ישראל היו רק שומעים את
 הקולות, הרי שהיו פאלו שהיה להם
 פתחון פה לומר כי הקב"ה אמר לא תגנב לא
 תחמד וכדו' עם וי, דהינו, לו תגנבו... כי מתר
 לגנב מהזולת. משום פן הרבם הקב"ה ממש
 את הקולות, ואז ראו הכל כי נאמר לא תגנב
 בא"ף, לא! (אוהל יצחק)

כאשר היה הרה"ק רבי אריה ליב זי"ע, בעל
 ה"שפת אמת" מגור עדן ילד קטן,
 נטלו סבו הרה"ק רבי יצחק מאיר זי"ע, ה"חדושי
 הרי"ם" מגור, יחד עם בן דודו בעל ה"שפתי
 צדיק" מפילץ זי"ע, ויסעו כלם יחדיו לקאצק,
 אל הרבי הרה"ק רבי מנדלי זי"ע, השרף מקאצק.

כאשר שאלה הרבנית, על מה ולמה הוא נוטל
 אותם לקאצק, והרי הם ילדים קטנים,
 מה גם שמזג האויר חרפי וקשה מאד, והם
 עלולים לחלות. השיב בעל החדושי הרי"ם זי"ע:
 כל זה שנה להם, מוטב פי תאמצו ויראו יהודי
 אמת. יהודי אמת בביחית מלאך ה'.

ועל נסיעתו זו הראשונה לקאצק, ספר פעם
 בעל ה"שפת אמת": מהומה גדולה הייתה
 בבית הרבי, מכיון שנגנב דבר מה מן הבית.
 שאלה הרבנית את המשמש ר' פיבל: מה פלא
 פי נגנב, הן הכל הפקר פאן בבית?

שמע זאת הרבי מקאצק והרעים בקולו:
 "שיגנבו?! והרי פתוב בתורה לא תגנבו!
 האם אין זו סבה מספקת פי לא יגנבו?"

"כאשר שמעתי זאת, ספר לימים בעל ה"שפת
 אמת" זי"ע, נכנסו הדברים ללבי והבנתי
 פי אי אפשר לגנב. הדברה של 'לא תגנב'
 עמדה למול עיני לאחר מכן במשך שנים רבות

והנעימות-קול של כלי זמר, ואז היה גם הוא רוקד שם. ע"כ.

זאת היא הפננה בפסוק "וכל העם ראים את הקולת". שכן בשעת קבלת התורה השיגו כל בני ישראל את גדל השמחה שהיתה במתן תורה, והבינו כי שמחה זאת היא מחמת מתיקות ונעימות אור התורה הקדושה.

ואפילו שבני ישראל היו מקדם קצת חרשים ולא שמעו את הקולת, אבל כיון שעתה נעשו פקחין ועיניהם נפקחו, אזי הבינו כי קולות אלו הם נעימות וערבות - הקולת של התורה. ולכן אפילו שלא השיגו כל כך את נעימות התורה ולא שמעו כל כך, ראו את הקולת, כי הבינו כי השמחה באה מגדל נעימות התורה, ולכך דחקו את עצמם לשמוע את הקול כמוש אולי ישיגו ויבינו את נעימות אור התורה. (דגל מחנה אפרים)

צריך על כך אזרה מחדת". ואז הוסיף ואמר: "ובפרט, כאשר ראיתי כי בעל הבית אינו מתרצה שאשה שם, אלא מפני הפצרות החסידים... שחמדו את המקום..." (מדרש שמחה)

"וכל העם ראים את הקולת..." (כ, טו)

הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסדילקוב ז"ע, בעל "דגל מחנה אפרים", נכדו של מרן הבעש"ט הקדוש ז"ע, שאל פעם בפרשת יתרו: כיצד נאמר בפסוק "וכל העם ראים את הקולת", כיצד אפשר לראות קולות, והרי קולות שומעים ולא רואים?

ועל כך תרץ במשל נפלא בענין הנגינה, אותו שמע מסבו הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, וכה ספר הבעל שם:

מעשה באדם אחד שנגן בכלי זמר יפה מאד במתיקות וערבות. מסביב עמדו אנשים רבים והאזינו לקול זמרתו. אלו עמדו ממש משתוממים לקול נגינתו. מגדל המתיקות והתענוג שבנגינתו לא יכלו אותם אנשים להתאפק, עד שממש רקדו כמעט עד לתקרה מחמת גדל התענוג והנעימות והמתיקות. ולא עוד, כל מי שעמד קרוב אליו יותר, והיה מקרב עצמו לשמוע את הכלי זמר היה לו תענוג יותר גדול והיה רוקד עד מאד.

בתוך כך בא למקום אדם חרש שאינו שומע כלל, אבל ראה שאנשים רוקדים עד מאד. מפיון שהיה חרש ולא שמע את קול הנגינה של אותו אדם שהפליא בנגינתו, נחשבו בעיניו האנשים המקפצים והרוקדים כמשתגעים. אז אמר בלבו: לשמחה מה אז עושה? אבל, באמת אלו היה הוא חכם, ואף שומע, אזי היה יודע ומבין שכל זה הוא מחמת גדל התענוג

"...ראים את הקולת ואת הלפידים..." (שם)

תנועות מיוחדות היו לו להרה"ק הרבי ר' ברוך **ממעזיבו** ז"ע בתפלה, שהיו עושות רשם עז על העומד מן הצד. ביחוד היה מפליא בעת אמירת שיר השירים שלו, בערב שבת קדש לאחר הטבילה במקוה. ואמנם ידעי ח"ן אמרו עליו כי נשמתו היא ניצוץ מנשמת שלמה הפלך ע"ה שחבר את 'שיר השירים'.

בשעה זו לא עמדו החסידים במחצתו, מרב הקדשה וההתלהבות שהיתה מלהטט סביבתיו, בבחינת 'לפניו אכלה אש ואחריו תלהט להבה'. איש לא הרשה להיות אז בחדרו של הרבי כדי שלא יבלבלו אותו ח"ו אפילו לרגע אחד. ועוד, מפני שהיה מתלהב ועולה כלפיד אש בקדשה וטהרה, עד שמרב ההתלהבות

לה' בְּאַהֲבָה כְּדִי לְשִׁמּוֹעַ דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים כְּנִתְּנֶתֶם מִסִּינֵי. וְאִם ח"ו תִּתְּפָרֵד נַפְשִׁי מִגּוֹפִי הֲנִי לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹן בּוֹרֵא הָעוֹלָם."

בְּאוֹתוֹ רָגַע הַשְּׁפָעָה עֲלָיו רוּחַ חֲדָשָׁה מִמְּרָמִים, וְאִזּוּ רָאָה רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ כִּי צִדַּד אֵשׁ ה' מִן הַשָּׁמַיִם לֹהֶטֶת סְבִיבוֹתָיו שֶׁל הַרְבֵּי ר' בְּרוּךְ. וְכֹאשֶׁר אָמַר הַרְבֵּי ר' בְּרוּךְ "כִּי עֵזָה כְּמִנְתֹּ אֶהְבֶּה וְגו' רְשָׁפֶיהָ רְשָׁפֵי אֵשׁ שֶׁלֹּהֶבֶתָּה", חָשַׁב רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ שֶׁהוּא מִתְּבַטֵּל מִמֶּשֶׁל מִמְּצִיאוֹתָיו, אֲבָל הַשִּׁי"ת הָיָה בְּעֶזְרוֹ עַד אֲשֶׁר סִים הַרְבֵּי ר' בְּרוּךְ לֹאמַר אֶת כָּל שִׁיר הַשִּׁירִים.

שָׁנִים רְבוֹת לְאַחַר מִכֵּן עוֹד נוֹתֵר אוֹתוֹ רֵשֶׁם שֶׁל אֲמִירַת שִׁיר הַשִּׁירִים בְּלִבּוֹ שֶׁל רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ, שֶׁנִּתְּפָרֵס בִּינֵיתִים לְאַחַד מִצְדִּיקֵי הַדּוֹר. וְעַל כֵּן אָמַר: "כִּשְׂאֵנִי מִרְגִּישׁ אִיזוֹ יְרִידָה בְּעִבּוֹדַת הַשִּׁי"ת, אֲנִי נֹזֵר בְּרַגְעִים הַיְקָרִים בְּשִׁעָה שֶׁשְׁמַעְתִּי אֶת שִׁיר הַשִּׁירִים יוֹצֵא בְּנִעְיָמָה וְגִבְהַתְּלֵהבוֹת מִפְּנֵי הַקְּדוּשׁ שֶׁל הַרְבֵּי ר' בְּרוּךְ מִקְּעוֹז'בוֹז". (בַּצִּינֵא דְנִהוּרֵא)

"לא תעשיון אתי אלהי כסר..." (כ, ט)

הַרְה"ק רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ אֲבַד"ק לִיסְקָא זי"ע בְּעַל מַחְבֵּר סֵפֶר 'אֶפֶר פְּרֵי תִבְנוּאָה' עַל הַתּוֹרָה, הָיָה מִחֲמִיר מְאֹד לְבַל יִמְצָא בְּבֵית שֶׁל יִשְׂרָאֵל צוּרָה שֶׁל פְּנֵי אָדָם. פְּעַם, הִגִּיעַ לְבֵית פְּלוֹנֵי שֶׁם רָאָה אֶת צוּרַת רַבּוֹ הַרְה"ק רַבִּי מֹשֶׁה טַיִטֶלְבוּים מְאוּהָעֵל זי"ע, בְּעַל "יִשְׁמַח מֹשֶׁה" זי"ע. בְּרֵאוֹתוֹ כּוֹ, צָוָה לְהַסִּיר מִיַּד אֶת הַצּוּרָה, וְאָמַר, שְׂאֵם הָיָה נִתֵּן לְרִשׁוֹת לְאָדָם לְרֵאוֹת מָה שֶׁשׁוֹנֶה עַל אוֹתָן הַצּוּרוֹת, הָרִי שֶׁשׂוּם אָדָם לֹא הָיָה רוֹצֵה לְהַנִּיחַם בְּבֵיתוֹ.

הוֹסִיף וְאָמַר רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ זי"ע: הַיּוֹדְעִים אֶתֶם מִנְּזוֹן לְקוֹחַ מִנְּהַג זֶה שֶׁל הַנְּחַת

לֹא הָיָה יָכוֹל שׂוּם אָדָם לְעִמּוּד שָׁם, שֶׁכֵּן רַבִּי בְּרוּךְ הָיָה יָכוֹל מִמֶּשֶׁל לְהוֹצִיאוֹ מִמַּחְשְׁבוֹתָיו וּלְהַבִּיאוֹ לְיַדֵּי הַתְּפִשְׁטוֹת הַגִּשְׁמִיּוֹת.

פְּעַם בְּקַר הַרְה"ק רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ מִזִּידִטְשׁוֹב זי"ע אֶצֶל הַרְה"ק רַבִּי בְּרוּךְ מִקְּעוֹז'בוֹז בְּשִׁלְיַחוֹתוֹ שֶׁל רַבּוֹ מִרְוֵן 'הַחֹזֶה' מִלְּבִלְיוֹ זי"ע, וְשָׁם שָׁמַע כִּי מְסַפְּרִים נִפְלְאוֹת עַל אֲמִירַת שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁל רַבִּי בְּרוּךְ. וְנִכְסְפָה וְגַם כְּלָתָהּ נִפְשׁוֹ שֶׁל רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ לְשִׁמּוֹעַ כִּי צִדַּד אוֹמַר הַרְבֵּי ר' בְּרוּךְ אֶת שִׁיר הַשִּׁירִים, וְאָמַר לְעֶצְמוֹ: 'אֵלֶךְ וְאֶתְחַבֵּא בַּחֲדָרוֹ, יַעֲבוֹר עָלַי מָה, אֲבָל אֲנִי מִכְרַח לְשִׁמּוֹעַ אֶת שִׁיר הַשִּׁירִים שְׁלוֹ'.

נִטַּל עִמּוֹ רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ אֶת אֶחָד מִחֲבָרָיו, מִחֲסִידָיו שֶׁל רַבִּי בְּרוּךְ, וְנִכְסְוֹ לְחֲדָרוֹ שֶׁל רַבִּי בְּרוּךְ, שֶׁם הִתְחַבְּאוּ מְאַחֲרֵי הַבְּגָדִים שֶׁהָיוּ תְלוּיִים עַל הַקִּיר, כְּדִי לְשִׁמּוֹעַ אֶת שִׁיר הַשִּׁירִים. וְאוֹלָם, כְּשֶׁהִחַל הַרְבֵּי ר' בְּרוּךְ לֹאמַר בְּהַתְּלֵהבוֹת אֶת שִׁיר הַשִּׁירִים, פָּנָה חֲבָרוֹ שֶׁל רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ וְאָמַר לוֹ לְרַבִּי צְבִי הִירֵשׁ: "אִינְנִי יָכוֹל לְהִשְׁאֵר וְלְעִמּוֹד כָּאֵן, שֶׁכֵּן רַעֲיוֹנִי נִבְכּוֹ מִרַב הָאֵשׁ שְׁבוּעֶרַת כָּאֵן". אֲבָל רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ בְּקִשׁוֹ הָאֵשׁ שְׁבוּעֶרַת כָּאֵן, וְלַחֲרִישׁ וְלַחֲמִיתוֹן.

כְּשֶׁהִגִּיעַ רַבִּי בְּרוּךְ מִקְּעוֹז'בוֹז אֶל הַפְּסוּקִים "וְדַגְלוּ עָלַי אֶהְבֶּה, סִמְכוּנֵי בְּאֲשִׁישׁוֹת רַפְדוֹנֵי בַּתְּפוּחִים כִּי חוֹלַת אֶהְבֶּה אֲנִי", רָאוּ שְׁנֵי הַנְּחַבְּאִים כִּי צִדַּד הָאֵשׁ לֹהֶטֶת תַּחֲתָיו. בְּאוֹתוֹ רָגַע נִמְלֵט אוֹתוֹ חֲסִיד מִהַחֲדָר מִרַב פֶּחַד וְאִימָה, וְעֵקֶב מְנוּסָתוֹ שָׁמַע לְפִתְעַ הַרְבֵּי ר' בְּרוּךְ קוֹל מִעַם הַפֶּתַח. הַסְּתוּבָב הַרְבֵּי ר' בְּרוּךְ וְהַבְּחִין בְּרַבִּי צְבִי הִירֵשׁ שֶׁעוֹמֵד בַּחֲדָר. רַבִּי ר' בְּרוּךְ הָרָאָה לוֹ פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת, וְאִזּוֹ נִשְׁאַר רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ בַּחֲדָר וְלֹא יָצָא.

וְאוֹלָם, כֹּאשֶׁר הִגִּיעַ הַרְבֵּי ר' בְּרוּךְ לְפָסוּק "אֲנִי לְדוּדֵי וְעָלֵי תִשׁוּקְתוֹ", לֹא יָכַל גַּם רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ לְסַבֵּל יוֹתֵר אֶת הַמַּחְזָה הַגְּדוֹל, אֲבָל הוּא הִתְחַזַּק וְאָמַר: "הֵי מָה, הֲנִי מוֹסֵר נַפְשִׁי

בדברי המהרש"א וחשבו על ידי זה גם להתבדר על חשבונו.

נענה להם הרבי ר' זושא ואמר להם: "רצונכם להבין פשט במהרש"א? ומקרא כבר למדתם והבנתם?" אז השיבו לו בחצפה: 'בודאי שלמדנו מקרא, ואפילו הספקנו לשכח את אשר למדנו'.

אותו שבוע, היה שבוע שבו קראו את פרשת יתרו. אז שאלם הרבי ר' זושא: "היודעים אתם להסביר לי את הפסוק 'ולא תעלה במעלת על מזבחי'? הצעירים אמרו לו פשוטו של מקרא, אלא שהרבי ר' זושא הפסיקם בתוך כדי דבריהם ואמר להם: "בואו ואפרש לכם אני את הכתוב.

'במעלת' הוא מלשון 'מעילה' כדברי הכתוב (ויקרא ה, טו) 'נפש כי תמעל מעל'.

'מזבח' הכונה לאזבח את יצרו ותאוותיו לפני השם יתברך, וכך הוא פנות הפסוק: אל תלך בערכומיות, ואל תתנכל לאנשים אשר דרכם לזבח את יצרם על מזבח לפני ה' ומשברים את תאוותיהם לרצונו יתברך, 'אשר לא תגלה ערותך עליו', שהרי אנשים אלה עלולים לגלות לך את כל מה שאתה עושה במסתרים, את כל מעשיך המכערים והמגונים שאתה מסתיר מבני אדם ובוש בהם".

ואז, תוך כדי דברים, החל הרבי ר' זושא לגלות לאברכים הללו את כל מצפוניהם, כשהוא מונה בפניהם את כל מה שעשו במסתרים, וכיצד נהגו בדברים המכערים ביותר. לאחר שהוכיחם פראוי על חטאייהם ופשעיהם, וראה עליהם כי התעורר בלבם רצון לשוב בתשובה שלמה, רק אז אמר להם את הפשט הנכון בגמרא, ובכך הבינו את קשית המהרש"א.

(באר יעקב חיים)

צורת של יהודים על קירות הבתים? מנהג זה הגיע, מחמת פי בשנים מקדם נגזרה גזרה חמורה במקומות שונים על ראשי עם קדש - על היהודים לבל יגורו במקומות מסימים. אבל כיון שליהודים לא היה היכן לגור, היו כן גרים במקומות אלו, ובצנעה.

ואולם, כדי שהגויים לא יכירו ולא ידעו כי מקומות אלו הנם דירה בה מתגוררים בני ישראל, היו היהודים עושים בדוקא לעצמם את צורות אבותיהם, או את צורתו של משה רבנו ע"ה, כדרךם של אמות העולם להניח צורות שונות בבתיהם, כדי שהגויים לא ירגישו בהם, וכך הם יוכלו להמשיך לגור בבתים אלו ללא כל הפרעה מצד הגויים, ואולם, כיום, סיים ואמר רבי צבי הירש מליסקא, אין נכון הדבר לעשות כן. (אוצר הסיפורים)

"ולא תעלה במעלת על מזבחי..." (כ, מג)

הרה"ק הרבי ר' זושא מאינפולי ז"ע, אחיו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק ז"ע היה מפרסם מאד בצניעותו הרבה. מאז ומתמיד היתה דרכו להסתיר את מעשיו הטובים מעיני בני אדם, משום שלא חפץ כי בני אדם יכירו וידעו בגדלתו.

פעם אחת בימי נדודיו נקלע לעיר ברוד, ונכנס לבית המדרש להתפלל. הוא התישב באחת הפנות והקמין לשעת התפלה. בסמוך לו ישבו כמה אברכים, חתנים של עשירי ברוד וסמוכים על שלחנם של חותניהם, הלכו ישבו והתנגעו אז בדברי מהרש"א מקשה שלא הבינו אותו. **כיון** שנכנס אדם חדש לבית המדרש, בקשו הצעירים להפיג מעט את מאמצייהם, וחשבו להתלוצץ על חשבונו, שכן היה נראה להם חסיד זה כאיש בטלן שאינו יודע בין מינו לשמאלו. הם נגשו אליו ושאלוהו פשט

הרה"ק רבי יהושע (תק"ח) זי"ע

מבְּעֶלְזָא

יומא דהילולא - כ"ג שבט

צאצאיו:

בניו: רבי שמואל מסקאהלה חתן רבי מנחם מנדל מוויז'ניץ. בנו ממלא מקומו רבי יששכר דב מבְּעֶלְזָא, רבי נפתלי, רבי אריה ליבוש, רבי שמעון יצחק מאיר.

בנותיו: אשת רבי משה מרדכי טברסקי. אשת רבי שמחה ישכר בער הלברשטאם מציניוב. אשת בן דודו רבי יחיאל העשיל מקרלוביץ' (בנו של רבי משה זיסנא העשיל מציניוב), ואשת רבי זאב טברסקי מז'טפול.

דברי תורתו: חלקים מדברי תורתו התפרסמו בספרים: 'מהר"', 'לקט אמרי קדש', 'גאורי החסידות', וספר 'הבינה והנבוכה'.

תפלה לפני השי"ת

עבודת התפלה והשירה היתה חשיבה בחצר הקדש בְּעֶלְזָא. הרה"ק מהר"י מבְּעֶלְזָא הקפיד, שהשליח ציבור לא יתפלל באותו קול שבא מהגרון, שמוֹדָרִים בו דברים בטלים או לשון הרע, אלא בקול אחר שבא מפת הבטן. שכן הזמירות והתפלה שהן לכבוד השי"ת צריכות להיות נקיות וזפות. וכיצא בדבר ספר כי בן נהג השָׁרָף זי"ע מסְּטְרֵלִיסק, להתפלל ולשיר בקול צרוד, ולא באותו קול שדבר בו, שכן כיצד ישיר להתפלל באותו קול שמוֹדָרִים בו.

קרובתא דלא מנח תפלין

קהל רב השתתף בהלגתו של אֶחָד מיהודי העגרה בְּעֶלְזָא שהלך לעולמו. גם אחיו השתתפו בהלגה, ואז, לאחר סתימת הגולל, הבחין אֶחָד מהאחים כי כים מלא בשטרות כסף אבד לו. לאחר חפושים קרבים הוא נזפר כי בשעה שהספיד את אחיו התפופר לתוף הקבר, ואם פן לבטח אבד מיני עם השטרות באותה שעה, פאָשֶׁר נפרד מאחיו ובקש את מחילתו.

בצר לו הלך לביתו של הרה"ק רבי יהושע זי"ע מבְּעֶלְזָא כדי לשאל אותו פדת מה לעשות, אפְּשֶׁר וְהָרַבִּי יתיר לפתח שוב את הקבר כדי להוציא משם את הכיס, כִּינֹן שֶׁהִתְפַּסֵּד מִקְּבֵה. משֶׁשָּׁמַע הַרְבֵּי מבְּעֶלְזָא את הדברים, התיר לפתח שוב את הקבר, כִּינֹן שֶׁרָאָה בְּרוּחַ קְדוֹשׁ, שֶׁאִם יפתחו שוב את הקבר יגרם קדוש השם גדול בעולם. אָבַל בְּתַנְאֵי שִׁפְתָּחוּ אֶת הַקְּבֵר בְּמַעֲמַד כֵּל אֲנָשֵׁי הַעִיר.

משֶׁפְּתָחוּ אֶת הַקְּבֵר, שִׁנְסַתְּם רַק לִפְנֵי שְׁעוֹת מַעֲטוֹת, רֵאוּ תַּמְדִּימָתֶם שֶׁהַמַּעֲשִׂים שֶׁל הָאִישׁ הַנִּפְטָר הָיוּ רַגִּיבִים עַל יְדוֹ שֶׁמֵּאֲמַלִּית כְּעִיר רְצוּעוֹת שֶׁל תַּפְלִין. אַז עוֹרֵר הַרְה"ק רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל אֲנָשֵׁי הַעִיר, כְּדִי שֶׁהִכֵּל יֵדְעוּ מֵהוּ עוֹנְשׁוֹ שֶׁל אֶדָם שֶׁלֹּא

הרה"ק רבי יהושע רחמ, האָדְמו"ר הַשֵּׁנִי לְשׁוֹשֶׁלֶת בְּעֶלְזָא, נוֹלַד בְּשַׁנַּת תַּקפ"ה כְּצַעִיר בְּנָיו שֶׁל הַרְה"ק רַבִּי שְׁלום רַח"ו הַשֵּׁנִי שְׁלום זי"ע, מִיַּסַּד שׁוֹשֶׁלֶת בְּעֶלְזָא הַמַּעֲסִיחָה.

בְּהִיעוּ לַפְּרָקוֹ נִשְׂא לְרַבִּית בַּת רַבִּי שְׁמוּאֵל אֲשַׁכְנַזִּי זצ"ל חֲתָן הַרְה"ק רַבִּי יצחק מאיר מוֹזִינְקוֹב זי"ע בְּנוֹ שֶׁל הַרְה"ק רַבִּי אַבְרָהָם יְהוֹשֻׁעַ הַעֲשִׂיל זי"ע, ה"אהב ישְׂרָאֵל" מֵאֲפָטָא. לְאַחַר פְּטִירַת אִשְׁתּוֹ נִשְׂא בְּזוּג שֵׁנִי לְאַחֲזִינְתָּה, בַּת הַרֵב אַבְרָהָם יְהוֹשֻׁעַ הַעֲשִׂיל אֲשַׁכְנַזִּי זצ"ל.

עם הסתלקות אביו ביום כ"ז באָלוֹל תרט"ו, הַכְּתַר קָרַב הַעִירָה בְּעֶלְזָא וּכְרָם וּמְנִהֵגִם שֶׁל רַבּוֹת חֲסִידֵי בְּעֶלְזָא בְּרַחֲבֵי אֲרוֹפֶה וְהַעוֹלָם גָּלוּ, לְמִרוֹת הַיּוֹתוֹ צַעִיר הַבְּנִיָּם. הוּא כְּהֵן עַל פֶּס הָאָדְמו"רות קָרוֹב לְאַרְבָּעִים שָׁנִים, עַד לְהִסְתַּלְקוֹתוֹ. הַמַּהְר"י מְבַעֲלָא הָיָה פְּעִיל בְּיֹתֵר בְּעֶנְיֵי הַכָּלָל, וְנִחְשָׁב לְאַחַד מְגֹדְלֵי הַמְּנִהִיגִים הַחֲסִידִים בְּאִירוֹפָה בְּדוֹרוֹ, וְשִׁמּוֹ נִתְפָּרֵס גַּם כְּפוּעַל יְשׁוּעוֹת בְּקָרֵב הָאָרֶץ. וְאַלְפִים נְהָרוּ אֵלָיו לְהִתְבָּרַךְ מִפְּנֵי וְלִהְפָּקֵד בְּדָבָר יְשׁוּעָה וְרוֹחִים.

נוֹדַע הָיָה בְּמַלְכּוּמָתוֹ הַעֲקוּשָׁת בְּרַפּוֹרְמִים וּבִתְנוּעוֹת הַהִשְׁפָּלָה, וְלִשְׁם כָּל הַקִּיָּם בְּיוֹם כ"ג בְּשַׁבַּט תרל"א אֶת תְּנוּעַת "מַחְזִיקֵי הַדָּת". וְיָסַד אֶת הַעֲתוּן הַחֲבָדִי הָרֵאשׁוֹן "קוֹל מַחְזִיקֵי הַדָּת". הַתְּנוּעָה לְפָדָה אֶת שִׁירוֹת הַחֲבָדִים בְּגַלְיָצְהָ וְחֻלְקִים מֵהוֹיִנְגְרִיָּה וְהַסְבִּיבָה, וְיָצִיאִים מַשְׁעֵמָה הַתְּמוֹדָדוֹ וּנְבַחְרוּ לְפָרְלָמֵנְט הַאֲסְטְרִי. לְמִרוֹת הַתְּנַגּוּדוֹתוֹ לְרַפּוֹרְמוֹת בְּיַהֲדוּת בְּמִישׁוֹר הַרְעִיוֹנִי וְהַכָּלְלִי, נִחְשָׁב לְאוֹהֵב יִשְׂרָאֵל אֲמָתִי בְּמִישׁוֹר הַפְּרִטִי וְקָרַב כֹּל יְהוּדֵי בְּאֲשֶׁר הוּא, בְּטַעֲנָה כִּי "בְּשֵׁם שֶׁאֵנּוּ עֲמִלִים לְתַרְץ רַמְב"ם מְקוּשֶׁה. כֵּן מַצְנֶה לְתַרְץ יְהוּדֵי מְקוּשֶׁה".

בַּחֲרָף שִׁנַּת תַּרנ"ד עָבַר מֵהַר"י נתיח מסְּבֵר בְּוִינָה, אוֹסְטְרִיָּה, שֶׁבְּעַקְבּוֹתָיו נִחְלַשׁ מֵאֵד. יָמִים סְפוּרִים לְאַחַר הַנְּתִיחַ בְּקֵשׁ לְחֹזֵר לְבְּעֶלְזָא. עָקַב חֲלָשְׁתּוֹ שָׁרְדוּ חֲסִידֵים קְרוֹן מִיַּחַד בְּרַבְּבַת וְרֹפֵא מִיַּחַד לְלוֹתוֹ, וְאוֹלָם גּוֹפּוֹ לֹא יָכַל לְקַבֵּל אֶת חֲלָשְׁתּוֹ, וּבִדְבַר חֲזָרָה נִסְתַּלַּק הַרְבֵּי בְּעוֹדוֹ בְּרַבְּבַת בְּיוֹם כ"ג בְּשַׁבַּט תַּרנ"ד. וְאָמַנְם, בַּתְּחִנּוֹת הַשּׁוֹנֵת שֶׁבָּה עֲצָרָה הַרַבְּבַת, נוֹדַע דָּבָר פְּטִירָתוֹ לְהַמּוֹנֵי חֲסִידִים שֶׁהִמְתִּינוּ לְקַבֵּל פְּנֵי בְּעָרִים וְעִירוֹת.

בְּעִתּוֹנוֹת הַתְּקוּפָה פְּרִסַּם בְּכַנְהָה שֶׁפְּטִירַת הָאָדְמו"ר אֲרַעָה בְּוִינָה, זֹאת בְּעַקְבּוֹת הַחֲשֵׁשׁ מְקוּשֶׁי הַעֲבֵרַת הַנִּפְטָר לְקַבְרָה מַחֲזִי לְפִדְיָה. בְּשֵׁל כֵּן הַעֲרִימוּ חֲסִידָיו עַל הַשְּׁלוֹטָנוֹת וְשִׁמְרוּ אֶת דָּבָר הַפְּטִירָה בְּסוֹד, וְאַף פְּרַסְמוֹ שֶׁהוּא מְעַבֵּר בְּחֵלְיוֹ לְעַגְרָתוֹ בְּעֶלְזָא, וְכֵן הַעֲבִירוּ אֶת הַנִּפְטָר בְּרַבְּבַת בְּעֶלְזָא, שֶׁחֲסִידֵים וּמַעֲרִיבֵים רַבִּים הַצְּטָרְפוּ בְּלֵב נִשְׁבָּר לְלוֹתוֹ לְעִיר מַגְוִירֵי, שֶׁם הַתְּקִימָה הַלְוִיָּה בְּהַשְׁתַּפּוֹת אֲלֵפִים רַבִּים, וּמְנוּחָתוֹ כְּפּוֹד בְּבֵית הַעֲלָמִין בְּעִירָה בְּעֶלְזָא שֶׁבְּגַלְיָצְהָ (כִּים בְּאוֹקְרַאינָה), לִיד צִינּוֹ הַקְּדוֹשׁ שֶׁל אֲבִיו הַש"ש שְׁלום זי"ע. אַחֲרֵי הַסְּתַלְקוֹתוֹ הַתְּפָרְסוּ מְעַלְמָה מַעֲשִׂוִּים הַסְּפָדִים שֶׁנִּשְׂאוּ עֲלֵיו גְּדוּלָּה הַרְבֵּים בְּדוֹרוֹ. חֲלָקִם בְּסְפוּרִים בְּפָנֵי עַצְמָם, וְחֻלְקָם בְּתוֹךְ סְפָרִים אַחֲרִים.

- יומא דהילולא -

הרה"ק רבי יהושע (רמק) זי"ע

מבצעלזא

יומא דהילולא - כ"ג שבט

קריאת מגלה פהלכתה...

דרכו של הרה"ק השר שלום מבצעלזא זי"ע ה"ה לקרא בעצמו את מגלת אסתר כל שנה בבית מדרשו, ובאותה שעה, כל מי ששמע את קריאת המגלה מפי הרבי, תצילנה שתי אצניו, עד שכלם היו מתמלאים פחד ואימה מהבורא יתברך שמו.

באחת השנים ארע, כי גניו של הרבי ה'שר שלום', הרה"ק רבי יהושע ואחיו הרה"ק רבי אלעזר הגיעו בערב פורים למלון בכפר פלוגי, ושם הרכרו בעל כרחם לשמע את המגלה מאיש פשוט. לאחר קריאת המגלה הצטער רבי אלעזר צער רב על שלא זכה לשמע את המגלה מאביו הקדוש כמו בכל שנה, והצרו לשמוע מאיש פשוט, עד שלא הרגיש כל רגש של קדושה, כמו שהיה מרגיש במחיצת אביו. נענה אחיו הרה"ק רבי יהושע ואמר לו:

"אדרבה, אני שמח על כך שמחה גדולה. שכן, בכל שנה בה אני זוכה לשמע את המגלה מאביו הקדוש, אין הפננה בשלמות לשם מצוה, שהרי כל דבור שיוצא מפיו של אביו הקדוש הוא מתוק מדבש, ואני שם יותר את לבי אל המלים המתוקות שאני שומע מאבא, ולא אל עצם המצוה. אבל היום! בשמעי את המגלה מאיש פשוט, זכיתי לקום את המצוה של מקרא מגלה פהלכתה ממש, ללא שום פניה כלל. משיגו פן, דוקא היום אני מאד שמח."

מיניח תפילין, למען ישמעו הכל וייראו, ונתקדש שם שמים ברכים. ולא עוד, הרהורי התשובה של אנשי העיר במעמד זה היו פתקוין לנשמתו של הנפטר.

נר מצוה ותורה אור

יהודי אחד מתושבי וינה הנה עשיר גדול, ויחד עם זה גם בעל עברה. פעם חשב לעצמו מדיע החסידים נוסעים אל הרבי? משמע גם דבר זה הוא בגדר תאנה... ואם גם כך הוא רוצה לנסע לבעלזא.

אחד משכניו הנה מחסידיו של הרה"ק רבי יהושע מבצעלזא זי"ע, וכיון שהנה זה לפני חגכה, אמר האיש לחסיד פי הוא הפך לנסע עמו לבעלזא. אותו שכן חסיד, שמח על כך שהסבו פי לבטח הרבי יקרבו תחת פני השכינה. אלא, שהאיש החוטא נסע לבעלזא לא מתוך מחשבה לשוב בתשובה, אלא דוקא מתוך מחשבות רעות, כדי להתלוצץ על החסידים ורבותיהם.

לאחר שהרבי מהר"י מבצעלזא הדליק את התנפיה, נגש אל האיש החוטא, אחז בשתי ידיו, וכן טיל אתו בדרך קצרה ביותר מהמנורה ועד השלחן, ובדרך קצרה זו הפך לגמרי את דרכו והחליף את נשמתו ונהפך לאיש אחר. לאחר מכן בקש האיש מהרבי דרך תשובה, ויגבו את דרכו הרעה ונעשה לבעל תשובה. את בנו שלח ללמד בפשיבה, וגם גניו אחריו התנהגו בדרך התורה. כל זאת בזכות כחו של הרבי מהר"י מבצעלזא בעת הדלקת הנרות.

העלות נר תמיד - לזכר נשמת

רבי יצחק ב"ר מרדכי מנעשכזי (ב' תולדות יצחק, זכרון טוב)

רבי יחיאל מאיר ליפשיץ מגוסטינין

רבי יחיאל יהושע ב"ר ירחמיאל צבי רבינוביץ אדמו"ר מביאלה ירושלים (ב' חלקת יהושע)

כב' שבט

רבי שמעון ב"ר דוד אופנהיים אב"ד בודפשט

רבי מנחם מנדל (השרף) מקוצק ב"ר לייבוש

רבי מנחם נחום ב"ר אהרן טווערסקי מטשערנוביל

רבי יהודה לייב ב"ר שלמה אייגר (ב' תורת אמת, אמרי אמת)

כג' שבט

רבי יהושע (מוהר"י) ב"ר השר שלום מבעלז

רבי יצחק בוכוזא ראב"ד טריפולי

רבי משה ב"ר מאיר קליעורס גאב"ד טבריה (ב' תורת הארץ)

כד' שבט

רבי צבי ב"ר אליהו גוטמאכר אב"ד פלעשען (ב' קן המפורשת)

רבי שמואל מרגליות מועלישטישק ב"ר יצחק דוב אב"ד יאזוויץ

יח' שבט

רבי ישראל יונה ב"ר יוסף סגל לנדא מקעפנא (ב' מעון הברכות)

רבי אברהם משה וויטרוב ממרוקישוב

יט' שבט

רבי שמואל ב"ר יחיאל מ. אהרן ויינברג מסלונים (ב' דברי שמואל)

רבי שמעון ב"ר יהודה גרינפלד מסמיה"ה (ב' שו"ת מהרש"ג)

רבי אלימלך מנחם מנדל לנדא ב"ר דב בער מביאלא (האדמו"ר הזקן מסטריקוב)

כ' שבט

אשר בן יעקב אבינו

רבי חיים דוד ב"ר יששכר דב בער מפייעטריקוב

רבי עובדיה ב"ר שלום הדאה (ב' שו"ת ישכל עבדי)

כא' שבט

רבי יהודה לייב ב"ר מאיר מטנהויון מלובלין (ב' וישג יהודה)

רבי משה ב"ר יהונתן גאלאנטי מירושלים (הרב המג"ן)

כל מצותיך אמונה יסודות האמונה בפרשה במשנת הבעש"ט

לקנין האמונה זוכים משמיעת תורת הצדיק ולא ממופתיו

'שמעו עמים ירגזון', כי ראו בחוש, ועם כל זה בא עמלק 'וילחם עם ישראל' (יז ח). לכן עמד יתרו כמשתומם על המראה הלז, והתחיל לחקור בשכלו על זה, והתבונן מזה, שאף שהאמת שהמופתים משרישים האמונה, כי הלא על ידי שידוד המערכה 'שמעו עמים ירגזון', עם כל זה אינו מתמיד ההתפעלות מזה אלא רק לפי שעה. ועל כן חקר ומצא שבלא התחברות על ידי צדיקים לתורת השם יתברך ישכח מהמופתים, וכמאמר הכתוב (תהלים קו ז) 'אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך', היינו שלא באו להשכלת אמונה על ידי נפלאות ומופתים, רק 'מהרו שכחו מעשיו' (שם יג), כי התפעלות אמונה שעל ידי מופתים הוא רק לפי שעה כנ"ל, שהרי לשעה קלה נשכח. מה שאין כן 'ויאמינו בדבריו' (שם יב), דהיינו דברי תורה של משה אזי 'שירו תהלתו' (שם), שעל ידי התורה שמקבלים מהצדיק תתמיד האמונה, ועל כן התחכם יתרו להתחבר עם משה. והנה אמרו ז"ל (אבות פ"ד מ"ח), רבי נהוראי אומר הוה גולה למקום תורה, ואל תאמר שהיא תבוא אחריו, שחביריך יקיימוה בידך, כלומר שעל ידי התחברותך עמם תתקרב לתורה ולעבודת השם יתברך, ועל כן בא יתרו בעצמו.

כבר למדנו חז"ל בגמרא (מו"ק טז): 'אמר אלוקי ישראל, אני מושל באדם מי מושל בי, צדיק, שאני גוזר גזרה והוא מבטלה'. ואכן, ישראל קדושים מאמינים בני מאמינים, בעת צרה יודעים הם כי בכל עת ימצאו נוחם בצל החכמים, ויהודים רבים זכו להיפקד בזכות ברכות צדיקים והבטחותיהם לישועה, וכתוצאה מכך גם התעוררו להתחזק בקדושה. אמנם, בעיינו ראינו אשר מי שאינו מתחזק גם בתורה, הרי שבחלוף הזמן נמוגה ההתעוררות והיתה כלא היתה. לעומת זאת, לימוד תורתם של צדיקים מעורר בכל עת, ומביא את האדם לחיזוק באמונת הבורא ובקיום מצוותיו בתמידיות.

יסוד זה נתבאר היטב בפרשתנו, על פי משנתו הטוהרה של הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאצק זיע"א כפי שהובאה בספר הקדוש 'אהל תורה' בשמו: "וְיִשְׁמַע יְתְרוֹ כִּהְיוּ מִדְּבַר יְהוָה" (יח א), ופירש"י ז"ל (והוא מגמרא זבחים קטז), מה שמועה שמע ובה, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, עכ"ל. והענין בזה דהנה אמרו חז"ל (לקח טוב יד כא) מובא ברש"י ז"ל על הפסוק (שם) 'ויבקעו המים', שכל המימות שבעולם נתבקעו, ולכן כתיב שם (טו יד)

השבת נועם הנשמות שבת בפרשה בכבשונה של חסידות

השבת היא סוד יחוד ה' ובזכותה זוכים ליראתו

ה', שתרחיקהו מעבירה בעיצומו של יום. רמז נאה לכך מצא בפרשתנו המגיד הקדוש מטריסק זיע"א, והביאו לפנינו בספרו הבהיר 'מגן אברהם': "זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" (כ ח), ואיתא (ר"ה כו) 'זכור ושמור בדיבור אחד נאמר'. והענין הוא דהנה 'אחד' הוא בסוד 'אנכי', כי א' פעמים א' [א], ח' פעמים ח' [ס"ד], ד' פעמים ד' [ט"ז], בגימטריא כמנין 'אנכי'

כל מצוה ומצוה, מרוממת את האדם בעת קיומה טפח וטפחיים מעל גבי קרקע הארציות והגשמיות, האופפת אותנו בעולם הזה. אמנם, גדלה מעלתה של השבת, שבכל רגע ורגע זוכים אנו לשומרה, ולכן קדושת היום עצמו מבווא ועד צאתו, מרוממת את האדם בכל עת, הן באכילה, הן בשתייה, והן בשינה, שהיא אחת מתענוגי שבת, ובכוחה לעורר גם בקל שבקלים יראת

ולכן, אפילו עם הארץ ירא לשקר בשבת (ירושלמי דמאי פ"ד ה"א). 'עם הארץ', 'עם' הוא מלשון גחלים עוממות, מרומז לאותם שנתקרו מעבודת השם יתברך מחמת שדבוקים בתאות הארץ, עם כל זה בשבת מחמת גודל הקדושה, אז נשפע גם עליהם היראה ויראים לשקר, מפני שאימת שבת עליהם. 'יראה' היא בחינת 'מלכות', (על דרך ירמיה י ז, 'מי לא יראך מלך הגוים') שהיא בחינת שבת מלכתא, שבשבת נתגלה יראת מלכות שמים בעולם.

[פ"א]. וזה פירוש 'זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו', היינו שהקדושה של שבת נאמר עוד בדיבור הראשון שהוא 'אנכי ה' אלהיך', כמו שאיתא בזוהר הקדוש (תרומה קלה), 'איהי שבת דאתאחדת ברזא דאחד', סוד יחודו ואחדותו יתברך, והעשרת הדברות הם בסוד העשרה מאמרות [שבהם נברא העולם] שמאמר הראשון הוא 'בראשית' כמו שאיתא בראש השנה (גב). 'בראשית' נמי מאמר הוא. 'ו'בראשית' בחושבן זעיר [-במספר קטן] בגימטריא 'אחד', והוא גם נוטריקון 'רא' 'שבת'.

הלכה האם חובה לערוך סעודה לכבוד ברית מילה, והאם ניתן לדחותה ללילה?

שאחר הברית. את ברית המילה עצמה צריך להקדים ככל האפשר, משום שזרזים מקדימים למצוות, ואילו סעודה רבת משתתפים קשה לערוך בשעות היום, כשבני המשפחה והידידים עסוקים בסדרי הלימוד והעבודה. אכן, הפוסקים הביאו שהיו שנהגו לערוך את הסעודה בלילה שאחר הברית. אך כתבו שבימינו לא נהגו כך, ורק סעודת נישואין עורכים בלילה, ואין נכון לדחות את הסעודה ללילה. אולם כשמתחילים את הסעודה ביום, ניתן להמשיכה עד חצות הלילה. ואכן יש שכתב שגם בסעודת הברית של יתרו נמשכה הסעודה לתוך הלילה. מסיבה זו עמד משה רבינו ושימש את הסועדים ולא נטל חלק בסעודה, כפי שכתב רש"י בפרשתנו, וזאת משום שהיה צריך לשבת עם בוקר ולהורות לעם ישראל הלכות, ואם היה נוטל חלק בסעודה יכול היה לבוא לידי שכרות, ושכור אסור להורות.

מקורות: סנהדרין צא. ורש"י שם; רמב"ן שמות יח יב; פדר"א פכ"ט; רמ"א יו"ד סי' רסה סי"ב וביאור הלכה סי' רמט סי"ג; מור ואהלות דף ח טור ג בשם הרה"ק מרוז'ין; ליקוטי יהודה יתרו ד"ה ויבא אהרן בשם האמרי אמת; מג"א סי' קלא ס"ק יא ומשנ"ב סי' תקסח סק"כ בשמו; שערי תשובה סי' תקנט ס"ק טו וכורת הברית סי' רסה ס"ק סה; מתוק מדבש לגרד"ב מייזליש ח"ג בהשמטות ד"ה ויבא אהרן.

בפרשתנו מוספר על ביאתו של יתרו חותן משה אל מדבר סיני, שם חנו בני ישראל. 'ויחד יתרו' כששמע על הניסים שעשה ה' למה ולישראל עמו, ולאחר מכן ישבו אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם יתרו. את הפסוק 'ויחד יתרו' דורשת הגמרא שהעביר חרב חדה על בשרו, כלומר - שמל את עצמו, משום שהתגייר והמילה, לצד קבלת עול מצוות וטבילה, היא תנאי לגירות. בהתאם לכך מבארים הראשונים, שהסעודה שנערכה אחר כך היתה סעודת ברית מילה, ולדרכם נמצא מקור בתורה לסעודת ברית מילה.

ואכן, במדרשים נאמר שחייב אדם לעשות משתה ושמחה באותו יום שזכה למול את בנו. בהלכה מובא שהמנהג לעשות סעודת ברית מילה, אף שאין חובה לעשותה, והעושה סעודה מקיים מצוה. צדיקי הדורות הפליגו בערכה של סעודה זו, ועוררו לעשותה, והרה"ק מרוז'ין זיע"א אמר שיעקר השתדלותו של הס"מ היא למנוע מלעשות סעודת ברית מילה.

למרות גודל מעלתה של הסעודה, נכון שישתתפו בסעודה גם תלמידי חכמים, שידברו בדברי תורה ובשיחת חולין של תלמידי חכמים, ועל ידי כך שורה השכינה בסעודה והמשתתפים בה כאילו הניגים מזיו השכינה, כפי שנאמר בפרשתנו על סעודה זו, שהיתה 'לפני ה'". לולא זאת, למרות שמדובר בסעודת מצווה, אין השכינה שורה שם.

יש השואלים אם ניתן לקיים את סעודת הברית בלילה

הוא הנותן לך כח לעשות חיל

באמת אין שום הסתרה

הרה"ק מאין ידע במושכלו הראשון כי היה טעות בפסק הדין. והשיב להם, תדעו, כתיב (תהלים יט ח) 'תורת ה' תמימה משיבת נפש', וכתיב (משלי ג י) 'דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום', והתורה היא נצחיות, ובאם הייתם דנים הדבר לאמיתה של תורה לא היתה בוכה, כי אין זה דרכי נועם ומשיבת נפש להיות בוכה במרירות הלב, וגם אין נתיבותיה שלום. ומהבכיה היתירה דנתי כי בלי ספק טעות היתה בידכם. וכמה גדולים דבריו בדרכי האמונה לאין שיעור וערך ('בארות המים' עמוד קא).

*

החנות לא נשרפה

מעשה שפרצה שריפה בעיר, וכששמע אחד מתושבי המקום על הסכנה, שיתכן שהשריפה תכלה את ביתו וכל רכושו, ניגש אל הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זיע"א בבקשה שיתפלל עבורו. אמר לו הרבי: כי אל לו לדאוג ולא תישרף חנותו. לבסוף התברר שאכן לא נשרפה חנותו. חשבו כולם שהרבי פעל בזה מעשה נס. כששמע זאת הרבי אמר להם, שאין זה מעשה נס, אלא מאחר שקבלה בידינו שאין ה' נותן נסיונות יותר ממה שהאדם בכוחו לקבל, וברור היה לי שאין זה בכוחו של אותו יהודי לסבול את הצער של שריפת כל רכושו, לכן אמרתי לו שלא תישרף חנותו ('אהל משה' בדי נחמה, עמוד צד).

*

בימי מלחמת העולם

שבועות אחדים טרם פרוץ מלחמת העולם השנייה, שדם ישראל נשפך אז כמים הי"ד, דרש הרה"ק ה'אמרי אמת' מגור זיע"א שעל המרגלים כתוב שאמרו (במדבר יג לא) 'כי חזק הוא ממנו', ודרשוהו רבותינו ז"ל (סוטה לה). שכוונתם היתה לומר כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא

"המשל הוא, למלך שעשה כמה מחיצות באחיזת עינים לפני היכלו שלא יוכלו ליכנס אליו, ונסתתר שם ועשה חומות ואש ונהרות באחיזת עינים הכל לפני בניו. והנה מי שהיה חכם נתן לב לדבר, איך אפשר שאביו הרחמן לא יתרצה להראות פניו לבניו ידיו, אין זה כי אם אחיזת עינים, והאב רוצה לנסות אם ישתדל הבן לבוא אליו, ובאמת אין שום הסתרה, והנה מיד כשמסר לנפשו לילך בנהר נסתר אחיזת עינים ועבר בו וכן בכל המחיצות עד שבא להיכל המלך. ויש טפס שירא להתחיל לעבור המחיצות ויש שעובר המים וחוזר מפני החומות ומפני האש. והנמשל ידוע, והנה מי שמוסר נפשו ועובר בכל המחיצות ודוחק עצמו עד שבא אל המלך אז יבוא למעלה יותר גדולה מקודם" ('דגל מחנה אפרים' פרשת וילך).

*

נתגלה הטעות בפסק הדין

שמענו דבר נחמד מכבוד הרה"ג מוהר"י ראפפורט האב"ד טארנא ז"ל, שסיפר כי בהיותו צעיר לימים, כשהיה סמוך על שולחן חותנו הגביר ז"ל ברימנוב בא לפניו משפט מאיש אחד ואשה אשר היה דין ודברים ביניהם, והרב הגאון הנ"ל עם הבית דין חתכו הדין ויצא מפסקם כי האשה נתחייבה בדין, והאשה באה לפני הרה"ק רבי צבי הכהן זיע"א מרימנוב ודמעתה על לחיה בבכיה יתירה בלי גבול, על אשר לא זכתה בדין. ושלה הרה"ק לקרוא להבית דין וביקש מהם להראות לו המקור מאין יצא להם הפסק דין לחייבה, כי נראה לו כי טעו בהפסק דין, והראו לו בחושן משפט. וכאשר עיין בפנים בצוותא חזא עמהם, אזי הראה להם כי טעו בדברי הרב המחבר בית יוסף. והרה"ג האב"ד מטארנא הרהיב עוז בנפשו ושאל את

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

שהוא מקיים את האדם, נותן לו כוחות מיוחדים שיוכל לעמוד בגזירה שנגזרה עליו. הארה זו שנצנצה במוחו בשפל המצב שבו היה נתון, הביאה עליו התעלות גדולה והרגיש שכוחות חדשים ננסכים בו, עד שגבר בו הבטחון שבדאי ה' יעזור לו במהרה ויצא מן הצינוק, ומכוח תקוה זו מסוגל היה באמת לעמוד בגזירה הנוראה שנגזרה עליו. ואחרי כמה שבועות אכן בוטלה הגזירה ושחרר ממאסרו הקשה ('דברי ישועה ונחמה' עמוד ח).

* * *

אלא בזמן שהיובל נוהג

במשנתו של הרה"ק השפתי צדיק זיע"א בשם זקנו הרה"ק החידושי הרי"ם זיע"א מצאנו שהאר"ק רבות בעניין זה שאין נותנים לאדם נסיון אלא אם כן יכול הוא לעמוד בזה, ואלו דבריו (פסח, אות כא): 'והיא שעמדה וכו' אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם'. מרגלא בפומיה דא"ז מו"ר ז"ל לפרש על מאמרים ז"ל 'אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג', היינו שאין נותנים לישראל שום עבודות ושום שיעבוד רק כשיש תיכף מוכן מקודם עבורו חירות, וכן כל צרה רחמנא ליצלן וגזרות שולח השי"ת רק באופן שיהיה באפשרי לעמוד בהם, ובאם לאו מוכרחים להתבטל, וכן גם הגזירות רעות בזמנינו.

וכשהאדם עושה דבר שאינו צריך לעשותו, אזי אין לו את הכוחות הללו כדי להתגבר, כמו שמצינו אצל נדב ואביהוא (פרשת שמיני, אות יג): בשם א"ז מו"ר ז"ל על פסוק 'ויקריבו וגו' אש זרה אשר לא צוה' וגו', פירש כי כל מצוה צריכין אנו לעשות בחשק רב ובצמאון גדול עד שבעשיית המצוה יהיה בלי השארת חיות הגשמיות כלל, אך המצוה עצמה נותנת בו שוב חיות שיוכל לחיות עוד ולא ימות בעבורה כמו שכתוב 'וחי בהם', וכאן שלא היה ציווי מהשי"ת והם עשו זאת במסירות נפש לשם שמים נשאו שניהם בלי חיות הגשמיות כלל, ובהו יצא נפשם בדביקות נפלא. ומזה יש ללמוד שלא יעשה

כליו משם. וביאר ה'אמרי אמת', שהמרגלים היו בארץ ישראל וראו את יושביה אנשי כנען ושאר העמים שהיו רעים וחטאים לה' במעשיהם המתועבים, ולפיכך חששו שלא יוכלו בני ישראל לעמוד בניסיונות הטומאה שיהיו להם בארץ ישראל, וחטאם היה על פי האמור, שאין הקב"ה מביא ניסיון לאדם אלא אם כן יכול להתגבר עליו, והכי נמי אם נתן השי"ת לישראל את ארץ כנען היו צריכים להאמין שבדאי יצרך להם גם את כוחות הנפש לעמוד בכל הניסיונות הקשורים לכך. חסידים העידו שדברי רבם אלו נתנו להם עוז ותעצומות לעמוד ולהתגבר בכל הקשיים והניסיונות שהיו מנת חלקם בעת המלחמה הנוראה, כי חקקו בנפשותם בידעיה ברורה שאם קיבלו את הניסיונות בוודאי יכולים להתגבר עליהם ולהתחזק בהם ('מפי ספרים וסופרים' אבות פ"א).

*

ברוך גוזר ומקיים

מעשה היה בהרה"ק מסקולען זיע"א שעסק במסירות נפש בהקמת חיי הדת ברומניה בתקופה שהקומוניסטים היו בשלטון, העמידוהו למשפט ודנו אותו למאסר של עשרים שנה. קשים ביותר היו תנאי מאסרו. הוא הוכנס לצינוק שבקושי יכול היה לנשום בו. בודד ומנותק ישב בצינוק, ורוחו היתה קשה עליו עד מאוד. בוקר אחד התעורר ומצא מעט מים ליטול ידיו, אבל כאשר רצה להתפלל הבחין שאין לו אפילו כיפה לראשו. מה עשה, משך את חולצתו על ראשו. וכך התחיל בתפילה. בהגיעו לברכת 'ברוך שאמר' ניקרה לו קושיא במוחו: בברכה זו אנו אומרים 'ברוך מרחם על הבריות, ברוך משלם שכר טוב ליראיו, והכל מדבר בטובה שהשי"ת מעניק לנו, אבל ביחד עם זה נאמר בברכה גם 'ברוך גוזר ומקיים', ומהלשון גוזר משמע גזירה רעה, האין האחד סותר את השני. אבל מיד התעשת ואמר לעצמו: לא כן הדבר, כשהקב"ה גוזר גזירה על האדם, הוא גוזר וגם מקיים, כלומר,

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

אין הקדוש ברוך הוא מנסה את הרשעים אלא את הצדיקים שנאמר 'ה' צדיק יבחן', וכתוב (בראשית כב) 'והאלהים נסה את אברהם', אמר רבי יוסי בן חנינה: הפשתני הזה בשעה שהוא יודע שהפשתן שלו יפה כל שהוא כותשה היא משתבחת וכל זמן שהוא מקיש עליה היא משתמנת, ובשעה שהוא יודע שהפשתן שלו רעה, אינו מספיק לקוש עליה אחת עד שהיא פוקעת, כך אין הקדוש ברוך הוא מנסה את הרשעים, אלא את הצדיקים שנאמר 'ה' צדיק יבחן'. אמר רבי אלעזר משל לבעל הבית שהיה לו שתי פרות אחת כחה יפה ואחת כחה רע, על מי הוא נותן את העול לא על זאת שכחה יפה, כך הקב"ה מנסה את הצדיקים שנאמר 'ה' צדיק יבחן'.

ובתמצית העניין מפורש כן בדברי הוזהר הקדוש (פרשת ויקרא): **דהא קודשא בריך הוא לא אטרח עליה דבר נש יתיר במלה דלא יכיל.**

בפרשת השבוע, פרשת יתרו, נאמר (שמות יח כג): **'אם את הדבר הזה תעשה וצנף אלהים ויכלת עמך וגם כל העם הזה על מקמו יבא בשלום'**, ופירש רש"י: **'צנף אלהים ויכלת עמוד' - המלך בגבורה אם יצוה אותך לעשות כך תוכל עמוד, ואם יעכב על ידך לא תוכל לעמוד.**

כאשר היה הרה"ק רבי בן ציון הלברשטאם מבאבוב הי"ד זיע"א ילד השונה את משנתו בתלמוד תורה, שאל את המלמד: הכיצד יכול יתרו לקבוע בפסקנות למשה רבינו, שרק אם הקב"ה יצווה אותו למנות שרי אלפים וכו' הרי שהוא יוכל לעמוד, ואילולא זה לא יוכל לעמוד, מנין ידע יתרו לומר בהחלט שאם הקב"ה לא יצווה את משה לנהוג כעצתו אזי 'נבל תיבול'. ולא מצאה ידו של המלמד די השיב לו.

אדם עבדות שלא שייך אליו, רק כפי כוחו, כי גם כאן היה מצוה להקטיר קטורת, רק שלא היה להם הצינור, וזה היה עיקר החסרון כמו שכתוב 'אשר לא צוה אותם', אותם דייקא, אף שלאהרן צוה, לכן בל ירצה האדם לעלות על מעלה שאינה שלו וכפי כוחו, רק לעשות בפשטות גמור לקיים מצוות הנאמרות בחשק רב ובצמאון גדול ולכלול את עצמו עם כלל ישראל, על ידי זה יוכל לגמור אותם כתיקונם ולזכות להתגלות גדול.

לא אטרח עליה דבר נש יתיר במלה דלא יכיל

ומקור הדברים הוא בקמאי דקמאי. הנה כך כתב רבינו האור החיים הקדוש (דברים לב א): **'כנשר יעיר קנו'... גם מעוררם כפי היכולת שיוכלו עמוד בו כאומרם ז"ל (ב"ר נה ב) שאין ה' מנסה האדם אלא בשיעור שיוכל לסבול.**

והרה"ק ה'שפת אמת' זיע"א הביא כן בשם רבינו הרמב"ן (צו תרמ"ז): **ופירוש העולה על מוקדה', לומר כי לא יש מחשבה זרה רק כשיש מקודם מוכן כח ואש לשרוף אותה. כמו שכתב הרמב"ן ז"ל בכל נסיון שאין הקדוש ברוך הוא מביא לאדם רק כשיש בו כח לעמוד בו.**

וכוונתו כנראה לדבריו בפירושו על התורה (בראשית כב א): **ודע כי ה' צדיק יבחן (תהלים יא ה), כשהוא יודע בצדיק שיעשה רצונו וחפץ להצדיקו יצוה אותו בנסיון, ולא יבחן את הרשעים אשר לא ישמעו. והנה כל הנסיונות שבתורה לטובת המנוסה.**

והדברים מפורשים בדברי המדרש (בראשית רבה לב ג): **כתיב 'ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו', אמר רבי יונתן היוצר הזה אינו בודק קנקנים מרועעים, שאינו מספיק לקוש עליהם אחת עד שהוא שוברים, ומי הוא בודק בקנקנים יפים אפילו מקיש עליהם כמה פעמים אינם נשברים, כך**

ספיר ויהלום

הארה חסידיית לפרשת השבוע

לכור ומסננו פעם ראשונה שניה ושלישית עד שהוא מעמידו על בוריו, כך הקדוש ברוך הוא מייסר את הצדיקים כל אחד ואחד לפי כחו. וכן הוא בילקוט (שמואל א' רמז פט): זה שאמר הכתוב (משלי כז כא) 'מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו', כשם שהמצרף הזה מכניס את הכסף לאש ואת הזהב לכור, כך הקב"ה צורף את הצדיקים כל אחד ואחד לפי כחו. וכן אתה מוצא שרה צרפה הקב"ה עשרים וחמש שנה משבאת לארץ ישראל, ורבקה אף היא צרפה הקב"ה לפי כחה עשרים שנה, ואף חנה צרפה הקב"ה לפי כחה תשע עשרה שנה.

*

ועל פי דברים הללו, יתבאר לן היטב מה שאמרו חז"ל במסכת בבא קמא (לח.): **אמר רבי חנינא: גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה.** המצווה ועושה הרי הוא מקבל כוחות מציווי ה', ואילו מי שאינו מצווה ועושה אין לו את הכוחות הללו, כך שגם אם לכאורה נראה שיש חשיבות מיוחדת באדם שבכוחות עצמו מתמודד עם קיום המצוה, אולם האמת היא שהמצווה ועושה, היות ויש לו כוחות לעשות זאת, הוא ביכולת יותר להשלים את המצוה ולעשותה על הצד היותר טוב, ועל כן עדיף הוא מי שמצווה ועושה, שיש לו כוחות להוציא את המצוה מן הכח אל הפועל, ממי שאינו מצווה ועושה שפעמים חסר הוא את הכוחות להשלים רצונו.

ואמנם קודם למתן תורה אמרו בני ישראל 'נעשה ונשמע'. אמירה זו לפיה הם יעשו לפני שהם ישמעו יש בה את ההכרזה לאמר שהם יכולים לקיים את המצוות גם בלא אותם כוחות מיוחדים שניתנים מהשמים יחד עם הציווי, אולם הקב"ה לא חפץ היה בכך, כי הסדר של קיום העולם ועשיית המצוות הוא דווקא כשהמצוות נעשות מתוך הכוחות שניתנים מהשמים לצורך כך.

לכשגדל, השיב הרה"ק לעצמו את השאלה כך: יתרו רמז כאן למשה יסוד וכלל גדול בעבודת השם. כל מצווה ממצוות התורה מגיעה לאדם יחד עם כוחות לעשות אותה, כי לא ניתנה תורה למלאכי השרת. ומשכך ברור שכל מצוה ומצוה, ואפילו מצוות חמורות שבתורה, יש בכח אנושי לקיים אותם עד תכליתן, לפי שיחד עם הציווי של המצוה מקבל האדם את הכוחות לעשות אותה כראוי.

אמנם כאשר אדם מוסיף לעצמו דברים שלא נצטווה בהן, כלפיהן יתכן שלא יעמוד לו כוחו, וזה מה שאמר יתרו למשה רבינו: אם אתה נוטל על עצמך דבר שהוא בגדר 'וצוך אלהים' אזי תהיה סמוך ובטוח ש'ויכולת עמוד', שהרי אם הקב"ה ציווה על כך, בוודאי גם יעניק לך את הכח לכך, אך אם הקב"ה לא ציווה זאת אזי 'נבל תיבול', שהרי זה למעלה מכח האנושי, כי לפעמים כל המוסיף גורע על ידי שלא יוכל לקיימה לבסוף.

*

ועוד בפרשתנו, מצינו באמרי כהן (יתרו אות מט) שהביא לפרש את הכתוב (שמות כ יז) 'לבעבור נסות אתכם בא האלהים', על פי דברי הרה"ק הרבי רבי בונם מפרשיסחא זיע"א, שמבאר דברי חז"ל (כתובות לג): אלמלא נגדוה לחנניא מישאל ועזריה הוו פלחי לצלמא, דמשום הכי לא נתנסו בנגודא, כי אין הקב"ה מנסה את האדם אלא לפי כחו שיכול לעמוד בנסיון. וזהו מה שהשיב משה רבינו לישראל 'כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים', ואינו מנסה יותר מכפי כוחו של אדם, שיכול לעמוד בנסיון, ואם כן אין לכם לחוש פן תמותון.

ובברכת שמעון ציין למה דאיתא במדרש שמואל (ד א) עה"פ (משלי יז ג) 'מצרף לכסף וכור לזהב ובוחן לבות ה'', לא ניתנו מצות אלא לצרוף בהן את ישראל, מה הצורף הזה מכניס את הזהב

לכבוד

היכלי תורה

באמצעות בית דואר בית שמש

98310 תא דואר

בית שמש 99000

יש לחתום ולשלוח לפקס: 02-5349804 | או לשלוח לת.ד. 9359 בית שמש

בקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון

מספר חשבון בנק		סוג חש	קוד מסלקה
		סניף	בנק
		קוד המוסד	
		45548	
שם המוסד		היכלי תורה בע"מ	

לכבוד _____
 בנק _____
 סניף _____
 ("הבנק") _____

- הרשאה כללית, שאינה כוללת הגבלות.
 הרשאה הכוללת לפחות אחת מההגבלות הבאות:
 תקרת סכום החיוב - ש"ח _____
 מועד פקיעת תוקף ההרשאה - ביום ____/____/____

לתשומת לבכם: אי סימון אחת מהחלופות המוצגות לעיל, משמעה בחירה בהרשאה כללית, שאינה כוללת הגבלות.

1. אנו הר"מ _____ מס' זהות/ ח.פ. _____ ("הלקוחות")
שם בעלי החשבון כמופיע בספרי הבנק

מבקשים בזה להקים בחשבוננו הי"ל ("החשבון") הרשאה לחיוב חשבוננו, בסכומים ובמועדים שיומצאו לכם מדי פעם ע"י המוטב באמצעות קוד המוסד, בכפוף להגבלות שסומנו לעיל (ככל שסומנו).

2. כמו כן יחולו ההוראות הבאות:
 א. עלינו לקבל מהמוטב את הפרטים הנדרשים למילוי הבקשה להקמת ההרשאה לחיוב החשבון.
 ב. הרשאה זו ניתנת לביטול ע"י הודעה בכתב מאיתנו לבנק, שתכנס לתוקף יום עסקים אחד לאחר מתן ההודעה לבנק, וכן ניתנת לביטול עפ"י הוראת כל דין.
 ג. יהיה רשאים לבטל חיוב מסוים, ולבד שהודעה על כך תימסר על ידנו בכתב לבנק, לא יאוחר מ- 3 ימי עסקים לאחר מועד החיוב. ככל שהודעת הביטול ניתנת לאחר מועד החיוב, היכינו ייעשה בערך יום מתן ההודעה הביטול.
 ד. יהיה רשאים לדרוש ממבנק, בהודעה בכתב, לבטל חיוב, אם החיוב אינו תואם את מועד פקיעת התוקף שנקבע בהרשאה, או את הסכומים שנקבעו בהרשאה, אם נקבעו.
 ה. הבנק אינו אחראי בכל הנוגע לעסקה שביינינו לבין המוטב.
 ו. הרשאה שלא ייעשה בה שימוש במשך תקופה של 24 חודשים ממועד החיוב האחרון, בטלה.
 ז. אנו תענו לבקשתנו, הבנק יפעל בתחום ההוראות הרשאה זו, בכפוף להוראות כל דין והסכם שביינינו לבין הבנק.
 ח. הבנק רשאי להוציא מן הסדר המפורט בהרשאה זו, אם תהיה לו סיבה סבירה לכך, ויודיע לנו על כך מיד לאחר קבלת החלטתו תוך ציון הסיבה.

אנו מסכימים שבקשה זו תוגש לבנק ע"י המוטב.

תאריך _____ חתימת הלקוח _____

אישור הבנק

מספר חשבון בנק		סוג חש	קוד מסלקה
		סניף	בנק
		קוד המוסד	
		45548	
שם המוסד		היכלי תורה בע"מ	

לכבוד
היכלי תורה בע"מ
 ת.ד. 9359
 בית שמש 99565

קבלנו הוראות מ- _____ לכבד חיובים בסכומים ובמועדים שיופיעו באמצע מגנטי שתציגו לנו מדי פעם בפעם, ואשר מספר חשבוננו-בנק יהיה נקוב בהם, והכל בתחום המפורט בכתב ההרשאה. רשמנו לפנינו את ההוראות, ונפעל בהתאם כל עוד מצב החשבון יאפשר זאת וכל עוד לא תהיה מגיעה חוקית או אחרת לביצוען וכל עוד לא התקבלה אצלנו הוראה ביטול בכתב על ידי בעלי החשבון וכל עוד לא הוצאו/ בעלי החשבון מן הסדר. אישור זה לא יפעל בתחייביוויחייבים כלפינו, לפי כתב השיפוי שנחתם על ידיכם.

תאריך _____ בנק _____ חותמת הסניף _____

למנויים בכרטיס אשראי

מס' כרטיס: _____ תוקף: _____/_____/_____

שם בעל הכרטיס: _____ ת.ז. _____

אוצר פניני החסידות

קרוב אליך הדבר מאוד!
הצטרף קנה אמני

04-862-8888